

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MÁJ • KVĚTEN • MAJ 1985 (ČÍSLO 324) CENA 8 ZŁ

NÁDEJ PRE TÚTO ZEM

RUDOLF FABRY

*Ešte je tu nádej pre ľudstvo a zemeguľu!
Nebojte sa, pozemšťania, deti tejto Zeme!
Lebo zmúdrieme, bud' hlúpi zahynieme.*

*Nebojte sa, pozmešťania, deti tejto Zeme!
Na vystretú ruku nesadne vám bombardér,
ponúkaná ruka čaká holubicu, večný mier.*

*Na vystretú ruku nesadne vám bombardér,
pod znamením holubice dá sa iba zvíťazit,
dúhy nádejí nám veštia večne v mieri žiť.*

*Pod znamením holubice dá sa iba zvíťazit,
celý svet sa iba mierom proti ohňu vojen zachráni,
Ľud za s mier si obráni proti zbraniam zbraňami!*

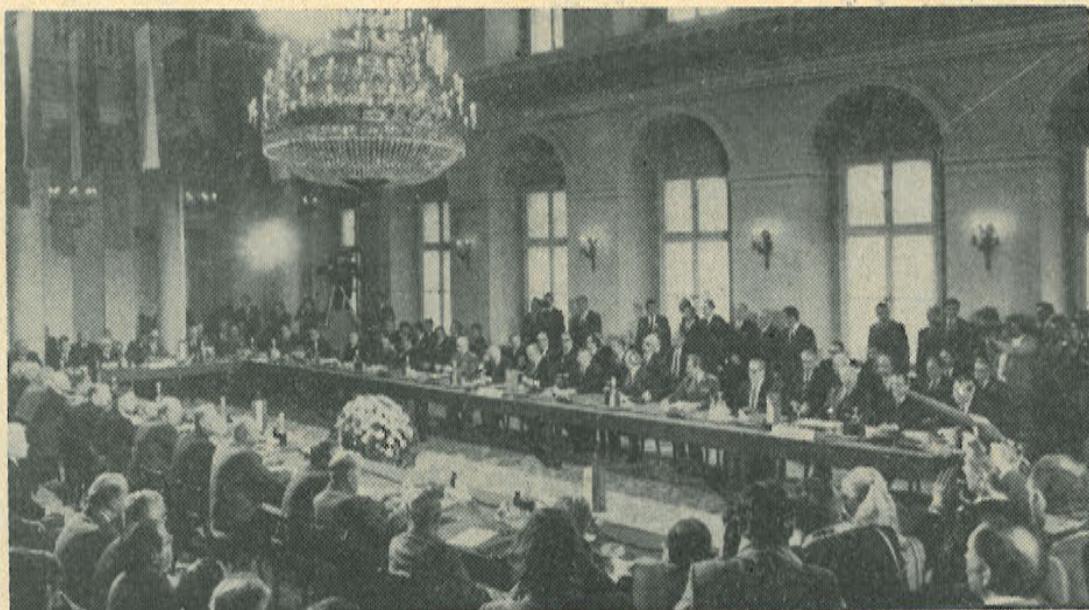
*Celý svet sa iba mierom proti ohňu vojen zachráni,
nech v ňom skvitá milovaná vlast a naša rodná zem.
O dúhe i o nádeji spievam, holubicu zbožňujem.*

Srdečné přivítání sovětské delegace ve Varšavě. V popředu M. Gorbacov a W. Jaruzelski.

sali generální tajemník ÚV Bulharské komunistické strany, předseda státní rady Bulharské lidové republiky Todor Živkov, generální tajemník ÚV Komunistické strany Československa, prezident Československé socialistické republiky Gustáv Husák, generální tajemník ÚV Maďarské socialistické dělnické strany János Kádár, generální tajemník ÚV Jednotné socialistické strany Německa, předseda státní rady Německé demokratické republiky Erich Honecker, první tajemník ÚV Polské sjednocené dělnické strany, předseda rady ministrů Polské lidové republiky Wojciech Jaruzelski, generální tajemník ÚV Rumunské komunistické strany, prezident Rumunské socialistické republiky Nicolae Ceaușescu a generální tajemník ÚV Komunistické strany Sovětského svazu Michail Gorbačov.

Varšavská smlouva, která je výrazem obranné integrace socialistického společenství, se prověřila v historické zkoušce. V minulých 30 letech byla zárukou bezpečnosti socialistických

Záběr z jednání delegací členských států Varšavské smlouvy.

Snímky: CAF

ZÁRUKA MÍRU

Dne 26. dubna t.r. se ve Varšavě uskutečnilo setkání vedoucích stranických a státních činitelů členských států Varšavské smlouvy. Přítomen byl také hlavní velitel Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy maršál Sovětského svazu Viktor Kulikov. Setkání vyvrcholilo podepsáním protokolu o prodloužení doby platnosti Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci podepsané ve Varšavě dne 14. května 1955. Protokol podep-

Ceskoslovenská delegace vedená G. Husákem u hrobu Neznámého vojána.

států. Duch i litera podepsaného protokolu důrazně vyjadřují nezložnou vůli spojeneckých národů upevňovat nejvyšší hodnoty — míru, uvolnění a mezinárodní dialog.

27. dubna t.r. se ve Varšavě uskutečnilo setkání W. Jaruzelského a M. Gorbaczeva. Představitelé obou bratrských stran potvrdili neměnitelnou politiku dalšího upevňování přátelství a prohlubování všeestranné spolupráce mezi Polskou lidovou republikou a Sazem sovětských socialistických republik, vyjádřili rozehnou vůli nadále střežit revoluční výmožnosti a v těsné spolupráci s dalšími socialistickými státy bojovat o zmírnění mezinárodního napětí, o udržení míru v Evropě a na celém světě.

Varšavské setkání vyvolalo ve světě široký ohlas. Tisk socialistických států zdůrazňuje jeho význam jako potvrzení jednoty socialistických států, věrnosti leninské politice mírového soužití a rozhodné vůle socialistického společenství bránit mirovou budoucnost svých národů. Západní tisk cituje slova M. Gorbaczeva, že socialistické státy jsou připraveny rozpustit Varšavskou smlouvu, učiní-li státy NATO totéž, a jeho návrh týkající se redukce jaderných raketových zbraní pod podmírkou, že se USA vzdají realizace programu kosmického zbrojení. Citují rovněž slova W. Jaruzelského, že prodloužení Varšavské smlouvy je odpověď na další etapu agresivních plánů NATO a že „nelze odložit šít, sahá-li druhá strana po meči“.

V ovzduší jednoty pracujúcich, verności triednym revolučným tradíciam a podpory programu socialistických reforiem uskutočnených pod vedením PZRS, ako aj mierovým iniciatívam socialistických štátov na čele so Sovietskym zväzom — v celom Poľsku oslavili sviatok práce. Napriek nepriaznivému počasiu sa prvomájových sprievodov v celej krajine zúčastnilo vyše 7 mil osôb. Silným momentom tohto ročného oslav bol 40. výročie víťazstva nad fašizmom a návratu k Poľsku severných a západných území.

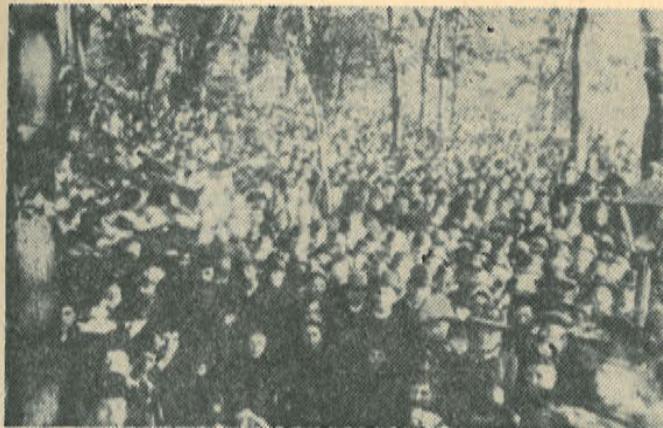
Zvlášť slávostný ráz mal prvomájový sprievod vo Varšave za účasti skoro štvrti milióna obyvateľov hlavného mesta, ktorý prešiel historickou trasou z Grzybowského námestia na námestia Víťazstva a F. Dzeržinského. Pracujúci manifestovali s pamäťou o minulosti a myšlienkom na dnesok, na to, čo ľudové Poľsko dosiahlo a aké veľké úlohy nás ešte čakajú.

Spoločnými silami, jednotným úsilím sme však v stave zdolať všetky ťažkosti a zaistíť úspešný rozvoj krajiny. Hovoril o tom k účastníkom prvomájovej manifestácie prvý tajomník ÚV PZRS a predseda vlády, arm. gen. Wojciech Jaruzelski, ktorý o.i. povedal: „Práca na každom robotníckom, roľníckom a inteligentskom pracovisku, produktívna a efektívna, solidná a dobre zorganizovaná, cenená a spravodlivá, podľa výsledkov, odmenovaná — je prvoradou podmienkou, aby v Poľsku bolo čorazlepšie. Je to najhlbší zmysel socialistických reforiem. Je to páka ďalšieho upevňovania demokracie, samosprávnosti a účasti občanov v riadení a hospodárení.“

Na snímkach vedľa — zábory z histórie prvomájových manifestácií.

V ČÍSLE:

Výfazstvo	16—17
Praha... Bratislava	4—5
Středisko staroslovenské vzdělanosti	8
Školy v Chyžnom a Jurgove	10—11
Petra	12—13

1890. Prvni pražský 1. máj na Štěleckém ostrově. O této dělnické manifestaci velký český spisovatel a básník Jan Neruda napsal: „Klidným, železným krokem přírazily 1. května 1890 bataliony dělnické, přečetné, a vrádily se do lidského šiku, aby jednou provždy stejným postupem šly s námi ostatními za vznesenými lidskými cíli...“

1932. Fašizmus sa stáva pre Európu a svet reálnym nebezpečenstvom. Na poslednej prvomájovej manifestácii v Berlíne, predtým ako hitlerovci prevzali moc, vodca nemeckých komunistov Ernst Thälmann vystríha pred vojnovým nebezpečím.

1918. Ruský proletariát poprvé v dějinách slavil vítězný 1. máj pod hesly obrany sovětské republiky a upevnění Rudé armády. Na snímku: průvod v Petrohradě. V popředí transparent SDKPiL s nápisem: „At žije mezinárodní revoluce.“

1890. Prvomájová výzva II. proletariatu.

„Bracia, robotnicy polscy! Na całym świecie pierwszego maja ustanie warczenie maszyn, zgaśnie ogień pod kotlem parowym... Fabrykanci z nieczystym sumieniem pochowają się w mysie dziury, a robotnicy pośpieszą na zebrania, gdzie będą naradzać się nad środkami do wywalczenia ostatecznego zwycięstwa, przejścia fabryk i ziemi na wspólną własność ludu pracującego... I my nie możemy się przyglądać tylko z daleka walce naszych towarzyszy za granicą. I u nas nie przejdzie dzień ten na próżno. Wstydu tym, co będą się ściągali z podaniem dłoni do wspólnego braterskiego uścisku zjednoczonych robotników całego świata. Wystąpmy zgodnie! Śmiało, bracia, wszyscy razem!“

1985. Varšava — najvyšší stranicki a štátni predstavitelia v čele prvomájového sprievodu

1926. Lodž — polícia útočí na manifestujúcich

1930. Grzybowské námestie vo Varšave

Snímky: CAF a archív

(...) Poliakov, Čechov a Slovákov spája natrvalo blízkosť historických osudov a skúseností. Tradícia boja so spoločným nepriateľom symbolizuje grunwaldské víťazstvo a venčí bratstvo v zbrani zrodené na bojiskách druhej svetovej vojny.

(...) V súčasnosti podstatou našich národných záujmov a trvalým základom internacionálnych zväzkov je identita cieľov a snáh našich zriadení a účasť v socialistickom spoločenstve národov.

Prechovávame ozajstné uznanie pre úsilie robotníckej triedy, pracujúcich a národnov Československa, ktoré pod vedením vašej strany upevňujú a rozvíjajú výsledky socialistickej štátnosti. Tieto výsledky sú výrazným príkladom sil a možnosti reálneho socializmu.

(z prejavu Wojciecha Jaruzelského predneseného 30. novembra 1983 v paláci Rady ministrov vo Varšave)

(...) S hlbokou sympatiou sledujeme v Československu úsilia Poľskej zjednotenej robotníckej strany, robotníckej triedy, pokrovových sôl zoskúpených vo Vlasteneckom hnutí národnej obrody, smerujúce k stabilizácii politického a hospodárskeho života vo vašej krajinе. Spolu s vami sa úprimne tešíme z dosiahnutých výsledkov a želáme vám, aby ste na ceste, ktorou kráčate, dosiahli ďalšie úspechy.

(...) Vieme, že pred Poľskou zjednotenou robotníckou stranou, pred spojeneckými stranami, pred Vlasteneckým hnutím národnej obrody a pred poľským nárom stojí ešte mnoho zložitých úloh. Chceme vás, drahí súdruhovia, opäť uistíť, že vo vašom boji budete mať aj v budúcnosti solidných, verných priateľov a spojencov v našej komunistickej strane, v národnom fronte a národe.

(z prejavu Gustáva Husáka predneseného 30. novembra 1983 v paláci Rady ministrov vo Varšave)

Náš seriál „S Životem 12 × po Československu“ v tomto čísle končí. Od února 1984 do kvätne 1985 jsme se snažili ve dvanácti zastaveních priblížiť Vám minulost i současnost všech krajů ČSSR včetně hlavních měst Prahy a Bratislav. Věříme, že se nám to podařilo a že náš cyklus byl důstojným příspěvkem k oslavám 40. výročí osvobození Československa.

HLAVNÍ MĚSTO ČSSR

PRAHA

Rozlohou 495 km² zaujímá kraj poslední místo v ČSR a druhé od konce v Československu. V počtu obyvatel mu v rámci České socialistické republiky patří čtvrté, v ČSSR pak sedmé pořadí. Celkem tady k 1. listopadu 1980 žilo 1 182 862 lidí.

Z administrativního hlediska plní Praha tři funkce: je hlavním městem Československé socialistické republiky, hlavním městem ČSR a organizačním střediskem Středočeského kraje. Územně se dělí na deset menších správních jednotek — obvodů. Nejmenší z nich je Praha 2 (4,19 km²), největší pak Praha 9 (106,91 km²); nejméně obyvatel bydlí na prvním pražském obvodu (58 719), nejvíce na čtvrtém (213 864).

Průměrná hustota na 1 km² činí 2390 obyvatel, čímž se Praha řadí absolutně na první místo v ČSSR. Nejlépe je na tom Praha 2 s 19 462, nejhůře pak Praha 5 s 1007 obyvateli na 1 km².

Před dávnými věky mytická kněžna Libuše předvidala vznik města, „jehož sláva hvězd se bude dotýkat“. A vskutku. Na oné skále, z níž pronášela své proroctví, vyrostlo knížecí sídlo Vyšehrad, a pod ním, po obu březích Vltavy, pak město. Starý Čechové je už před dvanácti stoletími nazvali Prahou.

Historie nám však neznanechala pouze letopočty, fakta a dokumenty. Své četné stopy vtiskla i Praze. Ne nadarmo se totiž o ní říká, že je mezi evropskými hlavními městy architektonickým skvostem. Ba přímo jakýmsi skanzenem uměleckých a historických památek téměř celého jednoho tisíciletí. Kam se dřív podívat? Ceho si dřív všimnout? Majestátně trůnícího Pražského hradu, sídla prezidenta ČSSR? Nebo prastarého Karlova mostu, Národního divadla, Národního muzea a Staroměstské radnice? Či snad se projít malebnými uličkami Malé Strany, Starého Města, navštívit Staroměstské náměstí, pokochat se krásou pražských kostelů...

Praha je ve své umělecké a historické velebnosti opravdu nádherná. Zároveň však pulzuje moderním životem velkoměsta, kde bydlí a pracuje téměř jeden a čtvrt milionu lidí. Je politickým, kulturním a ekonomickým centrem státu. Průmyslovou velmocí v Československu. Hlavní město. Anebo také matka měst.

Dnes, v době, kdy dějiny piší rok 1985, můžeme hrđe prohlásit, že legendární slova kněžny Libuše se vyplnila do posledního písmene.

9. května 1945 — Pražané vítají sovětské osvoboditele u Národního divadla.

Praha. Symbol české, a od roku 1918 i československé státnosti. Když centrum českého knížectví a království, dnes hlavní město Československé socialistické republiky. Lze říci, že jeho historie je s dějinami českého národa nerozlučně spjata. Slavná éra vlády císaře a českého krále Karla IV., husitské revoluční hnutí, boj proti habsburské tyranii v letech 1618–1620, pobělohorské třistaleté období temna, snahy národních buditelů po obrození českého lidu, 28. říjen 1918 a vyhlášení samostatného československého státu. A konečně posledních čtyřicet let, které se do dějin Prahy a Československa zapsaly zlatými písmeny. Osvobození státu a jeho hlavního města od fašistické poroby 9. května 1945, slavné vítězství pracujících 25. února 1948 nad buržoazii, budování socialismu v ČSSR, vyhlášení čs. federace 28. října 1968 jako rovnoprávného svazku dvou bratrských národů Čechů a Slováků...

HLAVNÉ MESTO SSR BRATISLAVA

Rozlohou 368 km² je tento kraj najmenší v Československu. Posledné miesto zaberá aj v počte obyvateľov. 1. novembra 1980 žilo tuná 380 248 ľudí.

Z administratívneho hľadiska Bratislava má dve funkcie: je hlavným mestom Slovenskej socialistickej republiky a zároveň aj centrom Západoslovenského kraja. Organizačne je podelená na štyri menšie správne jednotky — obvody. Bratislavu I. (Staré Mesto, Nivy, Vinohrady), Bratislavu II. (Nivy, Podunajské Biskupice, Ružinov, Vrakuňa, Nové Mesto, Trnavka), Bratislavu III. (Rača, Vajnory, Nové Mesto, Trnavka, Vinohrady) a Bratislavu IV. (Čučov, Devín, Devínska Nová Ves, Dúbravka, Jarovce, Karlova Ves, Lamač, Petržalka, Rusovce, Záhorská Bystrica). Z nich najmenší je prvý a najväčší štvrtý bratislavský obvod.

Priemerna hustota na 1 km² čini 1033 obyvateľov, čo znamená prvé miesto na Slovensku a druhé v ČSSR.

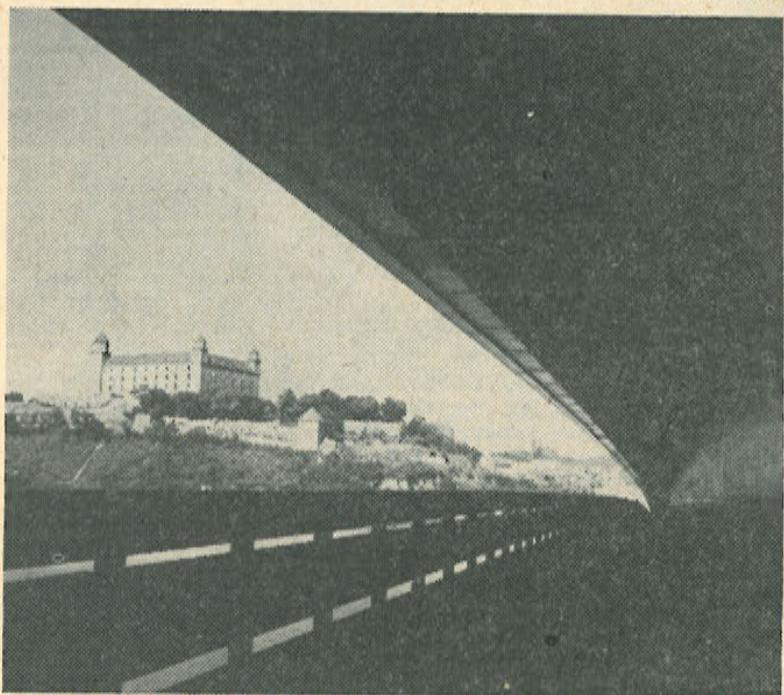
Od čias, keď Ľudovít Štúr vyzýval vo voľkodajšom Prešporku k boju za národné a sociálne práva Slovákov, uplynulo viacero ako 100 rokov. Prešpork už dávno nie je Prešporkom, ale slovensky znejúcou Bratislavou. Mestom, ktoré nadviaza na bohatú tradíciu minulosti a snaží sa v nej dôstojne pokračovať aj dnes.

V moderných dejinách môžeme vytýcť tri dôležité medzníky rozvoja Bratislavu. Vznik Československej republiky 28. októbra 1918, oslobodenie mesta Cervenou armádou 4. apríla 1945 a vyhlásenie čs. federácie, na základe ktorej sa 28. októbra 1968 Bratislava stala hlavným mestom Slovenskej socialistickej republiky.

* * *

Obyvatelia starého Prešporka boli vo svojej väčšine starousadlici. Ľudia, žijúci v súčasnej Bratislave tkvejú svojimi koreňami prakticky po celom Slovensku. V roku 1930 mala Bratislava necelých 124 000 obyvateľov a bola až štvrtým mestom v Československu. O päťdesiat rokov neskôr tuná žilo už 380 248 ľudí a Bratislava sa presunula na druhé miesto v ČSSR.

A nielen to. Možno povedať, že význam Bratislavu už dávno prekročil hranice Slovenska a mesto získalo významné postavenie tak v rámci celej ČSSR, ako aj v širšom medzinárodnom kontexte. K voľkodajším, dnes rekonštruovaným a rozšíreným priemyselným

Pohľad na hrad spod mostu SNP v Bratislave

Foto: Orbis a archív

podnikom sa priradili nové, kombinát na spracovanie ropy a ropných výrobkov Slovnaft, Tesla, Bratislavské elektrotechnické závody, Závody technického skla a ďalšie. Mesto sa tak stalo najpriemyslovejším centrom SSR a jedným z najpriemyslovejších stredísk Československa.

* * *

Kedysi sa o Bratislave hovorilo ako o meste vína a spevu. Dnes sa skôr hovorí, že je to mesto kvitnúcej mladosti. Najčastejšie sa ale používa tak trochu nadnesený básnický epiteton — krásavica na Dunaji.

Vlastne to ani tak celkom nadnesené nie je. Keď sa totiž pozornejšie pozrieť okolo seba zistite, že Bratislava tou krásavicom naozaj je. Na jednej strane množstvo kultúrnych a historických pamiatok, s majestátnym hradom v popredí, na druhej nové dominanty mesta: moderné sídlisko Petržalka, televízna veža na Kamziku, Most Slovenského národného povstania...

JIRI F. PILOUS

9.V.1945

VZPOMÍNKY O OSVOBOZENÍ PRAHY

Praha, jejž lid povstal 5. května 1945, byla ohrozena největším přetravajícím celkem hitlerovských vojsk, skupinou Mitte maršala Schörnera. Ještě 8. května, kdy Keitel podepsal v berlinském Karlshorstu bezpodmínečnou kapitulaci, byla Praha v nebezpečí. O pražské operaci, která přinesla i konec války v Evropě, otiskujeme pasáž z knihy „Čtyřicátý pátý“, kterou napsal velitel 1. ukrajinského frontu maršál I.S. Koněv:

„Dobytí Prahy bylo plánované v co nejkratším termínu. Rychlé tempo musely nasadit všechny armády. Jádro plánu však spočívalo v něčem jiném: nejdříve vševojskové a tankové armády

společným úsilím prolomí nepřátelskou obranu, potom všechny rychlé tankové a mechanizované svazky směle vyrazí kupředu a co nejrychleji, jak to dovolí situace a stav silnic, zamíří k Praze bez ohledu na to, co se bude odehrávat za jejich zadý. Mají před sebou jediný úkol: z chodu dobýt Prahu. Teprve když rozpoloučí boje a odříznou nepřítele ústupové cesty k hlavním silám Schörnerova uskupení, přijdou jim na pomoc i vševojskové armády. I když po pravdě řečeno všechny armády postupovaly na Prahu velmi rychle, přece jen to, že se tímto směrem vrhlo deset tankových sborů — 16000 tanků — 1. ukrajinského frontu, rozvodilo o celé operaci... Velmi

ukrajinského frontu do deseti hodin dopoledne obsadila celou Prahu a vyčistila ji od nepřítele.“

U obce Slivice v okrese Příbram padly poslední výstřely druhé světové války.

KRONIKA V OBRAZOCH

V INTERVIEW pre moskovskú Pravdu Michail Gorbačov povedal, že ZSSR a USA sa rozhodli dohodnúť termín a miesto stretnutia na najvyššej úrovni. Oznamil, tiež, že do novembra Sovietsky zväz zavádzajú moratórium na rozmiestenie v Európe svojich jaderných rakiet stredného doletu a

očakáva, že Spojené štaty pôjdu za jeho príkladom. Stretnutie najvyšších činiteľov ZSSR a USA sa uskutoční pravdepodobne počas jesenného zasadnutia Valného zhromaždenia OSN.

V súvislosti so 40. výročím zavŕšenia druhej svetovej vojny ÚV KSSZ, predsedníctvo Najvyššieho sovietu a Rady ministrov ZSSR sa obrátili s výzvou k národom, parlamentom a vládám všetkých štátov, aby vyvinuli úsilie pre uzdravenie medzinárodnej situácie a zamedzenie nukleárnej katastrofy.

VOJÁCI libanonskej armády vstupujú do jiholibanonského mesta Nabatiyeh, z ktorého odošla izraelská okupačná vojska v souladu s rozhodnutím izraelskej vlády, podľa ktorého má izraelská armáda opustiť okupovaná územie Libanonu.

Izraelská vláda sice ohlásila staženie vojska, ale nevyložila ozbrojené útoky na Libanon v budoucnosti. Zároveň má v úmyslu zanechať v južnom Libanonu enklávy pod kontrolou pravicových libanonských separatistov spolupracujúcich s izraelskou armádou a pozbavit Libanon časti územia ležiacich podél hranice s Izraelom.

TEGUCIGALPA. Americký tank na manévrech ozbrojených sil USA a Hondurasu nedaleko hranice Nicaragui. Cvičení sa účastní několik desítek tisíc vojáků tří druhů zbraní. Cvičí se mj. varianta blokády nicaragujského pobřeží.

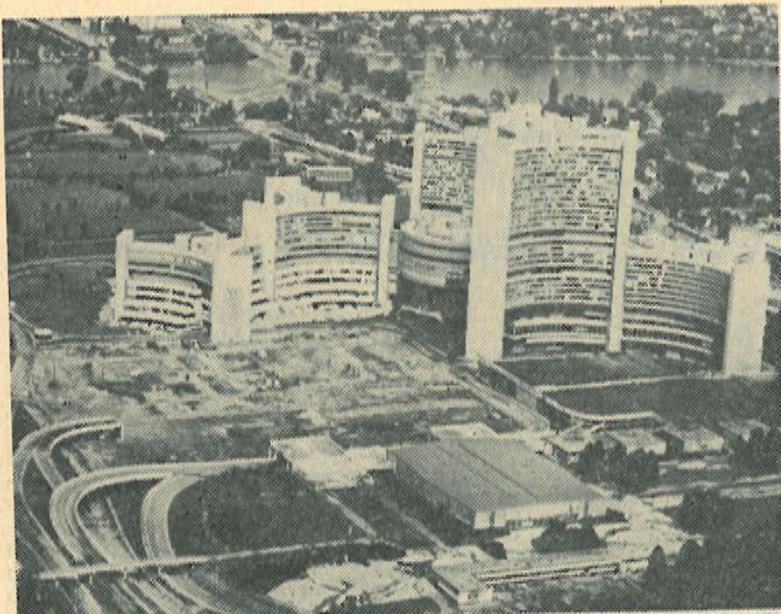
Nicaragujský prezident Daniel Ortega přijel v kvetnu na pracovní návštěvu do socialistických států, rovněž do Polska. Přijali ho Wojciech Jaruzelski a Henryk Jabłoński. Během rozhovorů by projednán stav polsko-nicaragujských styků a mezinárodní problémy se zvláštním přihlédnutím k situaci ve Střední Americe.

VARŠAVA. Pod heslom jednoty, vlastenecku a demokracie rokoval XIII. kongres Demokratickej strany. Potvrdil líniu pôsobnosti strany v upevňovaní socialistického Poľska, v koaličnom spôsobe vykonávania štátnej moci. Delegáti diskutovali o.l. o problémoch hospodárskej reformy a poukazovali najmä na úlohu družstevníctva a remesla v uspokojovaní potrieb trhu. Kongres schválil programové dokumenty, ako aj rezolúcie týkajúce sa boja za mier a medzinárodnej bezpečnosti, ochrany prírodného prostredia, úlohy inteligencie a mladého pokolenia. Zvolili nové najvyššie orgány DS. Za nového predsedu UV DS bol zvolený Tadeusz Witold Mlynyczak (na snímke), ktorý zastával túto funkciu v rokoch 1976—1981. Slávnostného zahájenia rokovania sa zúčastnili o.l. gen. Wojciech Jaruzelski a prof. Henryk Jabłoński.

BONN. Vojenský cintorín v Bitburgu, ktorý navštívil prezident USA Ronald Reagan počas májového pobytu v NSR. Na snímke: spredu hrob príslušníka SS. Reagana činí sa stretol s prudkou kritikou svetovej verejnej mienky, ale aj amerických organizácií veteránov druhej svetovej vojny. Preto prezident USA sa rozhodol zapojiť do programu návštěvu koncentračného tábora Bergen — Belsen, hoči skôr odmietol navštiviť koncentračný tábor v Dachau.

Položenie vencov na vojenskom cintoríne v Bitburgu znamená urážku a zradný úder zasadenej všetkým mierovým a protifašistickým silám vo svete. Je zneuctením pamiatky obetí hitlerovského barbarstva, ktorého páchateľmi boli predsa jednotky Waffen SS, gestapa a wermachtu, uznáne za zločinné.

VIEDEN. Rakúska verejnosť oslavila 13. apríla t.r. 40. výročie osloboodenia svojho hlavného mesta Sovietskou armádou. Viedeň bola osloboodená v rámci mohutnej ofenzívy sovietskych vojsk, ktorá sa uskutočnila v dňoch 16.III. až 15.IV.1945 a počas ktorej bola od nemeckých okupantov očistená celá východná časť Rakúska. Na snímke: pohľad na Centrum spojených národov vo Viedni.

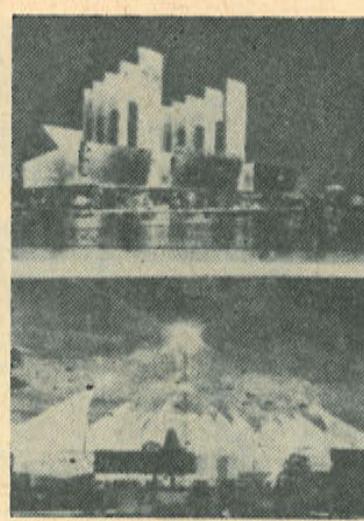

ALBÁNIE. Dne 11. dubna t.r. zemrel ve věku 77 let Enver Hodža, první tajemník ÚV Albánské strany práce, předseda Generální rady Demokratické fronty Albánie a hlavní velitel jejich ozbrojených sil. Jeho nástupcem ve funkci prvního tajemníka ÚV Albánské strany práce se stal Ramiz' Alia, od roku 1982 předseda prezidia Lidového shromáždění.

SNÍMKY: CAF, TASS, AP

V SUDANE sa uskutočnil štátny prevrat — zvrhli prezidenta Džafara Nimajriho, ktorý vládol 16 rokov a v momente prevratu bol na návštěve v Egypte. Moc prevzala Dočasná vojenská rada, na čele ktorej sa postavil gen. Abdar Rahmán Svaraddaháb. Po rokovaniach s vedúcimi predstaviteľmi odborov a politických organizácií armáda súhlásila s utvorením dočasnej vlády a po ročnom prechodnom období má odovzdať moc civilným politikom. Naposledy gen. A.R. Svaraddaháb menoval 15-člennú dočasnú vládu, na ktoréj čele stojí lekár Al Gazuli Dafaa-Allah. Na snímke: gen. Abdar Rahmán Svaraddaháb.

TSUKUBA EXPO'85. Japonsko je už tretíkrát organizátorom veľkej medzinárodnej výstavy. Tentokrát v malom mestečku Tsukuba ležiacom asi 50 km na sever od Tokia. Od 17. marca do 16. septembra t.r. bude trvať výstava venovaná otázkam domu a jeho najbližšieho okolia. Hlavným cieľom EXPO '85 je ukazat zväzky človeka s jeho bytom a okolím a zdôrazniť úlohu vedy a technológie v tváraní týchto zväzkov vo všetkých kultúrach a civilizáciach. Preto aj heslo výstavy znie: Veda a technológia pre dom a človeka.

Japonci majú už skúsenosti v organizovaní takéhoto výstav. Po výstavách: Osaka '70 — univerzálna expozícia a Okinawa '75 — svetová výstava námorného hospodárstva, prišiel rad na ukazanie základných prvkov v živote človeka na prahu 21. storočia.

Podobne ako aj v predošlých rokoch patronát nad EXPO '85 prevzala Kancelária medzinárodných výstav (BIE) so sídlom v Paríži, utvorená v roku 1931. Na snímkach: makety výstavných pavilónov.

DNI SOVIETSKÉJ KULTÚRY. V dňoch od 16. do 25. apríla t.r. prebiehali v Poľsku Dni sovietskej kultúry, oslavované súčasne so 115. výročím narodenia V.I. Lenina. Priniesli impozantnú prehliadku kultúrnych výsledkov národom ZSSR predstavených na vyše 130 podujatiach vo 24 vojvodstvách. V rámci dňa vyše 800-členná delegácia sovietskych

tvorcov oboznámila poľskú verejnosť s úspechmi sovietskeho divadla, baletu a kinematografie, s tvorbou viacerých folklórnych súborov, výtvarných umelcov, slávnych hudobníkov virtuózov, operných spevákov a popredných estrádnich umelcov. Na snímkach: záber z otváracej akadémie vo Veľkom divadle vo Varšave za účasti gen. Wojciecha

Jaruzelského, prof. Henryka Jabłońskiego a vedúceho sovietskej delegácie, ministra kultúry ZSSR Piotra Demičeva. Vedľa vystúpenia ukrajinského súboru piesní a tancov G.G. Vierovka a baletného súboru moskovského divadla Bolšoj v predstavení Zlatý vek od D. Šostakoviča.

K OSLOBODENIU ČESKOSLOVENSKA

V súvislosti so 40. výročím oslobodenia Československa vyslanec ČSSR v Poľsku Jiří Diviš sa 19. V. t.r. stretol s novinárm na tlačovej konferencii. V príležitostnom prejave vyslanec pripomeral historické udalosti z posledného obdobia vojny a predstavil výsledky socialistickej výstavby v ČSSR v povojnovom období. „Porážka fašizmu“ — zdôraznil J. Diviš — „a oslobodenie našej vlasti Sovietskou armádou a bojujúcimi po jej boku poľskými vojakmi... znamenajú historickej medzník v živote našich národom... Československo sa obrodilo na nových politických, sociálnych a národných základoch ako štát ľudovej demokracie.“

Z ČINNOSTI ČS. STREDISKA VO VARŠAVE

Pri priležitosti 40. výročia oslobodenia Bratislavu a vyhlásenia Košického vládneho programu sa historici zo Slovenskej akademie vied stretli v budove ČKaIS s poľskými novinárm na tlačovej konferencii.

Program jednotného frontu Čechov a Slovákov, ktorý 5. apríla vyhlásila v Košiciach novomennaná vláda, vošiel do dejín ako Košický vládny program. Vytyčovali v ňom hlavné smery politiky po oslobodení a zároveň upravovali pomer dvoch národov Čechov a Slovákov na základe rovnoprávnosti.

V tom čase 2. ukrajinský front pod vedením maršala Malinovského úspešne realizoval bratislavsko-brnenskú operáciu, počas ktorej 4. apríla 1945 osloboďili Bratislavu. (ds)

Tetrakonchos — základy kostela se čtyřmi apsidami

STŘEDISKO STAROSLOVĚNSKÉ VZDĚLANOSTI

Roku 1985 se dovršuje 1100 let od smrti Metoděje, arcibiskupa moravského a panonského. Jeho jméno bývá zpravidla vyslovováno zároveň se jménem jeho bratra Konstantina (Cyrila). Oba bratři se během své mise na Velké Moravě zasloužili o vznik prvního slovanského písma, prvního slovenského spisovného jazyka a i o počátky slovenského písemnictví. Po zániku Velké Moravy se jedním z center staroslověnské vzdělanosti staly Čechy.

Pravděpodobně v roce 1032 byl na vysokém ostrohu na řekou Sázavou založen jeden z nejvýznamnějších českých benediktinských klášterů. Na jeho založení se podílel český kníže Oldřich s poustevníkem Prokopem, který shromáždil první mnišský konvent a zahájil stavbu prvních klášterních budov. O počátečním období existence kláštera jsme poměrně dobře informováni, neboť se do dnešní doby zachovaly zprávy o postupu staveb, o životě konventu a o událostech, které byly pro klášter významné. Z písemných pramenů rovněž víme, že se v sázavském klášteře pěstovala jako bohoslužebný jazyk staroslověnskina. Díky tomuto zaměření se sázavský klášter stal významným centrem staroslověnského písemnictví, které nemělo mezi ostatními českými kláštery obdobu. (Pěstovaly totiž jako liturgický a literární jazyk latinu.)

Užívání staroslověnskiny se stalo sázavskému konventu osudné. Po rozkolu mezi východní a západní církví v roce 1054 bylo v zemi patřící do správní struktury západní církve neúnosné, aby se církevní instituce neřídila oficiálními příkazy papežské kurie. A užívání staroslověnskiny se na Sázavě bylo zjeveně proti témtě příkazům. Stalo se jenom otázkou času, kdy bude slovanský konvent ze Sázavy vyhnán. Poprvé k tomu došlo za vlády knížete Spytihněva II. (1056–1061). Po Spytihněvové smrti se však ujal vlády Vratislav II. (1061–1092), který naopak sázavské-

mu konventu přál. Vyhnanci se vrátili z uherského exilu a staroslověnskina v Sázavě ještě jednou rozkveta. Definitivně byl slovanský konvent přinucen opustit klášter v roce 1096. Poslední „slovanský“ opat Božetěch ještě krátce před tím stačil dokončit přestavbu původního Prokopova kostela a slavnostně jej vysvětit.

Na místo starého osazenstva přišel nový mnišský sbor benediktinů z Břevnova u Prahy. Život v Sázavě se výrazně změnil. Došlo k důkladné latinizaci původní instituce, a noví mniši také postupně měnili dosavadní klášterní budovy. Další rozsáhlou stavbu vedl opat Silvestr (1134–1161). Další historie Sázavy již není v kronikách tak podrobně líčena, takže jenom ze zmínky víme o velké gotické přestavbě celého kláštera, zahájené v roce 1315 opatem Matyášem.

Za husitských válek (první polovina 15. století) utrpěl klášter těžké škody. K rozsáhlé obnově dochází až v 17. století. V následujícím století byl klášter definitivně zrušen. Další postupné přestavby mu vtiskly podobu světského sídla, takže dnes jenom nedokončená velká gotická chrámová stavba napomíná návštěvníkům středověkou historii tohoto místa.

Budovy bývalého kláštera byly pro svůj nesmírný kulturní a historický význam prohlášeny socialistickým státem za národní kulturní památku. Probíhá jejich rekonstrukce a v souvislosti s tím provádí od roku 1968 Archeologický ústav ČSAV v Praze rozsáhlý archeologický výzkum. Postupně se tak začíná ucelovat obraz středověkého kláštera 14. století a byly učiněny významné nálezy i jednotlivých objektů, které vznikly v 11. a 12. století.

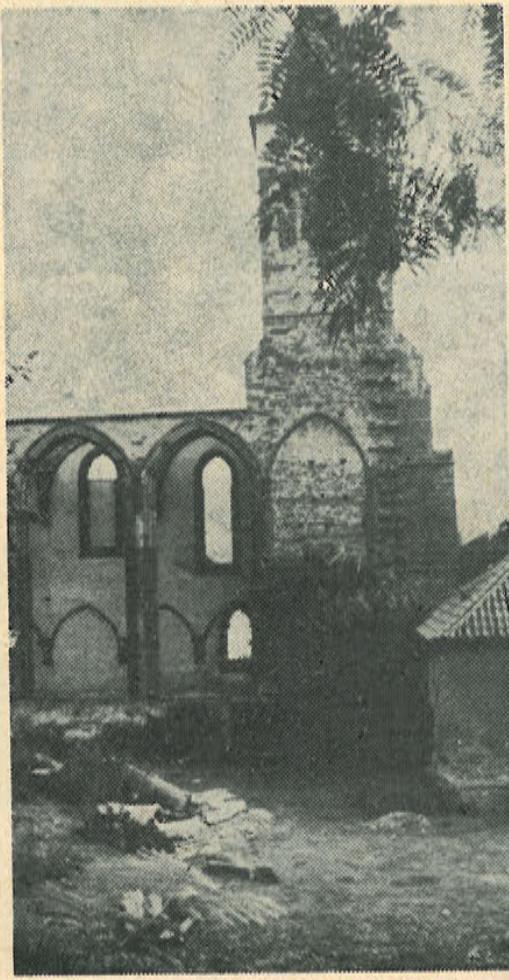
Archeologický výzkum postupně prochází celým areálem kláštera a odkrývá zbytky románských a gotických staveb, které souvisely s jeho celkovým provozem. Klášter byl totiž velkým sídelním organismem, který nesloužil jenom jako obydlí konventu a jeho

liturgické centrum. Existovaly zde výrobní a hospodářské okrsky, ve kterých se produkovaly a ukládaly potraviny, vyráběly se předměty denní potřeby atd. Např. v severním sousedství románského kostela s velkou apsidou bylo nalezeno bronzolitecké pracoviště z 13. století. Kromě toho byly v klášteře umělecké dílny a hutě, které produkovaly řezbářské, sklárské a jiné výrobky. Kronikářské zmínky a dochované písemnosti svědčí rovněž o tom, že v románském klášteře existovalo skriptorium, umělecká písářská dílna, v níž vznikaly rukopisy zdobené malbami. Tak rozsáhlou činnost by ovšem benediktini samotní nezvládli. Proto v okolí kláštera nacházíme zbytky laických sídlišť, v nichž žilo služebné klášterní obyvatelstvo. Rovněž nálezy na klášterních pohřebištích svědčí o tom, že v okolí bylo poměrně četné světské osidlení, které lze spojovat především s oním služebným obyvatelstvem.

Historické zprávy, archeologické nálezy a zbytky dochovaných staveb tedy postupně srůstají do plastického obrazu jednotlivých vývojových etap sázavského kláštera, který po celý středověk patřil k nejvýznamnějším kulturním, politickým i hospodářským církevním institucím v českých zemích. Jeho staroslověnské začátky i jeho další historie představují důležitou kapitolu v dějinách české kultury.

PhDr PETER SOMMER
Orbis

Nedostavěné trojlodi gotického kostela ze 14. století (od severu)

MAMINČINA PÍSEŇ

Venku už se stmívá,
maminka si zpívá,
navlékajíc nit.
Snad se jí chce spáti,
musí spravovati,
musí, musí šít.

Když nit provlékala
v jehel ouška malá,
vydral se jí vzdech,
a pak dívala se
oknem na terase
po šedivých zdech.

Dítě — to se neptá,
co to jehle šeptá,
překusujíc nit.
Nitka vedle nitky,
před očima mžitky,
musí večer šít.

Ted' se pouasmála,
trochu narovnala
záda na židli.
Na co vzpomněla si?
Na kužátka asi
skrytá pod křídly.

Venku už se stmívá,
maminka si zpívá,
hybaj, děti, spát.
Kdyby ouško jehly,
jež drží prst zkřehlý,
mohlo povídат?

Foto: CAF

Zem na predjarí

Tuho spala, nespí už, len na pol očka drieme,
už sa dotkol prútik jari ujarmenej zeme!
Aký sen si mala, milá? Či to obraz vo sне
odrazu ti odhalilo prvé ráno rosné?

Bol to azda smutný obraz zodratého raba,
z cudzej vôle rodné pole čo si poobrába,
by ho obral o mozole, o radostné plody
zlostný pán, čo ako páv si po chotári chodi?!

Doduneli delá v diali, s údivom sa divaš:
prečo, les, sa nezelenieš, pole, neozývaš?
Ved' už dráč voľne kráča cez úvrate rosné...
Oráča som uvidela na úsvite vo sне!

A už nežne hladí ma jak teply jarný závan,
slobodne ma objíma a vďačne sa mu vzdávam
a hoc kľk sa ešte skrýva v lone kyprej hrudy,
sladká šťava ako šťastie pupeňmi už prúdi,

štastie ako sladká šťava zalieva mi ústa,
i keď ešte stráň sa černie ustáta a pustá;
i keď ešte po škovránkoch slychu ani vidu,
zajtra vzdú prvé kľčky, prvé vtáčky prídu!

WILLIAM TURČÁNY

SLOVNÍK ŽIVOTA (122)

O písaní veľkých písmen vo viacslovných názvoch, ktoré chápeme ako vlastné mená, platia štyri zásady: 1. V názve, ktorý je zostavený z niekoľkých všeobecných mien a ktorý sa stáva vlastným menom len ako celok, pišeme s veľkým začiatocným písmenom len prvé slovo, napr. Nový rok (rozumieme tým prvý deň v novom roku, ako sviatok). Celý budúci nový rok pišeme s malým „n“. 2. Vlastné meno, ktoré je súčiastkou viacslovného názvu, si ponecháva veľké začiatocné písmeno na ktoromkoľvek mieste názvu, napr. Južná Amerika, Komunistická strana Československa, Československý Červený kríž. 3. V niektorých, najmä zemepisných názvoch, obsahujúcich druhé meno a jeho bližšie určenie prídavným menom, pokladáme za vlastné meno len určujúce slovo, t.j. prídavné meno, napr. Stredozemné more. Leninovo námestie, Slovanská cesta a pod. 4. Vo vlastných menách obcí pišeme s veľkým začiatocným písmenom všetky plnovýznamové slová, napr. Spišská Stará Ves, Spišská Nová Ves, Nové Mesto nad Váhom, Oravský Podzámok, Štrbské Pleso (osada), ale Štrbské pleso (jazero).

POLSKY

lira
lirník
liryčný
liryka
liryk
lis
lisica
list

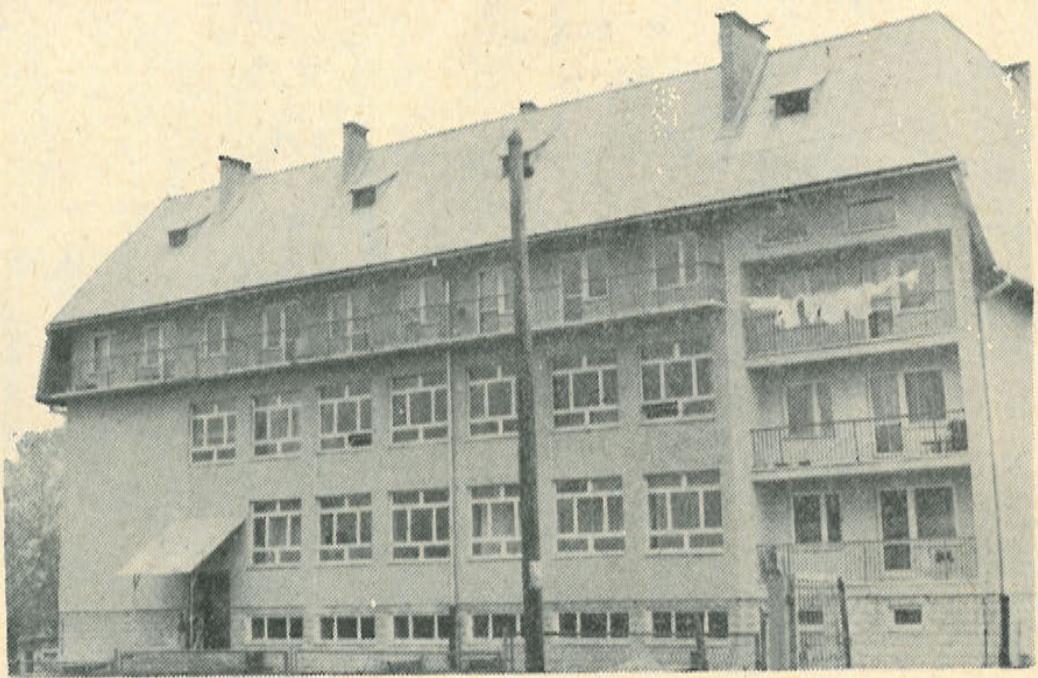
lára
ludový básnik
lyrický
lyrika
lyrik
lišák
liška
list

ČESKY

lyra
lidový básník
lyrický
lyrika
lyrik
lišák
liška
dopis

lista	súpis	soupis
lista plac	výplatná listina	výplatný listina
wykrešlić z listy	vyškrtnut zo	vyškrtnout ze
listonosz	zoznamu	seznamu
listopad	listár	listonoš
listowie	november	listopad
listownie	listie	listí
listowny	písomne, listom	písemně, dopisem
listowy	listový	písemný
papier listowy	listový papier	dopisní
listwa	latka, lišta	dopisní papír
liszaj	lišaj	lišta
liszka	húsenica; liška	lišej
lišciany	listový	housenka; liška
liščasty	listnatý	listový
drzewa liściaste	listnaté stromy	listnatý
liščik	listok	listnaté stromy
liścień (bot.)	deloha	listek
lišć	list (rastliny)	děloha (bot.)
literacki	literárny	list
literat	literát, spisovateľ	literári
literatura	literatúra	literatura
literiectwo	písmomaľba	písmomálba
literować	hláskovať	hláskovat
litewski	litovský	litevský
litografia	litografia	litografie

Na novom

V septembri minulého roka odovzdali v Chyžnom do užívania oddávna očakávanú a vytúženú novú školu. Doteraz sa vyučovalo vo dvoch osobitných starých skolách č. 1 a 2., ktoré však boli pre chyžanské deti príťasné. Preto v roku 1975 začali hospodárskym systémom budovať novú školu. Výstavbu viedla stavebná brigáda gminného úradu. Zo začiatku, pri zemných neobdobných práciach, pomahali aj obyvatelia Chyžného v rámci svojpomocných spoločných akcií. Stavba rástla veľmi pomaly, lebo školu budovali skoro deväť rokov, ale práce predsa len postupovali. Rástli však aj náklady. Celkove budova školy stála 17 mln zl. V plánoch sa predvídala výstavba šestročenky, tzn. filiálky gminnej zbernej školy pre žiakov od 1. do 6. tr. Medzitým sa však situácia v školstve zmenila a od školskej reformy sa upustilo. Stavbu však už nemohli prispôsobiť novým podmienkam. A tak sa po odovzdaní školy

ukázalo, že už dnes je tesná. Objavili aj iné jej nedostatky, ako napr. nie vždy kvalitne urobené stavebné práce, nedostatok vody vo dvoch školských studniach a pod., škola tiež nemá telecvičnu.

Počas mojej návštavy v škole voňalo novotou. Po škole ma sprevádzal riaditeľ školy Józef Palenik. Škola je skutočne veľmi dobré vybavená. Má päť perfektne zariadených učební-laboratórií. Stačí uviesť, že má dve filmové premietačky a vlastnú zberku osvetových filmov, niekoľko druhov episkopov, televízor, obrábacie stroje pre vyučovanie technickej výchovy a pod.

Vybavenie učební stálo len 3 mil. zl., preto tak málo, lebo zariadenie kupovali už od r. 1980, hoci škola bola ešte vo výstavbe.

V škole vyučuje 12 učiteľov — odborníkov pre každý predmet. Chybajú iba telocvikár a hudobník. Bývajú buď na mieste alebo dochádzajú z blízkej Jablonky. V škole na dru-

hom poschodi je 6 bytov. Zatiaľ boli obsadené iba dva. Treba sa domnievať, že bytový problém tu nejestvuje.

Školu navštevuje ok. 160 žiakov, ale iba 16 žiakov sa učí slovenský jazyk, ktorí sem prešli z bývalej školy č. 2. Sest žiakov je v mladšej skupine, teda od 2. do 4. tr., a desať žiakov v staršej skupine, tzn. z ostatných tried. Slovenský jazyk vyučuje učiteľ Władysław Pilch, absolvent jablonského lycea. Trafil som práve na koniec hodiny slovenčiny. Žiaci sa pekne po slovensky pozdravili, zavedavo pokukávali a nesmelo sa snažili odpovedať na moje otázky. Ako som sa dozvedel od VI. Pilcha, podmienky pre vyučovanie majú dobré. Väčších problémov s učebnicami nemajú. Chybajú im len slabikáre, čo do určitej miery slážuje vyučovanie jazyka v skupine zaciatočníkov. Veľmi dobrú pomocou a pre deti aj odmenou sú slovenské detské časopisy, ktoré hodne využívajú na hodinách. Škoda len, že tak malo žiakov sa učí slovenčinu. Ved teraz, keď je v Chyžnom nová škola, v ktorej sú dobré podmienky a je aj učiteľ-slovenčinár, mali by aj iní využiť priležitosť. Ved Chyžnanom, ktorí bývajú skoro na hranici so Slovenskom, hľadám netreba vysvetľovať potrebu vyučovania slovenského jazyka. Keby som tu pominul národný aspekt tejto potreby, sú ešte čisto praktické výhody, ktoré dáva znalosť slovenčiny.

Nakoniec spolu s riaditeľom J. Palenikom listujeme v školskej kronike. Sú tu zaznamenané skoro všetky dôležitejšie udalosti zo života bývalej školy č. 1. Dozvadám sa z nej, že napr. žiak z Chyžného obsadil prvé miesto vo vojvodskej súťaži znalostí (olimpiáde) zo zemepisu. Dobré výsledky dosahovali chyžňanskí žiaci aj na gminných sportových súťažach, najmä v zimných športoch. Na posledných stránkach kroniky zaznamenali slávnosť otvorenia novej školy, ktorej sa zúčastnili o.i. nowosączský vojvoda J. Rączka a kurátor osvety a výchovy L. Miksztal. Sú tu aj výstrížky z novín, v ktorých sa pisalo o Chyžnom a ich škole. Výstrížky zo Života však nie sú. Na dlhší rozhovor však už nebolo času.

Na záver môžem len zaželať učiteľom veľa úspechov v ich ťažkej, ale veľmi potrebnej a zodpovednej práci, žiakom zasa prajem ďa najlepšie známky na vysvedčeniach. Ešte jedno prianie by som mal k chyžňanským rodicom, aby vo väčšej miere využili možnosti vyučovania slovenčiny pre svoje deti.

Text a foto: DOMINIK SURMA

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

JÚN — ČERVEN

1.VI. MEDZINÁRODNÝ DEŇ DETÍ ustanovený na Valnom zhromaždení OSN a oslavovaný od r. 1950.

1.VI.1975. V Poľsku uskutočnili administratívnu deľbu štátu: likvidácia okresov, utvorenie 49 vojvodstiev, ktoré sa delia na gminy.

3.VI.1972. Nadobudli platnosť zmluvy podpísanej medzi Nemeckou spolkovou republikou a Poľskom i Sovietskym zväzom, ktoré znamenali posledný akt vyplývajúci z porážky Nemeckej ríše. Týmto politickú mapu povojnovej Európy, v tom aj terajšie hranice Poľska na Odre a Lužickej Nise a hranice územií obývaných nemeckým národom, uznali bez výhrad za konečné a nenarušiteľné.

5.VI.1875. V Prahe sa narodil Stanislav Kostka Neumann, český revolucionár a básnik, národný umelec, bojovník proti fašizmu (um. 28.VI.1947 v Prahe).

6.VI.1944. O 6. hod. 30 min. na Normandskom pobreží vo Francúzsku, ktoré okupovalo Nemecko, sa vylodila stájisícová britsko-americká invázna armáda s plnou bojovou technikou, a za niekoľko hodín si zaistila úspech na celom inváznom úseku

v širke vyše 80 km. Bola to najväčšia v dejinach vojen výsadkárska operácia. V týchto hodinách vyvrcholili niekoľkoročné prípravy pod krycím menom „Overlord“ a západní spojenci konečne otvorili v Európe druhý front.

Nemci očakávali, že západné mocnosti zaútočia na najužšom mieste Lamanškého prielavu, niekde pri Calais, kde bol povestný atlantický val najmohutnejší. Do poslednej chvíle sa však spojencom podarilo utajať zvolený priestor na pobreží severnej Normandie, ktorý bol sice vzdialenejší, ale z mnohých dôvodov výhodnejší. V deň pred vylodením niekoľko tisíc bombardovacích lietadiel zaútočilo na širokom fronte francúzskeho pobrežia od Dunkerku až po Bretónsko. V nočných hodinách na 6. júna masové nálety pokračovali a postupne sa sústredili na ten úsek normanského pobrežia, ktorý zvolili pre výсадku. Medzi bombardovacími zväzmi leteli aj konvoje veľkých dopravných lietadiel a klzákov s výsadkámi a ťažkimi zbraniami. Smerovali na oba krajiné krídla budúceho invázneho frontu, kde parašutisti mali zabezpečiť mosty cez rieku Ornu a cez kanál vedúci od Caen k moru a zabrániť, aby ich Nemci nezničili. Mali tiež zabezpečiť krídla frontov a udržať vo svojich rukách prístupy z pláží močiarovou krajinou do vnútroznenia. Zároveň sa vyvýhala akcia budovania prístavov, vlnorovov, letísk; na morskom dne ukladali spoje,

ako aj potrubia pre podmorské naftovody, ktorími si zabezpečili nepotrebitý prisun poľonných hmôt. Celkove sa invázie zúčastnilo ok. 13 tisíc lietadiel a morská flotila v počte ok. 5 tisíc lodí. Morské konvoje chránilo vyše 700 vojenských lodí, v tom bolo 5 polských vojenských lodí a 8 obchodných. Medzi výsadkovými oddielmi boli aj jednotky poľskej a československej armády na zápalde. Za 20 dní od vylodenia spojenecká armáda vo Francúzsku mala vyše milióna vojakov a 200 tisíc vozidiel.

V priebehu ďalších vojenských akcií amerických a britských armád, v rámci ktorých bojovali aj kanadské oddiely, spojenecké vojská oslobodili krajinu západnej Európy a obsadili západné Nemecko po Labe. 25. apríla sa sovietski a americki vojaci stretli pri Labe pri mestečku Torgau, potom pod údermi sovietskych armád a bojujúcej po ich boku Poľskej armády padol Berlín a o niekoľko dní neskôr predstaviteľa štyroch mocností protihitlerovskej koalície prijali bezpodmienečnú kapituláciu fašistického Nemecka.

8.VI.1810. V Zwickau sa narodil Robert Schumann, významný nemecký skladateľ obdobia romantizmu (um. 29.VII.1856 v Endenichu pri Bonne).

9.—10.VI.1943. V Moskve sa konal prvý zjazd Zväzu poľských vlastencov, politickej

Z drevnej školy do sveta

Väčšina škôl na Spiši stojí spravidla v strede obcí. Výnimkou je jurgovská, ktorá stojí na malebnom kopčeku hned za dedinou. Odtiaľ sa otvára prekrásna panoráma na Vysoké Tatry. Je to výborné miesto, pretože tu vládne ticho, ktoré je najviac potrebné pri vyučovaní. Ale samotná budova nevyhovuje požiadavkám súčasnej modernej školy, pretože je to vlastne starý drevený dom prispôsobený po vojne na školu. Učebne sú malé, chybajú telocvičňa, ktorá je nena-hraditeľná najmä v zime. Avšak malickej triedy sú čisté a pekne vyzdobené nástennkami a učebními pomôckami. Aj úzka chodba je umne využitá. Okrem nástennok sú tu aj exponáty spišských ľudových motívov, ktoré sú charakteristické obzvlášť pre Jurgov. Cítíš tu príjemnú pracovnú atmosféru. Žiaci sú kamarátsky, disciplinovaní, čo svedčí o dobrej výchove.

Riaditeľom jurgovskej školy je Zbigniew Zabrzesci, ktorý takto hovorí o svojej škole: — V Jurgove učím už dvanásť rokov a zistil som, že v tejto škole by som mohol učiť ešte ďalších 50 rokov, žiaľ, nedovolia

mi to už roky. Máme výborný pedagogický kolektív, ktorý vytvára milé ovzdušie, zároveň sa nám darí spolupráca s rodičmi, čo je veľmi dôležité pri našej pedagogickej práci. So žiacmi nemáme problémy. Keď sa vyskytnú, snažíme sa ich riešiť spolu s rodičmi. Som hrdý na školské a mimoškolské úspechy našich žiacov. Vďaka úsiliu učiteľov a žiacov patrime medzi popredné školy v gmine Bukowina Tatrzańska.

Slovenčinu sa v tunajšej škole učí 38 žiakov od II. do VIII. triedy. Vyučuje ju učiteľka Mária Glodasiková. Druháci a tretiaci majú slovenský jazyk trikrát do týždňa a ostatné triedy len dvakrát, čo určite je na škodu žiacov. Triedy sú spájané a obyčajne sa slovenčina vyučuje na prvej alebo poslednej hodine.

S vyučovaním slovenského jazyka — hovorí učiteľka Mária Glodasiková — nemáme žiadne problémy. V škole máme veľa účebných pomôcok, detských rozprávok a kníh, hier, platní ako aj detských časopisov, ktoré pravidelne dostávame z Matice slovenskej. Moji žiaci s radosťou navštievujú hodiny slo-

venčiny a tešia sa z každej novej knihy a časopisu, ktoré im rozdaváme. Slovenčinu sa vždy snažíme vyučovať atraktívnu formou.

Naozaj, tieto hodiny sú atraktívne, o čom som sa sama presvedčila, keď som sa stretla so skupinkou žiakov. Deti nesmelo, ale pekne po slovensky odpovedali na moje otázky. Vypočula som si repertoár pesničiek, ktoré ich naučila učiteľka. V tomto pripade Mária Glodasiková využíva vedomosti z choreografického kurzu, ktorého sa vlni zúčastnila. Program kurzu bol v celku venovaný deťom. Podľa mienky učiteľky Glodasikovej takého choreografického kurzu s programom pre deti by sa mali zúčastniť všetci učitelia slovenského jazyka na Spiši a Orave.

Dobrá je spolupráca školy s Miestnou skupinou KSSCaS v Jurgove — hovorí Mária Glodasiková — za čo sme veľmi vďační a dúfame, že táto spolupráca sa bude ďalej rozvíjať. Zároveň d'akujeme ústrednému výboru v Krakove a Matici slovenskej za pekné knihy a časopisy.

Jurgovskí žiaci sa ochotne zúčastňujú rečitačných súťaží, z ktorých odchádzajú vždy s úspechmi.

Ešte pári slov o pôsobnosti Základnej osmoročnej školy v Jurgove. Osem učiteľov vstupuje 100 žiakom vedomosti, myšlienky, usmerňuje ich a výchováva. V škole okrem povinného vyučovania pôsobia záujmové krúžky, kde majú žiaci možnosť rozvíjať a prehľbovať svoje znalosti v určitom smere. Žiaci sa zúčastňujú rôznych olympiad a súťaží, ktoré organizujú gminné a vojvodské školské orgány a získavajú dobré výsledky. Najväčší úspech z mimoškolskej činnosti má školský folklórny súbor, ktorý pôsobí v tejto škole od roku 1953. Posledných dvanásť rokov je jeho vedúcim riaditeľ Zbigniew Zabrzesci. Už 27 rokov je jurgovský súbor súčasťou Malého Podhala, v ktorom reprezentujú samozrejme spišský folklór najmä z Jurgova. O tom, že súbor je na dobrej úrovni, svedčia ich vystúpenia po celom Poľsku a v zahraničí: vo Francúzsku, Rakúsku, Holandsku, Československu, Svajčiarsku a Nemecku. Škola sa teda má čím pochváliť.

Na záver ešte jedna poznámka adresovaná jurgovským rodičom, aby využili dobré podmienky pre vyučovanie slovenčiny a ešte vo viedom počte posielali naň svoje deti. Lebo čo sa dieľa z mali nauči, to... nechávam to na rozmýšľanie.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

organizácie zoskúpujúcej poľsku Pavicu. Ideová deklarácia prijatá na zjazde vyzývala poľský národ do boja s Nemeckom v spojenectve so Sovietskym zväzom a postupovala zaviesť v obrodenom Poľsku ľudovo-demokratické zriadenie. Výsledkom snah ZPV u sovietskych orgánov bolo utvorenie v ZSSR poľských ozbrojených sil. 1. júla 1944 ZPV uznal zvrchovanosť Krajinskej národnej rady, a jeho poprední činitelia sa stali členmi Poľského výboru národného oslobodenia, ktorý vznikol v Cheľme 22. júla 1944.

10.VI.1905. V Suchej nad Parnou (okr. Trnava) sa narodil František Hečko, slovenský básnik, prozaik, laureát súťaže ceny (tvorca o. i. románu Červené víno zo života západoslovenskej dediny, ktorý sme uverejňovali na stránkach Života). Za svoju tvorbu bol vyznamenaný Radom práce (um. 1.III. 1960 v Martine).

15.VI.1905. Ing. Ján Bahyl, slovenský vynálezca, sa v Bratislavе na svojom vrtuľníku vzniesol do výšky 4 metrov. Tento pokus zaprotokoľovala medzinárodná vzduchoplavebná organizácia.

17.VI.1925. Zomrel Boleslav Chrabrý, od roku 992 poľský knieža a v poslednom roku života kráľ Poľska, syn Maška I. a českéj knažnej Dúbravky, dcéry českého kniežata Boleslava I. Boleslav Chrabrý podporoval mi-

si pražského biskupa Vojtecha z kniežacej rodiny Libických Slavníkovicov do Pruska. Táto misia sa skončilo neúspechom, Vojtech zahynul mučenickou smrťou. Jeho pozostatky Boleslav Chrabrý vykúpil a umiestnil v Hnezdne. V roku 999 bol Vojtech kanonizovaný (sv. Adalbert). Jeho misia priniesla Poľsku ohlas, ktorý Boleslav Chrabrý využil pri reorganizovaní poľskej cirkev a utvorení v roku 999 arcibiskupstva v Hnezdne. V roku 1000 prišiel Otto III., nemecký kráľ a rímsky cisár, odovzdal hold reliktiam sv. Vojtecha a potvrdil utvorenie arcibiskupstva. Prvý poľský kronikár tzv. Gall Anonymus, slávil ok. roku 1010 časy Boleslava Chrabrého ako „zlatý vek“ a nechal plastický portrét samého vladára (nar. 967 alebo 966; pochovaný v Poznani).

18.VI.1815. Bitka Napoleona I. pri Waterloo nedaleko Brusselu (Belgicko) s anglicko-pruskou armádou pod vedením Wellingtona i Blüchera, zakončená porážkou Napoleona, ktorá zapríčinila jeho pád.

22.VI.1735. V Banskej Štiavnici bola založená banícka škola, jedna z najstarších v Európe.

20.VI.1940. V Palmirach pri Varšave, na okraji Kampinoského pralesa hitlerovci uskutočnili masovú popravu 359 osôb. Zahynulo veľa významných spoločenských činiteľov, tvorcov, učiteľov, inžinierov a dôstojníkov.

Po vojne exhumovali v Palmirach vyše 1700 mŕtvol, v tom 170 žien.

26.VI.1941. Vojska hitlerovského Nemecka bez vypovedania vojny zaútočili na Sovietsky zväz. Nemci vrhli mohutnú vojnovú mašineriu, v blízkej vojne do konca októbra checeli dobyť Moskvu a rozbiť sily Sovietskej armády pred príchodom zimy.

Sovietske vojská v prvom období po urputných obranných bojoch ustupovali, až zadržali tempo nemeckého útoku do vnútrozemia ZSSR, potom pri Moskve, Stalingrade, Kursku, Leningrade a iné same prešli do protiútoku zavŕšeného víťazne na troskách fašistickej tretej ríše v máji 1945. Toto víťazstvo prinieslo zároveň slobodu Poľsku, Československu a iným porobeným nárom. Stalo sa tiež zvratným bodom v dejinách nemeckého národa, ktorý na západ od Odry a Nisy vytvoril po prvýkrát nový, mierový socialistický štát.

Nám zostala pamäť na miliónové obete, na zničené mestá a dediny, na atómové bomby na Hirošimu a Nagasaki, na to všetko, čo vzala druhá svetová vojna. Cena za víťazstvo bola obrovská, nikto nemôže a nesmie zabudnúť čo znamená mier.

26.VI.1945. Podpísanie Charty spojených národov v San Franciscu: tento dokument znamenal utvorenie Organizácie spojených národov.

petra

V Burg el-Arabe v Egypte, asi 80 km na západ od Alexandrie, pozornosť turistov priťahuje podzemný hlavný stan spojencov z čias bitky pri El-Alamajn. Bol ideálne maskovaný, mal jedenásť miestností a veľkú sálu operačného štáb, v ktorej plánovali vojenské operácie v Afrike. V júli 1942 britské vojská zastavili tuná veľkú ofenzívnu nemcko-talianskych tankových vojsk a v októbri sa odtiaľ pohla víťazná protifenzíva britského maršala Montogomeryho, ktoré spôsobili konečnú porážku nemecko-talianskych armád pod velením Rommela. Iba vo vzdialenosťi mile od tohto stanu existuje ešte jedna podzemná stavba: ibaže staršia o 2000 rokov. Je to podzemná pústna nádrž na skladovanie vody vybudovaná Rimanmi podľa vzoru Nabatejcov, ktorí boli známi v starovekom svete ako staviteľia práve podzemných pústnych nádrží a skalných miest.

Nabatejská nádrž spred tisícročia bola vlastne cementovou bud' vyhlbenou skalnou jaskyňou, ktorá mala klenuté komory spojené chodbami. Zo všetkých strán tiekli do nej pramienky vody z okolitých pahorkov, ktoré boli zbavované vody až po skalnaté jadro. Na bezriečnych púštiah Egypta a bývalej

Palestíny vzniklo veľa nabatejských podzemných nádrží, ktoré sa zachovali podnes a slúžia kočovným kmeňom.

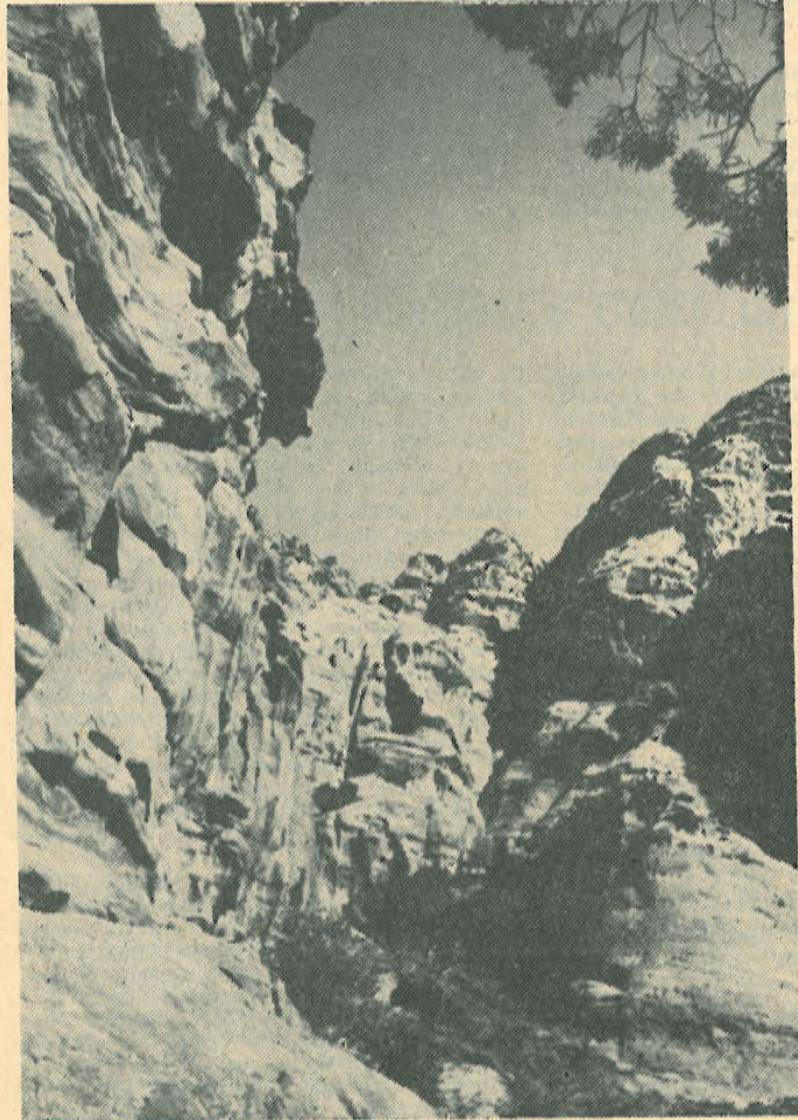
Nabatejci boli starovekým arabským národom, ktorý sa v neznámom čase vysťahoval z vnútrozemia Arabského poloostrova a v 6. storočí pred našim letopočtom do krajin Edomčanov na území dnešného Jordánska. Bolo to viac-menej v tom čase, keď novobabylonský kráľ Nabuchodonozor zbúral Jeruzalem (586 r. p.n.l.) a vyhnal Židov do Babylónu. Edomčania — potomkovia biblického Ezaua sa pod náporom vlny Nabatejcov vysťahovali na susedné územie a zanechali v rukach nepríateľov svoju krajinu rozprestierajúcu sa na juhu až po Akabský záliv, cez ktorú viedli najdôležitejšie úseky starovekej obchodnej cesty nazývanej Vonavou cestou alebo Kráľovskou cestou.

Noví vladári na území podmaneného Edomu vytvorili vlastnú silný štát: — nabatejské kráľovstvo s vysokou kultúrou, ktoré v tisícročných dejinách najmä medzi 2. storočím pred našim letopočtom a 3. storočím našeho letopočtu bolo na vrchole rozkvitu a moci a siahalo od sinajského poloostrova a delty Nilu po Damask. Jeho hlavným mestom bola

Petra, jediné mesto svojho druhu, vytiesané a vyrezané v strmých svahoch skalnatých hôr južného Zajordánska. Svoje bohatstvo a vysokú kultúru Nabatejci vďačia predovšetkým spomenutým cestám karaván, ktoré viedli z krajin kráľovnej Seby zvanej Sabou v Sústanej Arábii (Arabia Felix) do Sýrie, Egypta, stredomorských prístavov a do Mezopotámie. Týmito cestami putovali karavány obchodníkov z východu s drahocennými tovarmi: kadidlom, myrhou a perlehou z Perzskeho zálivu, slonovinou, zlatom a čiernymi otrokmi z Afriky, voňavkami, olejmi, šperkami a hodváhom z Indie, Číny a iných krajín. Karavány tiav vychádzali z južného mysu Arabského poloostrova a pozdĺž Červeného mora cez Mekku prichádzali do Akyby. Potom putovali dolinou Wadi Araba (ktorá dnes oddeluje Jordánsko od Izraela) do Petry. Odtiaľ jedna cesta odbočovala na západ ku krajinám Stredozemného mora, kym druhá viedla do Sýrie a ďalej do Mezopotámie.

Výhodná poloha Petry urobila z nej dôležité stredisko obchodnej výmeny medzi Východom a Západom, kde karavány obchodníkov zo západu preberali tovary z východu a opäť. V Petre sa karavány zhromažďovali dobrovoľne buď ich sem doviadla nabatejská pústná polícia. Na cestovateľov čakali tuná priestranné karavanseraily, čiže zájazdné domy, a na tovary veľké sklady a úradníci, ktorí zbierali poplatky za ich prepravu a obchodovanie nimi. Zato za nútenej mýto Nabatejci zabezpečovali obchodníkom bezpečnú cestu po pústi a ochranu pred bandami. Cestovateľov chránili tak ozbrojené eskorty, ako aj nabatejské strážne mesta. Na pústi Negev, najjužnejšej oblasti Palestíny, vyrástlo šesť takýchto miest, ktoré mali spolu ok. 100 000 obyvateľov. Na troskách nabatejských miest vznikli neskôr byzantské mestá, ako napr.

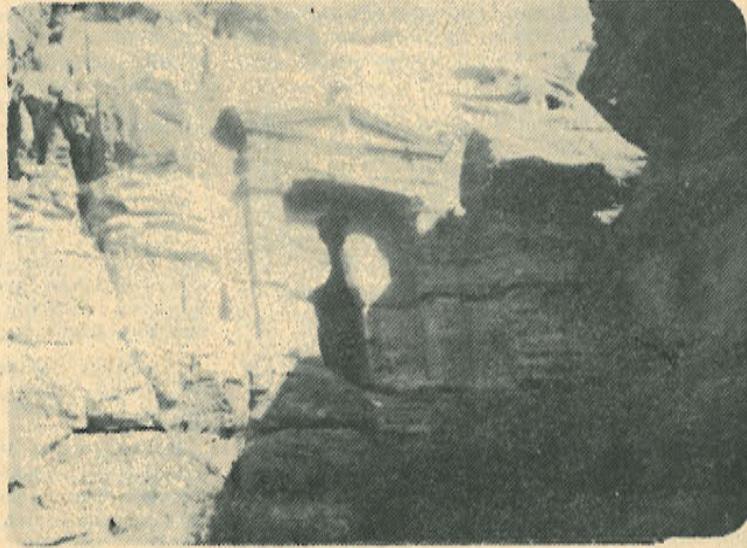
Ostré obrysiny horských vrcholkov a úzky prechod do klenotnice a chrámu Ed-Deir tvoria typickú panorámu Petry.

Obelisky hrobiek a objektívne miestnosti vytiesané v skalnom úbočí vzbudzujú obdiv turistov najmä chladom v interiéroch. Niektoré z týchto bytov podnes využívajú kočovné kmene.

Charakteristická červená skala s prirodzeným otvorom, ktorý pripomína otvor veľkého kľúča: jedna z najstarších nabatejských hrobiek.

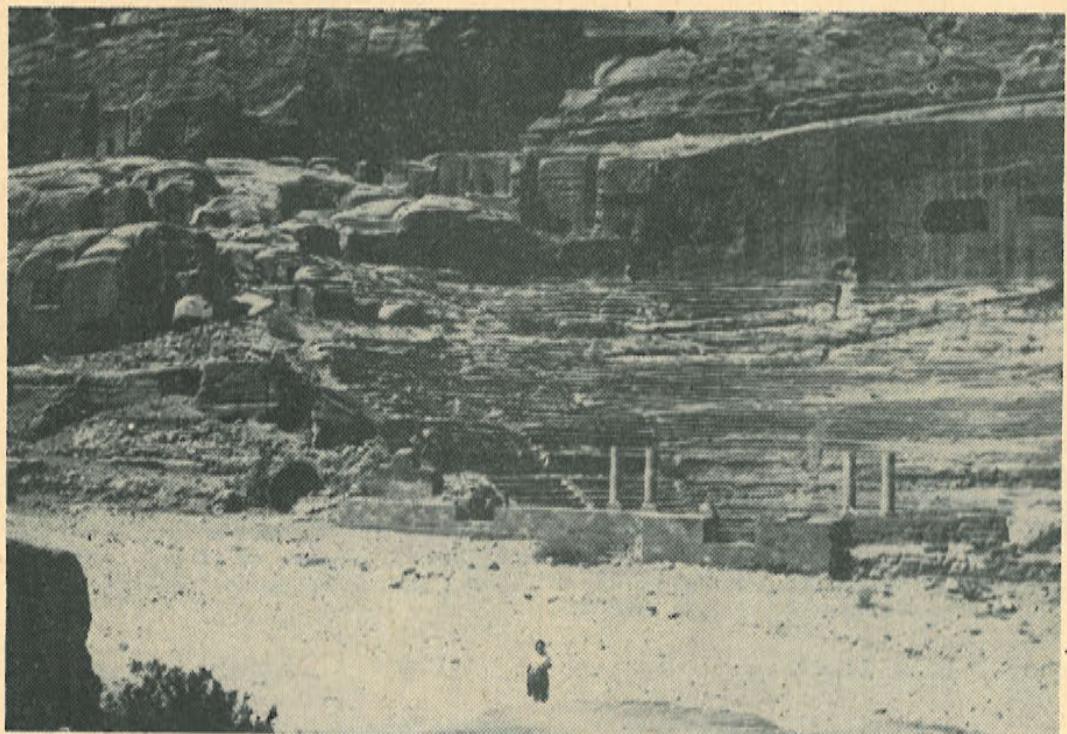
podnes existujúci Avdat a Shivta (arab. Su-beita) — najlepšie zachované mesto Negevu a preto nazývane Pompejami Palestíny, ako aj desaťsičové mesto Obde, ktoré podobne ako Petra, je vytesané v skalnatom kopci vysokom skoro 140 m.

Nabatejci v ňom vytesali obrovské množstvo bytov, obchody a hroby a na plochom vrchole vybudovali mohutné verejné budovy a obranné mury.

Hoci sa nabatejské mestá nachádzali v samom srdci púšte, Nabatejci dokázali rozvinúť poľnohospodárstvo, pre ktoré dômyselným spôsobom zabezpečili minimum potrebnej vody. Boli skoro sebestační a pestovali hlavne zeleninu, ovocie a čiastočne obilie. Spôsoby nabatejského roľníctva používajú podnes, samozrejme, v oveľa väčšom rozsahu a s využitím modernej technológie.

Grécka a rímska expanzia na Blízkom východe neobišla ani nabatejské kráľovstvo, ktoré ekonomicky a kultúrne pripojili k týmto mocnostiam. Od tejto chvíle začal postupný súmrak, nádhery a významu Nabatejcov. Skutočnou pohromou bol pre nich rozvoj moreplavby a spojená s tým zmena obchodných ciest, ktorá znamenala zánik karaván putujúcich pozdĺž Cerveného mora. Nabatejci stále viacej chudobneli. Zánik ich kráľovstva bol nevyhnutný. V 7. stor. n.l. Nabatejci boli začlenení do arabského kalifátu a ich štát zanikol. Ďalšie storočia devastovali to všetko, čo tvorilo život Nabatejcov a ich kultúru. Až v r. 1812 švajčiarsky vedec Ludwig Burckhard objavil nádherné, mnohoposchodové stavby Petry a ako prvý prinavrátil ju svetu, aby po tisícročiach svedčila o neobvyklých technických schopnostiach jej tvorcov.

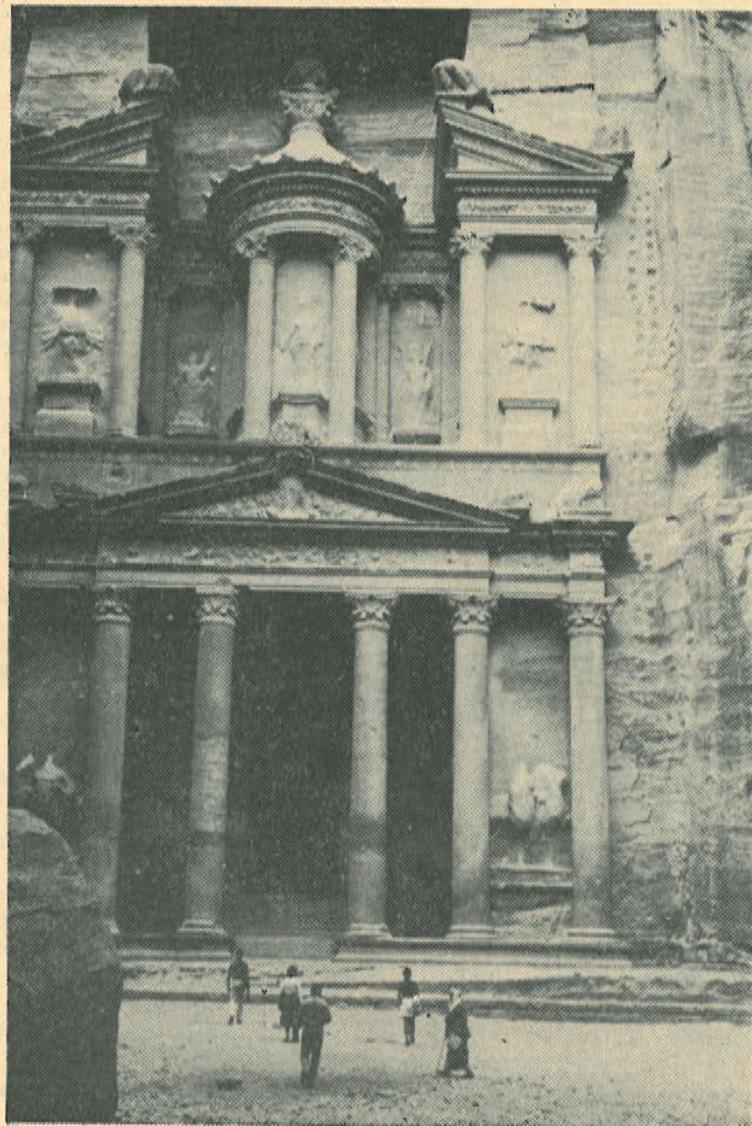
V Petre sa zachoval vytesaný v skale veľký komplex obytných domov, verejných budov, hodovných sieni vyzdobených sochami a rezbami, ako aj chrámov a monumentálnych hrobiek zasvätených bohom a kultu zomrelých. V centre mesta sa nachádzajú pozostatky fóra s vitazným oblúkom a kolonádou. Na snímke: Skalné mauzóleum s helénskymi prvkami.

Historické pamiatky Petry pochádzajú už zo 4. storočia pred našim letopočtom, z helénskych, rímskych, byzantských a arabských čias. Na náhornej planine, niekoľko metrov nad mestom, sa nachádzajú ruiny citadel a chrámu najväčšieho boha Nabatejcov ED-Deira. Nedaleko sa nachádza biblické miesto smrti a hrobu Árona, Mojžišovho brata a prvého izraelského veľkňaza z rodu Léviho. Na snímke jeden z dvoch rímskych amfiteátrov v Petre, ktorý mal 3000 miest.

Text a foto:
ADAM CHALUPEC

Petry, doslovne skala, hlavné mesto starovekých Nabatejcov, leží v ľažko dostupnej skalnej kotline obklopenej navšakom červenými a hniedými horskými vrcholkami. Prístup k nej vede okružnou úžlabinou dlhou okolo 2 km, medzi skalami dosahujúcimi výšku 100 m. Úvoz má na najužšom mieste 130 cm a pri vchode do mesta zriedka presahuje 10 m.

KAREL ČAPEK

Básník

Byla to běžná policejní událost: ve čtyři hodiny ráno přejelo auto v Zitné ulici opilou stráženou a v největší rychlosti ujelo. A teď měl mladý policejní úředník dr. Mejzlík vyšetřit, které auto to bylo. Takový mladý koncipient to bere vážně.

„Hm,“ řekl dr. Mejzlík strážníkovi číslo 141, „tak vy jste viděl ze vzdálenosti tří set kroků rychle jedoucí auto a na zemi lidské tělo. Co jste nejdřív udělal?“

„Nejdřív jsem běžel k té přejeté,“ hlasil strážník, „abych jí poskytl první pomoc.“

„Nejdřív jste měl zjistit ten vůz,“ bručel dr. Mejzlík, „a teprve pak se starat o tu bábu. Ale možná,“ dodával, drbaje se tužkou ve vlasech, „že bych já to udělal zrovna tak. Tedy číslo vozu jste neviděl; a co se jinak toho vozu týče?“

„Myslím,“ řekl váhavě strážník číslo 141, „že byl nějaký tmavý. Možná, že byl modrý nebo červený. To nebylo dobré vidět pro kouř z výfuku.“

„Ach, Ježíši Kriste,“ naříkal dr. Mejzlík, „jakpak mám potom zjistit, který to byl vůz? Copak mám běhat po všech šoférech a ptát se jich: Pěkně prosím, nepřejeli jste starou bábu? No tak, člověče, co s tím mám dělat?“

Strážník pokrčil rameny v subordinované bezradnosti. „Prosím,“ řekl, „mně se přihlásil jeden svědek, ale neví taky nic. Prosím, on čeká vedle.“

„Tak ho přiveďte,“ řekl dr. Mejzlík znechuceně a marně hleděl něco vykoukat z hubeného protokolu. „Prosím, jméno a bydliště,“ řekl mechanicky; ani se na svědka nepodíval.

„Králík Jan, studující strojního inženýrství,“ pronesl svědek pevně.

„Tak vy jste, pane, byl při tom, když dnes ráno ve čtyři hodiny přejelo neznámé auto Boženu Macháčkovou.“

„Ano, a já musím říci, že šofér je vinen. Prosím, pane komisaři, ulice byla úplně volná; kdyby byl šofér na té křižovatce zpomalil...“

„Jak jste stál daleko?“ přerušil ho dr. Mejzlík.

„Na deset kroků. Já jsem doprovázel svého přítele z — z kavárny, a když jsme byli v Zitné ulici —“

„Kdo je váš přítel?“ přerušil ho znova dr. Mejzlík. „Toho tady nemám.“

„Jaroslav Nerad, básník,“ řekl svědek s

jistou hrđostí. „Ale ten by vám asi nic neřekl.“

„Proč ne?“ bručel dr. Mejzlík, chytající se stěbla.

„Protože on... on je takový básník. Když se stalo to neštěstí, dal se do pláče a utíkal domů jako malé dítě. Tedy když jsme byli v Zitné ulici, přihrnalo se odzadu šílenou rychlostí auto —“

„Které mělo číslo?“

„To nevím, prosím. Toho jsem si nevšiml. Já jsem pozoroval tu šílenou jízdu a zrovna jsem si řekl, že —“

„A jaký to byl vůz?“ přerušil ho dr. Mejzlík.

„Ctyrtaktní výbušný motor,“ pravil značek svědek. „Ve značkách aut já se ovšem nevyznám.“

„A jakou měl barvu? Kdo v něm seděl? Byl otevřený nebo zavřený?“

„To nevím,“ děl svědek zaraženě. „Myslím, že to byl nějaký černý vůz; ale blíž jsem si toho nevšiml, protože když se stalo to neštěstí, řekl jsem Neradovi: Koukej, ti lotři přejedou člověka, a ani nezastaví!“

„Hm,“ mínil dr. Mejzlík nespokojeně, „to je sice docela místná a správná morální reakce, ale já bych byl raději, kdybyste si všimli čísla vozu. To je úžasné, pane, jak lidé nedovedou pozorovat. Vy ovšem víte, že šofér je vinen, vy ovšem správně soudíte, že ti lidé jsou lotři, ale na číslo se nekouknete. Soudit doveď každý; ale pořádně, věcně si všimnout věci — Děkuju vám, pane Králiku; nebudu vás zdržovat.“

Za hodinu zazvonil strážník číslo 141 u bytné básníka Jaroslava Nerada. Ano, pan básník je doma, ale spi. Básník vykulil ze dveří malá užaslá očka na strážníka; nemohl se jaksi upamatovat, co vlastně provedl. Nakonec přece jenom pochopil, proč má jít na policii. „Musí to být?“ ptal se nedůvěřivě. „Já se totiž na nic už nepamatuju; já byl v noci trochu —“

„Nalítej,“ děl strážník chápavě. „Pane, já jsem poznal mnoho básníků. Tak se, pane, ustrojte; mám na vás počkat?“

Načež se básník a strážník dostali do řeči o nočních lokálech, o životě vůbec, o zvláštních úkazech na nebi a mnoha jiných předmětech; jen politika byla oběma cizí. Takto v přátelském a poučném hovoru se dostal básník na policii.

„Vy jste pan Nerad Jaroslav, básník,“ řekl mu dr. Mejzlík. „Paně svědku, vy jste byl

při tom, když neznámé auto přejelo Boženu Macháčkovou.“

„Ano,“ vydechl básník.

„Mohl byste mně říci, jaké to bylo auto? Zda bylo otevřené nebo zavřené, jaké barvy, kdo v něm seděl, jaké mělo číslo?“

Básník usilovně přemýšlel. „To nevím,“ řekl, „já jsem si toho nevšiml.“

„Nevzpomínáte si na žádnou podrobnost?“ naléhal Mejzlík.

„Kdepak,“ děl básník upřímně. „Víte, já nedávám vůbec na podrobnosti pozor.“

„Tak prosím vás,“ spustil dr. Mejzlík ironicky, „co jste tedy vůbec pozoroval?“

„Tu celou náladu,“ pravil básník neurčitě. „Víte, tu opuštěnou ulici... takovou dlouhou... za úsvitu... a jak tam ta ženská zůstala ležet —“ Najednou vyskočil. „Vždyť já jsem o tom něco napsal, když jsem přišel domů!“ Hrabal se ve všech kapsách a vytahal množství obálek, účtu a jiných takových hadrů. „Ne, tohle to není,“ brumlal, „tohle taky ne — Počkejme, snad je to tohle,“ mínil, pohřížen v pozorování rubu jakési obálky.

„Ukažte mi to,“ řekl dr. Mejzlík shovívavě.

„To nic není,“ bránil se básník. „Ale jestli chcete, já vám to přečtu.“ Načež, vykuliv nadšeně oči a zpěvavě protahuje dlouhé slabiky, recitoval:

„marš tmavých domů ráz dva zastavit stát úsvit na mandolinu hrá proč divko proč se červená pojedem vozem 120 HP na konec světa nebo do Singapore zastavte zastavte vůz letí naše velká láska v prachu leží dívka zlomený květ labuti šije řadra buben a činely proč tolík pláču“

„A to je celé,“ prohlásil Jaroslav Nerad.

„Prosím vás,“ řekl dr. Mejzlík, „co to má znamenat?“

„No přece, to je to neštěstí s tím autem,“ podivil se básník. „Copak tomu není rozumět?“

„Myslím, že ne,“ mínil dr. Mejzlík. „Já v tom jaksí nemohu poznat, že dne 15. července ve čtyři hodiny ráno v Zitné ulici přejelo auto číslo to a to šedesátileton opilou zebračku Boženu Macháčkovou; raněná byla odvezena do všeobecné nemocnice a zápasila se smrti. O těchto faktach se vaše báseň, pane, pokud jsem pozoroval, nezmíňuje. Tak.“

„To je jen syrová skutečnost, pane,“ děl básník, mna si nos. „Ale báseň je vnitřní skutečnost. Báseň, to jsou volné, surreální představy, které skutečnost vyloučí v podvědomí básníka, víte? Takové ty zrakové a sluchové asociace. A těm se má čtenář poddat,“ prohlásil Jaroslav Nerad kárávě. „Pak tomu porozumí.“

„Prosím vás,“ vybuchl dr. Mejzlík. „Nebo počkejte, půjčte mi ten vás opus. Děkuju. Tak tu máme, hm: „Marš tmavých domů ráz dva zastavit stát.“ Tedy mně, prosím, vložte —“

„To je přece Zitná ulice,“ pravil básník klidně. „Takové dvě řady domů, víte?“

„A proč to není třeba Národní třída?“ ptal se dr. Mejzlík skepticky.

„Protože ta není tak rovná,“ zněla přesvědčující odpověď.

„Tak dál.“ „Úsvit na mandolinu hrá“ — No, dejme tomu. „Proč divko proč se červená pojedem vozem 120 HP na konec světa“ — Prosím vás, kde se tu bere ta dívka?“

„Cervánky,“ řekl básník lakonicky.

„Aha, promiňte. „Pojedem vozem 120 HP na konec světa“ — Nu?“

„To asi přijel ten vůz,“ vysvětloval básník.

„A měl 120 MP?“

„To já nevím; to znamená, že jel rychle. Jako by chtěl letět až na konec světa.“

„Ah tak. „Nebo do Singapore“ — Proboha vás prosím, proč zrovna do Singapore?“

Básník pokrčil rameny. „To už nevím. Třeba proto, že jsou tam Malajci.“

„A jaký má vztah to auto k Malajcům? He?“

Básník sebou stísněně vrtěl. „Možná, že ten vůz byl hnědý, nemyslite?“ řekl zahlučaně. „Něco hnědého tam jistě bylo. Proč by tam jinak byl Singapore?“

„Tak vidíte,“ řekl dr. Mejzlík, „ten vůz byl červený, modrý a černý. Co si z toho mám vybrat?“

„Vyberte si hnědý,“ radil básník. „To je příjemná barva.“

„Naše veliká láska v prachu leží dívka zlomený květ,“ četl dál dr. Mejzlík. „Ten zlomený květ, to je opilá žebračka?“

„Nebudu přece psát o opilé žebračce,“ pravil básník dotčen. „Byla to prostě žena, rozumíte?“

„Aha. A co je tohle: „labutí šije řadra buben a činely“ — To jsou volné asociace?“

„Ukažte,“ řekl básník zaražen a naklonil se nad papír. „Labutí šije řadra buben a činely“ — Co to má být?“

„Na to se právě ptám,“ bručel dr. Mejzlík poněkud urážlivě.

„Počkejte,“ přemýšlel básník, „něco tam muselo být, co mně připomnělo — Poslouchejte, nepřipadá vám někdy dvojka jako labutí šije? Koukejte se,“ a napsal tužkou 2.

„Aha,“ řekl dr. Mejzlík pozorně. „A co ta řadra?“

„To je přece 3, dva obloučky, ne?“ divil se básník.

„A ještě tam máte buben a činely,“ vyhrkl policejní úředník napjatě.

„Buben a činely,“ přemýšlel básník Nerad, „buben a činely... to by snad mohla být pětka, ne? Helejte,“ řekl a napsal číslici 5. „To bříško je jako buben, a nahore činely —“

„Počkejte,“ řekl dr. Mejzlík a napsal si na papírek 235. „Jste si tím jist, že to auto mělo číslo 235?“

„Já jsem si vůbec rádného čísla nevšiml,“ prohlásil Jaroslav Nerad rozhodně. „Ale něco takového tam muselo být — kdepak by se to vzalo?“ divil se, kloubaje nad básničkou. „Ale víte, to místo je nejlepší z celé básně.“

Za dva dny navštívil dr. Mejzlík básníka; básník tenotokrát nespal, nýbrž měl tam nějakou dívku a marně sháněl prázdnou židli, aby ji policejnímu úředníkovi nabídli.

„Já už zase běžím,“ řekl dr. Mejzlík. „Já vám jen jdu říci, že to byl opravdu vůz číslo 235.“

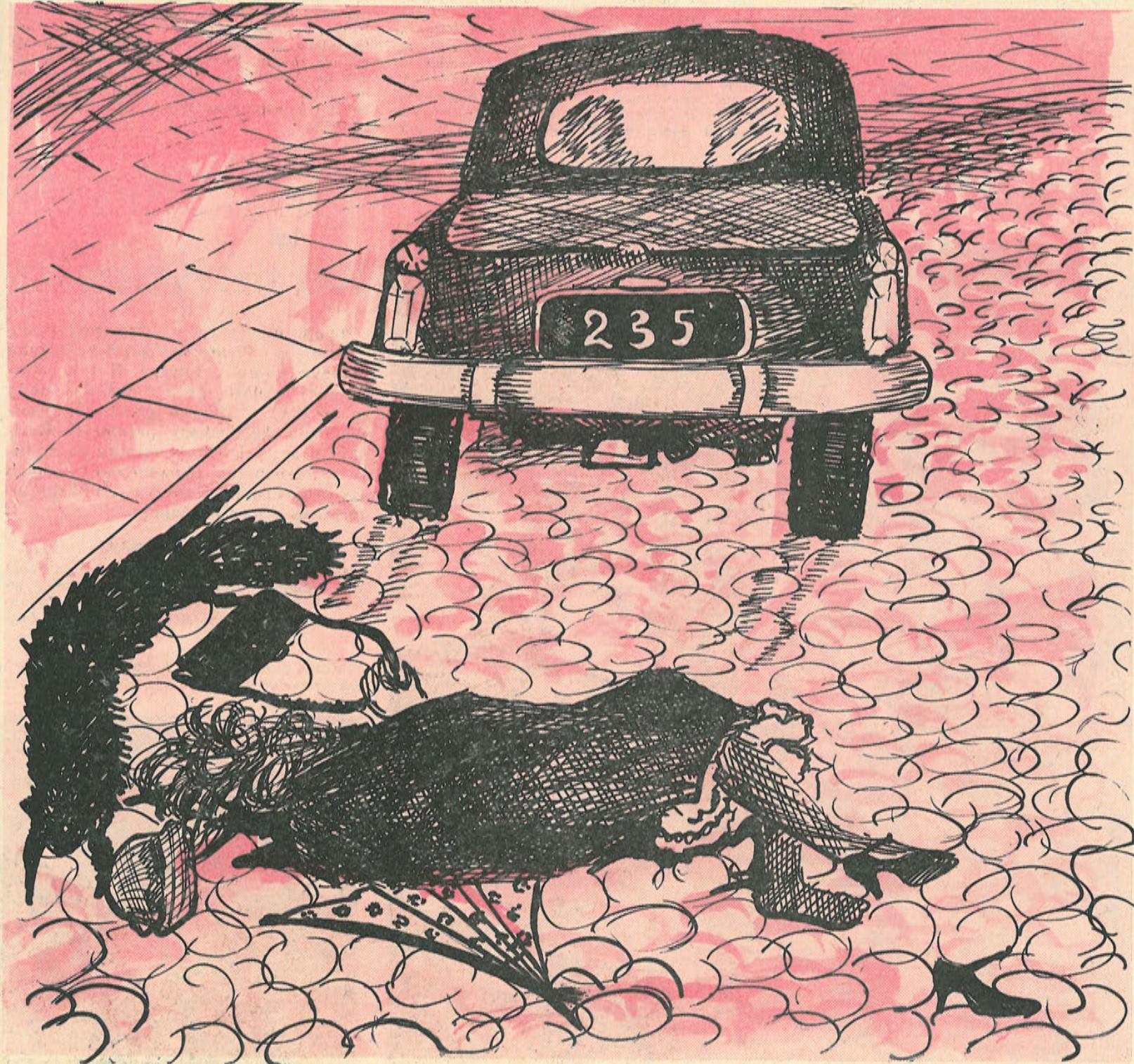
„Jaký vůz?“ uzasl básník.

„Labutí šije řadra buben a činely,“ vysypal jedním dechem dr. Mejzlík. „A Singapore taky.“

„Aha, už vím,“ děl poeta. „Tak vidíte, to máte tu vnitřní skutečnost. Chcete, abych vám přečetl pár jiných básní? Teď už jim budete rozumět.“

„Až jindy,“ řekl honem policejní úředník. „Až zase budu mít nějaký případ.“

Kresba: Areta Fedaková

Vítazstvo

9. máj pred 40. rokmi bol prvým dňom mieru v Európe, na ktorý svet čakal skoro šesť dlhých rokov, keď bolo možno vypaliť salvu za padlých a živých. Na pamäť a slávu. Na ruinách porazenej tretej ríše vytýčili svoje vlajky štaty s rôznym spoločenským systémom, ktoré zjednotili svoje úsilie v boji s fašizmom a s tým, čo fašizmus pripravil svetu. Dnes sa opäť vraciame k historickému výročiu víťazstva. Určite nejedno budúce pokolenie zachová v pamäti tento deň. Ukončil totiž vojnu, ktorá bola pre ľudstvo najväčšou dejinnou pohromou, aká ho kedykoľvek postihla. Predchádzala ju invázia hitlerovského Nemecka na Rakúsko a Československo v rokoch 1938—1939. Začala sa ozbrojeným útokom nacistického Nemecka na Poľsko 1. septembra 1939 a skončila sa v Európe berlínskym víťazstvom vybojovaným Sovietskou armádou a bojujúcou po jej boku Poľskou ľudovou armádou.

Táto vojna mala svoje pramene v neskotitelných snahach fašistického Nemecka a Talianska, ako aj militaristického Japonska dobyť silou nadvládu nad svetom a po-

deliť medzi seba podmanené štaty všetkými dostupnými metódami a prostriedkami: — cestou vojenskej agresie, porušenia medzinárodných zmlúv, vojnových zločinov a zločinov proti ľudstvu. Spoločné sprisahanie týchto štátov proti národom sveta našlo svoj výraz v podpísanom pakte tzv. osi Berlín-Rím-Tokio.

Druhá svetová vojna zasiahla 61 štátov spomedzi 67 vtedy existujúcich, v ktorých žilo vyše 80 percent obyvateľov našej Zeme. Vojenské operácie prebiehali na území 40 krajín Európy, Afriky a Ázie, vo vzduchu, na moriach a oceánoch skoro celého sveta.

„Tisicročná riša“ existovala sice len 12 rokov, ale spôsobila Európe a svetu neopisateľné útrapy a hmotné škody, ktoré sa nedajú vôbec vyčísliť. Jej politickí a vojenskí vodcovia spáchali zločiny, aké dovtedy nezaznamenali dejiny vojen. Ničili všetko, čo stálo na ceste ich fašistickej expanzie. Hlavnými spolutvorcami vojny a páchateľmi týchto zločinov, zrodených z hladnej vypočítavosti podľa dopredu pripravovaných plá-

nov, boli ozbrojené formácie wehrmachtu, gestapa, Waffen-SS a bezpečnostnej služby SD, odsúdené neskôr v Norimberku.

V tejto strašnej vojne za našu a vašu slobodu sa ľudstvo nielenže obránilo proti zločinnému agresorovi, ale ho porazilo na jeho vlastnej pôde. Cena víťazstva bola obrovská: — 55 miliónov ľudí stratilo život na frontoch a v masových vraždach, 35 miliónov bolo ranených a natrvalo zmrzačených. Najväčšie straty postigli národy Sovietskeho zväzu a Poľska. Keď dnes vzdávame hold hrdinskéj minulosti, kedy dominovala vôle víťazstva a túžba po slobode, predovšetkým nezabúdame, že už 40 rokov žijeme v mieri na našom kontinente, obklopeni priateľmi, v spojenectve s nimi, že máme bezpečné hranice. Avšak v našom komplikovanom a rozdelenom svete je mier ohrozený. Naše zne-
pokojenie vyvoláva neúčinnosť snáh o zastavenie pretekov v zbrojeni, najmä nukleárnych zbrani. Stojime pred novou hrozou hviezdných vojen, ktorých následky si nikto na svete nevie predstaviť. Práve preto našu nádej spájame so Ženevou, kde prebiehajú rozhovory o odzbrojení, ktoré znamenajú umierenú predpovied zlepšenia medzinárodného ovzdušia. Zároveň sme za trvalý mier, za medzinárodnú spoluprácu. Mier je totiž iba jedným z ideálov, za ktoré bojuje socialismus a všetky pokrokové spoločnosti. Toto mieru sa dožadovali národy postihnuté krutou vojnou. Dožaduje sa to pamäť miliónov obetí tejto vojny. Mier predsa znamená normálne vzťahy medzi štátmi a zaisťuje príaznivé podmienky života, práce a rozvoja ľudstva.

Vitazný prípitok predstaviteľov ozbrojených síl veľkej koalície: vpredu sprava maršal G.K. Žukov, v strede gen. D.D. Eißenhauer, zľava poľný maršál B.L. Montgomery.

45 minút v Karlshorstu

Podpísanie aktu o bezpodmienečnej kapitulácii Nemecka zavŕšilo druhú svetovú vojnu v Európe. K tejto významnej udalosti došlo v noci z 8. na 9. mája 1945 v starých pruských kasárnach na berlínskom predmestí Karlshorst. Jej priebeh — minúta po minúte — zaznamenal reportér moskovských Izvestij Leonid Kudrevatych. Prinášame jeho skrátený záznam.

24 HODÍN 0 MINÚT. 8. MÁJA

Do sály vstupujú maršal Sovietskeho zväzu G.K. Žukov, hlavný maršal britského letectva sir Arthur W. Tedder, generálplukovník Spaatz, admirál sir Harold Berrow, ge-

Porazení predstaviteľia hlavného veliteľstva nacistického akt bezpodmienečnej kapitulácie tretej ríše: generál deburg.

neri de Lattre-Tassigny, A.J. Vyšinskij a členovia delegácií. Sadajú k predsedníckemu stolu, na čele ktorého sedí G.K. Žukov. Maršal oznamuje prítomných s cieľom zasadničnosti.

1. MINUTA. 9. MÁJA

G.K. Žukov sa obracia na službukanajúcich dôstojníkov:

Pozrite zástupcov nemeckého velenia." Vstáva minutová prestávka.

2. MINUTA

Dôsely vstupuje generál poľný maršal Keitel. Má na sebe slávnostnú rovnosátu, ako keď prichádzal na námestie, kde sa má koná slávnostná prehliadka. Nie je to však námestie pripravené pre parády, tuná je sála, v ktorej má podpísat akt vlastnej porážky. Spolu s Keitlom vstupujú do sály generálporučík Stumpff, Göringov zástupca, ktorý na nikoho ani len nepozrie, a admirál von Friedeburg, vysilnený starec, ktorý sa tvrdí, akoby sa ho to všetko vobec netýkalo. Sadajú si taktiež k stolu.

3. MINUTA

Predsedajúci sa obracia k nemeckej delegácii:

Viete, prečo ste boli pozvaní?"

Keitel odpovedá:

"Ano, vieme."

4. MINUTA

G.K. Žukov pokračuje:

"Má nemecká delegácia akt bezpodmienečnej kapitulácie? Oboznámila sa s ním?"

"Ano," odpovedá Keitel, nasadzuje si monokel a prezerá si dokument.

9. MINUTA

G.K. Žukov sa pýta:

"Súhlasi delegácia s podpisaním aktu?"

"Súhlasi," odpovedá poľný maršal. Vyťahuje z náprsnej tašky plniace pero.

10. MINUTA

Predsedajúci sa obracia ku Keitlovi:

"Pristúpte sem." Maršal G.K. Žukov ukáza rukou na stolík pristavený k predsedníckemu stolu. "Tuná podpíšete akt o bezpodmienečnej kapitulácii."

11. MINUTA

Keitel prudko vstáva, chytí maršalskú palicu a smeruje k malému stolíku. Monokel mu padá a zostáva visieť na šnúre. Poľného maršala nasledujú dva štábni dôstojníci.

12. MINUTA

Poľný maršal si sadá k stolíku a opäť opakuje nacvičený pohyb s maršalskou palicou. Nervózne si nasadzuje monokel a ponára sa do čítania dokumentu. Okolo je absolútne ticho. Počut len zvuk snímacích filmových kamer a evakanie uzávierok fotoreportérov.

13. MINUTA

Keitel opäť vyťahol plniace pero. Pomaly podpisuje päť exemplárov aktu bezpodmienečnej kapitulácie. "My, dolupodpisani, vystupujúci v mene nemeckého vrchného velenia, pristupujeme na bezpodmienečnú kapituláciu všetkých našich ozbrojených sil na zemi, na mori a vo vzduchu..."

Keitel podpísal akt kapitulácie. Vstáva, prezerá si sálu. Nemá čo povedať, na nič nečaká. Sníma si monokel a vracia sa na svoje miesto pri stole nemeckej delegácie.

22. MINUTA

K stolíku pri predsedníctve pomaly pristupuje admirál von Friedeburg. Ruka sa mu chvuje. Podpisuje jeden dokument za druhým a snaží sa nezdvíhať hlavu. Pobočníci mu pomáhajú vstať a sprevádzajú ho.

23. MINUTA

Cervenolici tlstý Stumpff sa podpisuje rýchlejšie ako von Friedeburg. Na nikoho sa ani nepodivá. Ked' je však podpísaný posledný dokument, Stumpff vstáva a ukloni sa predsedníctvu. Bolo to smiešne.

To všetko sa odohrávalo za úplného mlčania. Slová už nie sú potrebné. Svoje slovo povedali sovietski vojaci. Teraz je to iba bezpodmienečná kapitulácia. Viac sa od hitlerovcov nepožaduje.

24. MINUTA

Akt odnášajú k predsedníckemu stolu. Podpisuje ho G.K. Žukov a potom Arthur W. Tedder. Ďalej sa podpisujú generáli Spaatz a de Lattre-Tassigny.

25. MINUTA

G.K. Žukov oznamuje:

"Nemecká delegácia môže odísť."

26. MINUTA

Keitel, Friedeburg, Stumpff a ich dôstojnícky spríevod milčky vstávajú a odchádzajú.

27. MINUTA

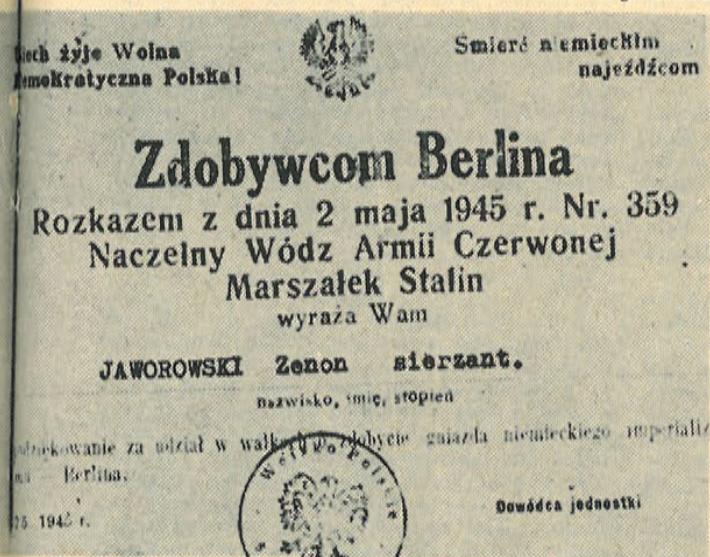
Opustili sálu...

Tam nastalo oživenie. Všetci si navzájom blahoželajú. Dnes už delá nestrieľajú. Vítazstvo! Mier!

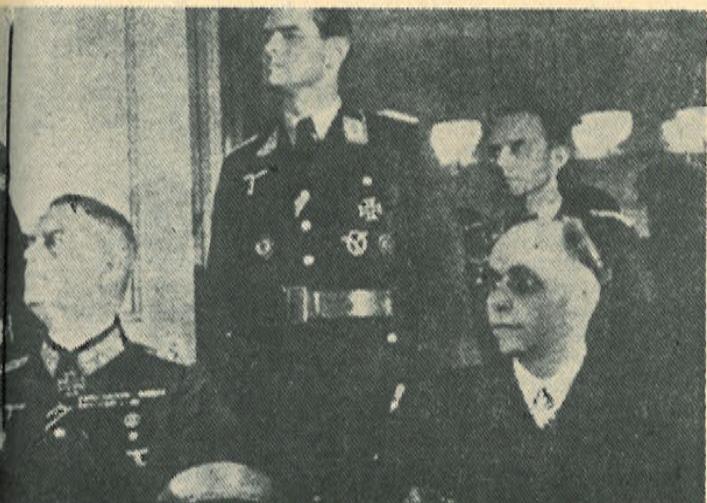
Poľskí vojaci bojovali od prvého do posledného dňa druhej svetovej vojny na všetkých frontoch. Na snímke Kościuszkowci, ktorí prešli hrdinskú bojovú cestu od Lenina po Berlín, pri pamätníku pruskej spupnosti v Berline spolu so sovietskymi vojakmi.

Poľskí vojaci počas prehliadky víťazstva na Červenom námestí v Moskve v júni 1945

čeho Wehrmachtu, Luftwaffe a Kriegsmarine, ktorí podpísali dokument za účasť v bitke o Berlín. Počas obliekania giazda nemeckého imprialistického

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(23)

Cas sa miňal rýchlo, akoby v snách. Tu-lák a žobrák Gagoš ho meral pravidelnými, raz do roka opakoványmi príchomami do mlyna. Samo Pichanda sa ho nikdy nezabudol spýtať:

— Bude vojna, pán Gagoš?

Gagoš odpovedal vždy rovnako:

— Pán Pichanda, na vojnu treba tri veci: peniaze, peniaze, peniaze!

Casu ubúdalo, peňazi vo svete pribúdalo, ale nie to Sama Pichandu predovšetkým zaujímalo. Prvý raz si od radosti opäť zahvídzal vtedy, keď syna Sama prijali v Hrádku do horárskej školy. A ešte radšej bol, keď videl, ako hitavo sa syn pustil do učenia. Druhý raz po dlhom čase sa potešil, keď mu brat Valent napisal, že druhý syn Peter môže v Ružomberku nastúpiť za hodinárskeho učña u znamenitého hodinárskeho majstra Krapso. Peter sa od šťastia rozplakal.

— Nože, no, — strapatil mu Samo vlasy.

— Ešte sa ti od radosti voľačo stane!

— Otec! — vykrikol Peter. — Vymyslim hodinky, ktoré nebude treba nakrúcať!

Samo Pichanda sa vybral so synom do Ružomberka, lebo chcel spoznať znamenitého hodinárskeho majstra Krapso a na vlastné oči vidieť, kde sa bude Peter zaúčať hodinárskemu remeslu.

Zatiaľ čo sme chvíliku nechali Kristinu na pokoji, otehotnela druhý raz. Julio Mitron sa prestal ostýchať a chodieval k nej verejne. Keď mal len chvíliku času hrával sa so synom Ivanom a vystavoval sa ním aj v krém. Mitronova žena Matilda sa však celkom spustila. Začala piť a fajčiť. Neumýta, neučesána, v špinavých a roztrhaných šatách sa celé dni povaľovala na priedomí, a ak dala nažrať sliepkam, tak len preto, aby ich mohla postupne chytia a vymieňať u Gerscha za pálenku. Z ničoho nič sa hočikedy v jednom kuse smiala aj hodinu a nepričetne vyvalovala oči na svoj prst, vykukujúc i z derávho kapca. Eudia sa jej začali vyhýbať a vlastná mat ju preklila. Od toho času sa Julio Mitron prestahoval ku Kristine natrvalo. Varila mu, prala a starala sa o neho ako vlastnú ženu. Bývalo aj tak, že Kristína zaniesla obed či večeru vyladnutej Matilde, ktorá sa už dávno na ňu nehnala. Naopak, keď videla Kristínu, akoby sa na chvíľu spämätala. Túlia sa k nej a ľútostivo horekovala: „Kristinka moja, čo by bolo so mnou, keby nie teba?!”

Raz doobeda prikvitla Kristína do mlyna. Zložila z chrba syna Ivana a zastala pri plote, lebo sa bála zúrivého psa. Čoskoro sa zjavila Mária, odohnala psa a zvitala sa s Kristíne i s bojazlivým Ivanom. Obidvoch pozvala ďalej a bráničku za nimi starostlivo pozrela.

— Dnes nemeliete? — čudovala sa Kristína.

— Samo išiel s Karolom do Kežmarku, — vysvetľovala Mária. Prihlásili sme ho do

gymnázia zo štvrtnej triedy. Mohol ešte dva roky chodiť do školy tu, ale ani jeden z nich si nedali povedať... Chúďa dieta! Desaťročné, a už je odkázané na seba. Aj som si poplácala...

— Naozaj, ďaleko je tu smutno, pusto, — rozhliadla sa Kristína okolo seba. — Vari si tu celkom sama?

— Marek je v kuchyni, — povedala a zakričala: — Marek, Marek, Ivan prišiel!

Na prahu kuchynských dverí sa ukazal Marek. Jeho rovesník Ivan sa k nemu rozbehol a hned aj spadol.

— Dávaj pozor! — pobeňala k nemu Kristína a zodvihla ho.

Chlapec sa však smial, a keď stál na nohách, opäť sa rozbehol. Rovesníci zastali na krok od seba a chvíliku pozerali nedôverivo jeden na druhého. Potom sa začali strkať a zmizli v kuchyni. Ženy si sadli vedľa dverí na lavičku.

— Máš pravdu, pusto je tu, — vzdychla si Mária. — Samko chodi každý deň do školy do Hrádku, Peter je v Ružomberku a tेraz odišiel aj Karolko. Keď starý niekam odbehne, som tu s Markom aj celý deň sama. Ale čo mám robiť? Keby mi bolo aspoň dievča zostať nažive... — rozplakala sa Mária.

— Neplač, moja! — chytala ju za ruku Kristína. — Neplač! To už Emke nepomôže... O živých sa treba starať!

— Ved hej! — vzdychla si Mária. — Oči som si celkom vyplakala, samu ma to mrzi. Nieckedy už aj ten malý chlapec na mňa čudne pozera, a tak sa radšej od neho odvrátiám... Samo už hreší, aj sama si nadávam, ale zabudnúť nemôžem... Už som sa zariekla, nechcem mať viacnej detí...

— Vidíš, a ja som zasa v tom! — povedala Kristína. — Už druhý mesiac...

Mária na ňu prekvapene pozrela.

— Len aby boli deti zdravé, — vzdychla si. — Pod pohostím vás voľačí...

Zeny vstali a vošli do mlyna.

Nie je ľahké a veselé písat kapitolu, v ktorej zomrú štýria ľudia. Nuž ale čo sa dá robiť, keď nebolo inak?! Prvá bola Ružena. Večer si ľahla a ráno sa nezobudila. Kristína ju až do smrti chodila každé ráno navštěvovala. Mať ju vždy ponúkla chutnou zemiakovou babou, ktorú dennodenne piekla na veľkej panvici. Raz ráno mať neotvárala, čo ako naliehavo Kristína klopala na dvere. Vyfakala sa a odomkla vlastným kľúčom. Mať Ružena ležala nehybne v posteli, usmievala sa, ale už nedýchala. Podľa všetkého mala ľahkú smrť. Na pohrebe sa zišla celá rodina. Poplakali si, zaspomínali na nebožkú a uctili jej pamätku karom. „Tak, a už sme úplne siroti!“ vzdychla si Kristína, keď traja súrodenci, Samo, Valent a ona, dali hlavy dokopy a zatŕuchlili za materou.

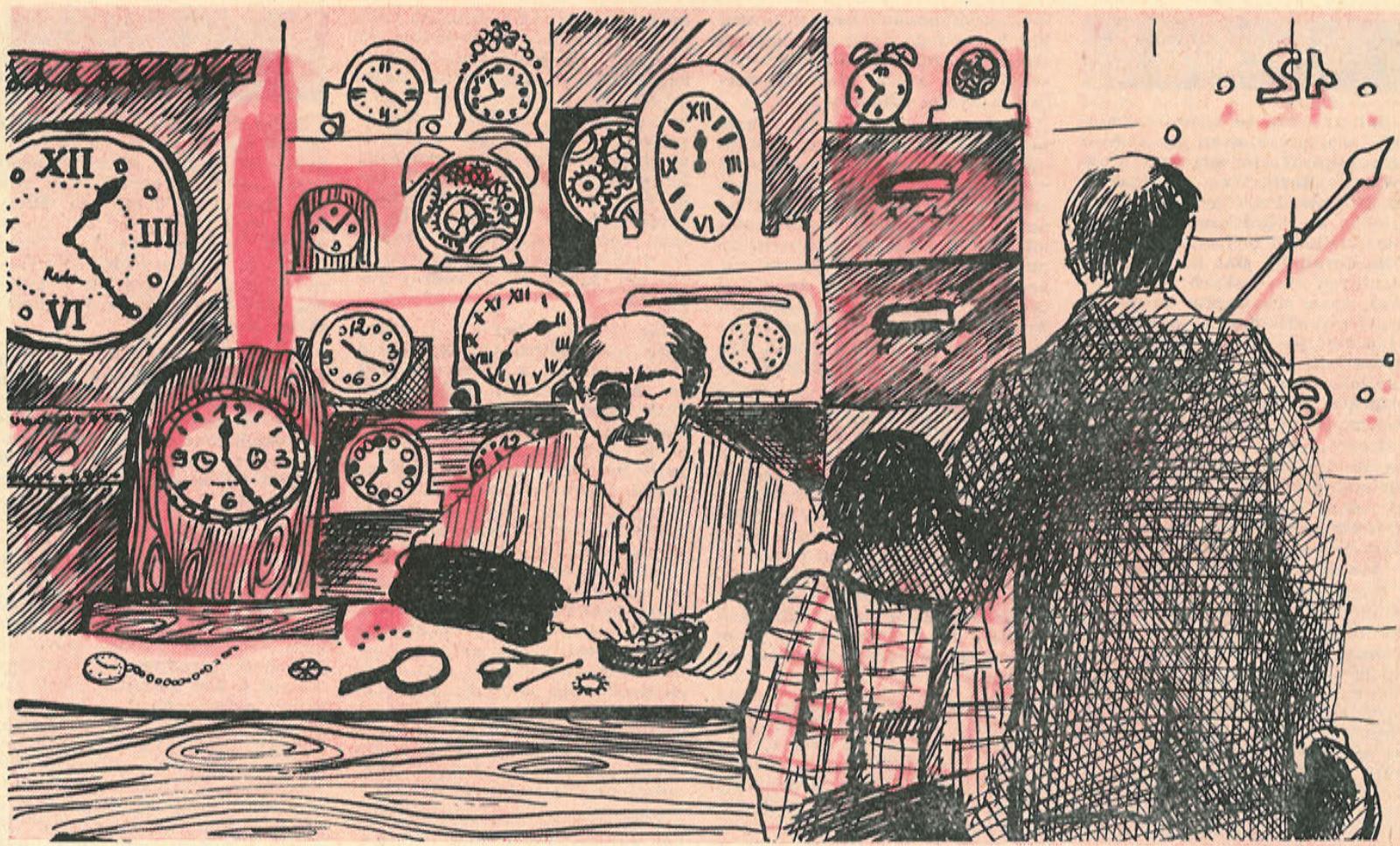
Ešte v ten istý rok, v krátkom čase po sebe, zomrela najprv Valíka Haderpánová a

Pavol Švoda a Matej Švanda navrhli Samovi Pichandovi, aby šiel s nimi do Ameriky. Samo však odmietol a tak si Pavol a Matej pribrali do partie Štefana Pirčíka a jednej noci odišli do Ameriky. Cez dlhé zimné večery Mária Pichandová s dcérou Emou chodili na priadky, kde sa veselo klebetilo a rozprávali rôzne príhody zo života. Učiteľ Jozef Matuša sa náhodou zastavil u mlynára Sama Pichandu a spolu sa zamysliali nad situáciou Slovákov v Uhorsku. Samo využil priležitosť, aby sa spýtal na svoje deti. Učiteľ porozprával o ich záujmoch a pre každého odporúčal školu a povolanie. Pred jarou Hardepán priviezol do mlyna zrno, lebo nechcel, aby jeho múka sa miešala so sedliackou. Jedného dňa Samova dcéra prekračovala v mlyne transmisiu a krútiace sa remene jej najprv zachytily sukňu, potom ju strhli celú a namieste usmrtili. Celá rodina Pichandovcov sa pohrúžila v žiali. Samo v návale zlosti chcel podpáliť mlyn, ale ho zadržali. Aby so ženou zabudli na neštastie, o to viac sa pohrúžili do roboty.

potom jej muž Július Haderpán. Obidvoch skolila jarná chripka práve vtedy, keď sa tráva najviac zelenala, keď zem pukala a stonala, drobená a rozhýbaná silou rastlinných korenkov. Hermína sa po otcovom pohrebe tuho prímkla k Valentovi, vrúcene a odovzdane pozrela na neho vyplakanými očami a šepla mu do ucha: „Mám už iba teba a syna! Vás nesmiem stratíť!“ Krátko po pohrebe rozpredali Hermínu a Valent haderpánovské polia a chvíliku váhali, čo s domom. Potom aj ten predali zámožnejším sedliakom Barachovcom.

Upořed leta zomrela Matilda Mitronová. Zadusila sa podvečer vlastnými zvratkami, keď celý deň predtým polihovala na slinkom vyhriatom priedomí, popíjala zriedenú pálenku a chrústala mladé kalerábiky. O jej zúbožené pozostatky sa vo všetkej počestnosti postarali Július Mitron a Kristína. Pochovali ju, skrášlili jej hrob a Julio vykresal veľký križ s menom nebožkej. Po necelom roku od ženinej smrti sa Julio Mitron s Kristinou oženil. Medzitým porodila druhé dieťa, dcérku Žofku. Julio si osvojil obidvoje detí, dal im svoje meno a hrdo vyhlásil: „Teraz je nás celý svet!“

Samo Pichanda sa nevedel upokojiť, ne-prestajne mal pocit, že mu vo švoch puká a praská koža a on z nej musí vyskočiť či vylupnúť sa ako kôstka zo slivky. Doma v rodine bolo teraz dosť dôvodov na to, aby bol pokojnejší, aby si pohovel a nevšimavo poleňošil, tak ako po tom voľakedy túžieval. Mária bola samá milota a stále príťažlivá a pekná. Samko dokončil úspešne horársku školu a stal sa lesníkom a pomocným horárom v neďalekom revíri na Čiernom Váhu. Druhému synovi Petrovi sa už končili tovarišské roky. Obidvaja začali zarábať a nosili materi a jemu darčeky, ba keď bolo treba, vypomohli aj peniazmi. Akoby sa boli dohovorili raz jeden, raz druhý poskytvali striedavo každý mesiac bratovi Karolovi menšie sumy peňazi na jeho gymnaziálne štúdiá. Najmladší syn Marek začal chodiť do prvej triedy a dobre sa učil. Mlyn pracoval, nekazil sa a stále bolo čo mlieť. Ale Samovi akoby to nastačilo. Pred Anostom, pred bratom alebo vlastnou ženou sa tváril, že okolity svet ho len málo zaujíma. Mária sa však nedala oklamat, lebo videla, ako dychtivo číta objednané Robotnícke a Národné noviny, ako v nich snori a morí sa nad tým, čo prečíta. Od náhodných pocestných, ktorí sa zastavili v mlyne, sa vyzvedal na pomery v Pešti, vo Viedni, Prešporku, v Košiciach, Kežmarku, Ružomberku či v Mikuláši. Opäť začal častejšie chodiť do krémky k staručkemu Gerschovi. Tomu už vypomáhal vnuk, syn dcéry Marty, ktorý sa nápadne podobal na nebohého Jozefa Nadera a tiež sa volal Jozef. U Gerscha načúval raz pri jednom, hned pri druhom stole. Vypil málo a nikdy sa neopil. Akoby len nuchal

Kresba: Č. Fedaková

okolo seba, ale čo chcel vyručať, možno sám dobre nevedel. Niektoré veci boli isté, niektoré človek iba tušil. Železničná sieť Slovenska merala už okolo dvetisíc kilometrov a prenikala do všetkých jeho kútov. Mnohí vedeli, iní tušili, ba aj ti, čo sa len občas na Slovensko zaviezli vlakom, ľahko zistili, že v Pešti centralizovaná štátne moc s celou uhorskou zákonodarnou a správou kompetenciou držala pevne v rukách aj hospodársku politiku v uhorskom štáte a že slovenská národná oblasť stráca svoju samostatnosť. A nebolo nijakým tajomstvom, že Slovákom chýbali politické aj ekonomicke prostriedky a možnosti účinne presadzovať a chrániť záujmy vlastného národného hospodárstva. V druhom desaťročí dvadsiatohor storočia kapitál vytasil svoje zbrane a neústne bojoval o uhorský trh a o ovládanie celého hospodárskeho života. Arogantný a smelý maďarský kapitál očividne víťazil v Uhorsku nad kapitálom cudzim, rakúskym či kapitálom všetkých uhorských národností. Robotníci boli nemilosrdne vykorisťovaní. Vznikali karteli a monopoly. Banky neurekom bohatli a peňažné ústavy sa množili ako komáre nad stojatými vodami. Konkurenca medzi podnikateľmi vzrástala, výroba sa koncentrovala. Každých pár rokov preplukla svetová hospodárska kríza a nikdy neobišla ani Rakúsko-Uhorsko. Dlhé mesiace klešali na burzách ceny účastí. A opäť sa všetko zvratio na pár rokov, zasa búrila hospodárska konjunktúra, aby ju čoskoro opäť vystriedala nová kríza z nadvýroby Maďarskácia nemaďarských národov v Uhorsku potračovala a silnela. Večer čo večer riešili rolníci u Gerscha nové a zložité problémy poľnohospodárstva. Skriepili sa, hľadali, vadili a neraz i pobili. Jeden z rolníckych staromilcov odišiel domov s nožom v chrbte. Ale čo sa s ním dalo robiť, keď sa nechcel dať presvedčiť pokrokovejšie zmýšľajúcim spolubesadníkom, že poľnohospodárska výroba sa intenzifikuje, že bohatší gázdovia, statkári a veľkostatkári vo veľkom nakupujú stroje a mechanizmy, že zanikajú úhory a na polia dopadli prvé umelé hnojivá. „Zožerú nás, pohltia, zruinujú a vysmejú!“ kriať nejeden malorolník v úzkosti a strachu pred statkármami. Masy sluhov a birešov putovali krajinou a ponúkali svoje lacné služ-

by. Bohatí bohatli, chudobní chudobneli. Zlá hospodárska a sociálna situácia tých druhých pohľa všetky národy Uhorska. Ludia sa stáhvali hore-dolu po krajinе, mnohí utekali za jej hranice.

Nebývalo vzrástol odpor voči uhorskej vláde, stabilita režimu slabla a štát bol pred rozpodom. Utláčané národy a národnosti si žiadali svoje práva dennodenne a nahlas. Účasť na správe štátu chceli mať všetky národy a národnosti, robotníci, rolníci, drobní podnikatelia aj inteligencia. Organizovali sa politické sily a strany. Vnútroštátenská a politická kríza na začiatku druhého desaťročia dvadsiateho storočia vrcholila. Nad Uhorskem visel hrozivý ľudský výkrik: Bud sa Uhorsko premeni na demokratický štát, alebo sa rozpadne! Ale vláda v Pešti bola hluchá, aj keď ju básnik ovalil veršami:

Najväčšie uši na svete,
kedy vy počut budete?

Spicli sa, horlivovo rozbehli zachranovať štát, ale napriek ich snahe, napriek podpazušným revolverom, napriek žandárom, vyzbrojeným husárom, puškám a bajonetom sa v uliciach kopili barikády a množili krvavé pondelky, utorky, stredy, štvrtky... Chlapci a ženy pevných svalov a zúfalého odhodlania už držali sídlo nad uhorským napnutým bubenom. Osudy Ľudu sa zliali do jednej železnej masy, do jednej vôle: „Žiada sa úplná rovnoprávnosť národov a národností vo verejnom i organizačnom živote, ktorá bude základom, na ktorom bude možné vybudovať národnostný mier a vernú spoluprácu všetkých národov a národností Uhorská. Žiada sa vytvoriť z Rakúsko-Uhorska vzhľadom Spojené štaty európske na demokratickom a socialistickom základe s národnostnou autonómiou.“

O tomto všetkom písali noviny, vykrikovali rečníci na tajných i verejných zhromaždeniach a neskôr aj z väzení. O tomto všetkom sa rečilo v krčmách, hostincoch, kaviarňach, hoteloch, bordeloch, v kabinetoch vládnych aj nevládnych, v posteliach mileneck...

Samo cítil a túšil: Voľačo sa musí stať!
Ano, voľačo sa musí stať!

To vedeli, cítili a nádejali sa stotisícky Ľudi v Rakúsko-Uhorsku. Samo Pichanda sa

ani neprekvapil, keď mu syn Peter pri jednej zo svojich návštev doma povedal: „Vstúpil som do sociálnodemokratickej strany!“

— To už nechceš opravovať a konštruovať hodinky? — spýtal sa ho otec.

— Prečo? — začudoval sa syn.

— Keď si sa dal na politiku.

— Čudoval by si sa, ako idú hodinky a politika dokopy, — odpovedal mu Peter.

Samo Pichanda sa neprekvapil ani vtedy, keď mu druhý syn, vyučený lesník a horár Samko, oznámil: „Odídem do Ameriky!“

— Ty, a do Ameriky? — spýtal sa otec.

— Ožením sa s Evou Svandovou a odideme spolu.

— S Evou?

— Keby si čítal listy, ktoré vypisuje z Ameriky jej otec! Vyvoláva nás a sľubuje, že nám zo začiatku pomôže. Aj Evina mama súhlasi...

— Tak s Eviou, hovoríš?

— Ty si to nevedel? — začudoval sa syn Samko. Chodíme spolu už skoro dva roky... Mamom som už všetko povedal. A keď sa nám bude darí, vrátime sa bohatí.

Samo Pichanda sa nevládal postaviť na odpor. Vystrojili svadbu. Mladomanželia sa vypravili do Ameriky. Lístky na lof im zaplatil a poslal Evin otec Matej Svanda, a tak sa na jar roku tisíc deväťsto štrnásť obdivuvali odrazili od európskych brehov v Hamburgu.

Samo Pichanda ani nesmútil, ani sa neraďoval.

Všetko navôkol sa prudko hybalo. Všetko Sama znervózňovalo a provokovalo. Cosi tušil, ale nevedel to ešte dobre pomenovať. Niekedy sa strhol a spýtal sám seba: Nie som už aj ja rebelant? A keď sa v máji zjavil žobrák Gagoš, spýtal sa ho ako vždy predtým:

— Bude vojna, pán Gagoš?

— Viete, pán Pichanda, na vojnu treba tri veci: peniaze, peniaze, peniaze! — odpovedal mu ako vždy žobrák Gagoš.

— A čo keď už sú na vojnu peniaze, pán Gagoš?

— O tom ja nič neviem, pán Pichanda!

Ani Pichanda nevedel, len čosi tušil: voľačo sa musí stať.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

HARKABUZ

Tak sa stalo, že mám teraz viac času, preto chcel by som sa viac venovať činnosti našej Spoločnosti. Rozmýšľam o nejakom predstavení, ktoré by sa dalo pripraviť so školskou mládežou, navštěvujúcou hodiny sloveniny. Potrebovali by sme len niekoľko vhodných slovenských hier. Myslím, že s nacielením by neboli problém. Mládež je ochotná a aj pomoc by sme mali, keby sme sa obrátili na jednu z našich učiteľiek, ktorá má už za sebou prípravu viacerých predstavení. Verím, že by nám neodmietla.

Teraz druhá vec. Naša miestna skupina má kapelu, s ktorou by mal a mohol pôsobiť folklórny súbor — aspoň niekoľko tančených párov. Chybajú nám však kroje. A to je druhá oblasť, v ktorej potrebujeme pomoc.

Podľa mňa je už najvyšší čas, pochnut sa z miesta, lebo u nás na Orave akosi všetko zastalo. Pamäťom sa na prvé roky našej Spoločnosti na Orave, ktorá bola pružnou, silnou a aktívnu organizáciou. Dnes nám k tomu veľa chybuje. Spominám to preto, že už je načas, aby sme „zopakovali“ tamtie roky, keď napr. naša kapela vystúpila spolu s tančenými párami z Podsrnia a Chyžného na prehliadke folklórnych súborov národnostných menší vo Varšave v šestdesiatych rokoch. Reprezentovali sme KSCAS na Orave, ktorá predstala viac súborov.

Aj dnes sú u nás krajania ochotní pracovať, chyba je však asi na organizačnom poli v širokom význame tohto slova. Možno sa naučí hrať, spievať, tančovať, čo si sice vyžaduje hodne času a vytrvalosti. Ale to ešte nestačí. Na to, aby sa mohlo vystúpiť na scéne, pred verejnosťou, treba sa dobre pripraviť; vybrať a vycíriť najvhodnejšie prvky programu, urobiť z toho jeden celok, teda umne všetko pospájať, aby program mal späť a bol choreograficky dobre pripravený. A tu je už potrebná pomoc odborníka — práve choreografa, s čím má naša Spoločnosť už oddávna problém.

Máme na Orave kapely v Privarovke a Harkabuze, máme folklórny súbor v Malej Lipnici, divadelný krúžok v Podviku, ktoré v rámci svojich možností vyvíjajú väčšiu či menšiu kultúrnu činnosť. Nechcem ich kritizovať. Naopak, všetky si zaslúžia uznanie za svoju prácu. Ale keby každý z týchto súborov mal choreografické zaškolenie, ich kvalita by stúpla aspoň dvojnásobne. Zvýšil by sa záujem o ne, stúpla by ich popularita, nielen medzi krajanmi. Preto je nutné zamestnať v oravskom obvode takého odborníka inštruktora aspoň na nejaké kratšie obdobie, ktorý by nám po choreografickej stránke pomohol pripraviť súbor. Som si istý, že by to nielen prispelo k zvýšeniu ich úrovne, ale súčasne stalo by sa pohnutou pre zakladanie ďalších súborov, na čom nám všetkým veľmi záleží. A dobré súbor majú neponchýbe viacero príležitosti verejne vystupovať. To dáva ich činnosti zmysel a význam, je odme-

nou za dlhodobú obetavú prácu. Bol by to teda ďalší mobilizačný činiteľ pre mládež, aby zvyšovala svoje úsilie a ešte viac zdokonalovala svoje schopnosti.

Priznam sa, že na schôdzach či iných stretnutiach s krajanmi zo Spiša im neraz závidím, lebo sa vždy majú čím pochváliť a nezriedka i spríjemniť takéto stretnutia vystúpeniami súborov. Ako milo je prečítať v novinách, že na dajakom podujatí vystúpil súbor KSCAS z Nedece, že získal cenu, že napr. v Krempachoch a Novej Belej sa predstavila dychovka zo Slovenska a pod. Takyto správ a podujatí malo by byť čo najviac.

Neviem pochopiť, prečo naše kapely a súbory nemôžu vystúpať v rozhlasu alebo televízii. Vari prekáža hranie a spievanie po slovensky? A zatiaľ súbory z Veľkej Lipnice-Kičor alebo Maľe Podhale z Jablonky, ktoré majú programy v Oravskom nárečí, sú na anténe viackrát do roka. Hádam by sa nič nestalo, keby sa na obrazovkach predstavili aj tí Oravci, ktorí majú vo svojom programe pôvodné, ale slovenské piesne a tanče.

Na záver mal by som teda priplomienku na adresu Obvodného výboru KSSCAS na Orave, aby čo najskôr vyriešil otázku choreografa budú dobrého inštruktora pre nás obvod. Vo viacerých obciach sú podmienky pre založenie folklorických súborov, napr. v Dolnej Zubrici, kde majú pekný kultúrny dom. Keby mali problém s kapelou, my im pomôžeme, zahrame a zaspievame. Len nech organizujú tanecné páry. Nemusíme, hádam, pripomínať, že otázka folklórneho hnutia je dnes u nás veľmi naľehavá. A aby sme udržali naše starodávne zvyky a kultúru, musíme sa do toho pustiť hned a všetci.

FRANTIŠEK HARKABUZ

DOLNÁ
ZUBRICA

Toho roku uplynulo 40 rokov od oslobodenia našej Oravy. Pri tejto príležitosti Národný výbor v Jablonici usporiadal v miestnom kine slávnosť, na ktorej sa zúčastnili pozvani hostia a početné oravské obyvateľstvo.

Slávnosť otvoril krátkym prejavom predsedu Gminného národného výboru Franciszek Kraus. K spomienke na tamtie dni sa vrátil kapitán pohraničnej stráže, ktorý oboznánil prítomných situáciou počas oslobodzovacích bojov o Oravu. Povedal, že na Orave sa frontová linia pozostavila na 9 týždňov a vyžiadala si mnohé obeť z radov sovietskych vojakov, ktorí sa zúčastnili oslobozovania tohto územia.

Slová z tohto prejavu ma veľmi dojali a myslím že zapôsobili na všetkých, ktorí prežili tie rušné dramatické časy. Málo o týchto udalostiach vie dnešná mládež. Chcel by som sa preto aspoň v krátkosti vrátiť k posledným vojnovým dňom na Orave.

Najviac vtedy utrpela Veľká Lipnica, najmä Murovanica na

dolnom konci a Kramáre na hornom. Murovanica sa ocitla vo frontovom trojuholníku. Na jednej strane ju zasahovala paľba od Hamričok a na druhej od Bobrova. Veľká Lipnica — Murovanica už v prvých týždňoch urputných bojov úplne vyhorela. Zahynulo a zhorelo okolo 170 ľudí, ktorí sa ukrývali v pivnicach svojich domov. Najlepšie by o tom mohli porozprávať ľudia, ktorí sa zachránili od smrti, napr. Florián Janoviak a Andrej Janoviak.

Floriánovi Janoviakovi zahynula celá rodina. On sám ledva stačil vyskočiť z pivnice a ujsť cez horiaci pitvor. Zachytili ho však plamene a začal horieť. Váhal sa po zemi, aby uhasil oheň. Nebyl vojakov, ktorí mu prišli na pomoc, bol by určite zahynul. Oheň mu však spálil tvár, ruky a do nemocnice ho nebolo možné odviesť. Evakuovali ho do Dolnej Zubrice. Tu pomaly prichádzal k sebe a uzdravoval sa. Zo začiatku sa popálenými rukami nemohol ani sám obslužiť. Na dôvodek, domáci, u ktorého sa zdržiaval, nemal ohľad na jeho zranenia a kruto s ním zaobchádzal. Ešte dnes F. Janoviak spomína o tom so slzami v očiach. Keby mohol písat (pravú ruku má v dôsledku zranenia ohrnutú), určite by tieto udalosti opísal pre výstrahu mladým.

Zasa Andrej Janoviak by mohol porozprávať o tom, ako záchraňoval rodinu z horiacej pivnice. Naštastie sa nepopálil tak, ako jeho menovec. Ale popálila sa jeho manželka, ktorá by tak tiež mohla veľa povedať o svojich zážitkoch.

Na záver by som chcel podotknúť, že sú ešte ľudia, ktorí spochybňujú význam sovietskych vojsk na oslobodení našej krajiny, ale to sú ľudia, ktorí neprežili tamtie dni. Ani si neviem predstaviť, čo by sa stalo, keby sa neboli zmarili Hitlerove plány. V každom prípade, my, ktorí sme bojovali za lepší zajtrajšok, by sme dnes určite nemohli spomínať.

Treba si tiež uvedomiť, že každý sovietsky vojak, ktorý zahynul za našu slobodu, mal niekde svojho otca a matku a svoju rodinu. Dnes sa často zabúda na tieto vojnové udalosti. A ja, ako aj ostatní odbojári, to neustále pripomíname, aby sa na to nezabudalo. A keď bude treba, zopakujeme to ešte raz, aj to, čo som uviedol.

Touto spomienkou som však odbočil od samej slávnosti 40. výročia oslobodenia Oravy. Odšiališa delegácia do Veľkej Lipnice, ktorá položila veniec pri pamätníku sovietskych vojakov. Na záver slávnosti bol kultúrny program, v ktorom vystúpil detský súbor z Jablonky a mládežnický súbor z Veľkej Lipnice pod vedením Františka Pindziaka, ktorý predviedol starodávne oravské tanče.

Tu ešte jedna poznámka alebo lepšie povedané výzva: urobme všetko, aby sa nikdy nevrátili tie strašné vojnové dni, ktoré by dnes boli oveľa hrozivejšie a znamenali by zničenie života na zemi. Preto musíme za mier neuštále bojovať.

EUGEN KOTT

TYCHY

Tohoročná zima spôsobila veľa radosti nielen deťom. Veľmi prospešne sa odrazila aj na činnosti našej miestnej skupiny, tzn. oživila krajančí dianie na Sliezsku. Naši krajania sa počas dĺhych zimných večerov často stretávali na posedoch podľa vzuoru dedinských páraciek a priadok, avšak prispôsobený mestským podmienkam.

Na prvom večierku sme sa zišli v súkromnom byte, kde sme zainštalovali filmový premiéračku. Trochu v neobvyklých podmienkach sme si pozreli slovenské filmy, ktoré sme si požičiali z Československého generálneho konzultátu v Košiciach. Tentokrát sme iba na pláne cestovali po slovenskom území a obdivovali mestá, dediny, prírodu, hospodárstvo a folklór.

Na záver fašiangov sme sa zišli v budove čs. konzulátu na diskusnom večierku. Úvodné slovo ku krajanom predniesol generálny konzul s. Ján Kromka, ktorý zároveň poinformoval o programe tohoročných Dni československej kultúry v Poľsku a najmä na Sliezsku. Pokúsili sme za zorganizovať aj súťaž v prednese slovenského slova t.j. rozprávok a piesni. Zatiaľ sa nám však nevydarila. Hádam nabudúce, ako sľubovali krajania, sa nám ju podarí lepšie pripraviť.

Toto zimné obdobie sme zavŕšili veľmi milou chvíľou. Z ústredného výboru sme dostali odmenu — harmoniku Delicia. Veľmi nás potešila, najmä preto, že je to prvá vec, ktorú sme dostali na naše kultúrne ciele. Touto cestou srdečne ďakujeme UV KSSCAS za uznanie a harmoniku, ktorá určite ešte viac strelí náš kolektív. Tešíme sa na ďalšie veci pre vybavenie klubovne našej miestnej skupiny. Ďalšie vybavovanie našej MS závisí do určitej miery aj od našej kultúrnej aktivity, ktorá ako dôfame, sa bude neuštále zvyšovať. Ved' v budúnosti by sme sa chceli s výsledkami našej práce pochváliť aj pred širšou verejnosťou.

BRONISLAV KNAPČÍK

PODSRNIE

Od krajanov z Podsrnia, veľmi rozhorených, dozvedel som sa o nepríjemnej situácii vo vyučovaní slovenského jazyka v tamojšej škole. Hovoriač otvorené, toto vyučovanie skoro neexistuje, rozpadá sa. Rodičia totiž povyšovali zo slovenčiny veľa detí preto, že po skončení ostatných predmetov museli ísť na dve hodiny domov a potom sa opäť vrátiť do školy na hodiny slovenského jazyka. Len jeden žiak zo 7. triedy mal hodiny slovenčiny hneď po skončení vyučovania ostatných predmetov. Takáto situácia nielenže znepokojovala rodičov, ale poriadne stážila život aj samým žiakom, ktorí sa neraz vracať zo školy veľmi neskoro.

Je to dosť čudné a nepochopiteľné, lebo skoro na celej Orave sa slovenčina vyučuje normálne, hneď po iných predmetoch, aj v Harkabuze sa už situácia zlepšila, len v Podsrni škola nemôže pripraviť normálny, pre všetkých priateľný rozvrh hodín. Nikto neverí, že sa to nedá.

Obraciám sa preto na redakciu s prosbou o pomoc a intervenciu v tejto veci u nadriadených školských orgánov. Postihlo to veľa detí a nemožno dopustiť, aby sa im znemožnilo výuku rodnej reči v škole, najmä, keď majú na to právo.

EUGEN KOTT

S vyučovaním slovenčiny malo vraj byť už všetko v poriadku. Predstaviteľ kuratória na našu intervenciu slúbil vec preskúmať.

REDAKCIÁ

ÚRODA NA ORAVE A V LIPTOVE

Uhorský štatistický úrad vydal nedávno knihu, z ktorej vyberame nasledujúce čísllice:

V Orave je 77 525 hektárov poľa, z ktorého bolo však roku 1901 len 58 767 hektárov zasiato. V Liptove je 56 564 hektárov poľa, z čoho využité bolo 53 065 hektárov. Orava teda viac poľa neobrábala ako Liptov.

Priemerne sa na jednom hektári v Orave urobilo metrických centov pšenice 7,9, žita 8,14, jačmeňa 8,10, ovsa 5,81, švábky 55,45, v Liptove pšenice 7,5, žita

10,24, jačmeňa 8,40, ovsa 7,67, švábky 33,49.

Urodilo sa v Orave	v Liptove
pšenice 1 991 q	1 360 q
žita 11 999 q	32 949 q
jačmeňa 43 389 q	65 237 q
ovsa 155 289 q	62 796 q
švábky 892 743 q	802 818 q

Zivelné pohromy zničili v Orave 3 513 hektárov poľa, t.j. 5,98% zasiatých pozemkov, v Liptove, 3,59 hektárov poľa, t.j. 1,09 pôdy obrobenej.

Úryvok z článku Aká úroda bola v Orave a Liptove roku 1901, ktorý uverejnili Liptovsko-oravské noviny 20.2.1903 (MS v Martine).

VZPOMÍNKA NA TEOFILA MILLERA

Politická angažovanosť Teofila Millera začala ještě před rokem 1932. Vychovaný v rodině dělnického funkcionára zahájil společně se svou budoucí ženou Annou Jankovou politickou činnost už v raném mládí. V té době roznašeli například letáky protistátního charakteru. Ve čtrnácti letech se stal členem mládežnické sekce Polské socialistické strany, a od roku 1929 náležel do PPS — levice. Mládežnická sekce, kterou založil v Zelově, měla 70 členů, v PPS — levici pak plnil funkciu tajemníka. Je proto pochopitelné, že co nejvíce svého času věnoval právě působení v řadách dělnického hnutí. Organizování stávek, prvomájových

průvodů, volební agitace ve prospěch levicových kandidátů — to byly hlavní formy jeho tehdejší činnosti.

A některé akce, na nichž se podílel? Tak v roce 1930 Polská socialistická strana uspořádala prvomájovou manifestaci. Na čele průvodu šli Jan Koniecki, T. Miller a J. Bloch. Shromáždění rozehnala policie a jeho organizátoři, společně s T. Millerem, byli uvězněni.

O necelý rok později se aktivně účastnil II. kongresu PPS — levice, zahájeného 22. února 1931 v Lodži. Přestože měl sjezd rádné povolení, již následujícího dne vtrhla do salu policie; kongres byl rozpuštěn, strana postavena mimo zákon a všichni delegáti zatčeni. Po několikaměsíčním vyšetřování bylo 36 funkcionářů, včetně Teofila Millera, postaveno před soud.

T. Miller byl obviňován z toho, že se od 2. února 1931 politicky angažoval v řadách PPS — levice a Komunistické strany Polska. Podle svědectví policejního agenta B. Grodzkého byl v roce 1930 tajemníkem PPS — levice v Zelově a členem její mládežnické sekce. Jeho jméno se objevovalo v policejních kartotékách. V květnu 1930 byl zadržen pro rozšiřování protistátních hesel. Jeho politická aktivita byla známá ve velké části laského okresu. Proto ho soud odsoudil spolu s dvanácti jinými na dva roky vězení, ztrátu občanských práv na 10 let a jako „nehodnému“ mu zakázal vykonávat vojenskou přezáční službu. Ve vězení pak pobýval s dalšími zelovskými občany Karlem Millerem, Janem Faflakem, Emilem Slámovem, Vilémem Svobodou a Bedřichem Svobodou.

Po obsazení Zelova německou armádou v roce 1939 se pro politické činitele levice stala situace velmi nebezpečnou. Místní policejní archiv totiž převzalo německé četnictvo. Do skupiny osob, která se měla zabývat tříděním, se však podařilo propasovat právě T. Millera. A ten, využívaje příhodné okolnosti, zničil mnoho kompromitujících politických písemností a zachránil tak značný počet lidí od smrti nebo vězení.

V roce 1945, po osvobození Polska, se Teofil Miller stal prvním ředitelem Zelova. V nově zorganizovaném gminném výboru Polské dělnické strany zastával i funkci prvního tajemníka. A konečně, ještě téhož roku byl vyslan do Ustřední stranické školy ve Varšavě, kde působil jako jeden z vedoucích seminářní skupiny. Později pak v rámci repatriační akce vystěhoval do Československa a trvale se usídlil ve Cvikově (okres Česká Lípa). A tak jako v minulosti v Polsku, i zde se okamžitě zapojil do politické a veřejně prospěšné práce.

Vedle společenské a politické angažovanosti byl Teofil Miller svým spoluobčanům a krajanům znám také tím, že sbíral materiály o historii Zelova a zejména o zelovském dělnickém hnutí. A prakticky až do své smrti udržoval stále korespondenci se svými četnými přáteli v Polsku.

Za zásluhy o polské mládežnické hnutí obdržel v roce 1983 vyznamenání Janka Krasického.

TEOFIL MILLER narozen 26. února 1911 v Zelově, Polsko, zemřel 25. ledna 1985 v Cvikově, Československo)

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

PÍSALI O NÁS **Slovensko** HOLD KRAJINE NA SPIŠI

Spiš, možoňatý kraj opretý bezpečne o chrbát Vysokých Tatier, je natol'ko svojrázny a neopakovateľný, že si človek nevie predstaviť iný kút, ktorému by ho priroval. Vypuklé polia, husté smrekovcové lesy, rieky bezmocne lámajúce kamenné dno. Anomália dokáže vyrovnáť všetky tieto horotvorné protiklady a husto hmlou zaliať medze, ale i vtedy nahmatávať jej neopakovateľnú tvár ako slepec, spoznávať hrbole veľké ako bubliny na chlebom v ceste, keď odpočíva v drevnom koryte, keď načúva ako dubové konáre praskajú v peci, keď sa už nevie dočkať horúcich dlani, ktoré ho premenia na vonavý chlieb.

Spiš z druhej strany Tatier, dvojča podobajúce sa ako vajce vajcu svojmu bratovi, nás privítal tak skromne a srdečne čerstvo napečeným chlebom a doči-

sta vymývanou oblohou, akoby sa chcel popýšiť svojím najtrajším šatom, čipkami jesenného srieňa, zapáleným súknom opadaných stromov, stužkami starostlivy obrobenej poli.

Polia — krempašské, novobelianske, lapšanské, nededzké — zvlášť pútajú zraky návštěvníkov. Starosvetsky, poctivo a na chlpok presne preoraná tvár role pripomína škrídlový krov, z ktorého sa parí riedka mliečna hmla.

Spišiaci nosia svoje polia v srdeci. Vidieť im to na dlaniach, suchých a popráskaných ako tie ich role. Ani na chvíliku na ne nedokážu zabudnúť. Od skorého rána do súmraku ich premeriajú dlhémi krokmi za pluhom, za bránami, s kosačkou, za vozom. Casto kone, verné a usilovne páry hnédych valachov, zameňajú malé traktory pomarančovej farby. Ale nech sa už vberajú do polí zrána na čomkoľvek, zmáhajú sa výstupom na horný koniec, vytáčajú zo seba posledný pot, a keď sa obráta smerom nadol, je im zatažko i nohy dvíhať, spomaľovať chod, aby sa nezgúiali strmhlav a nerozobili o drevnené humná.

Pre našinca má život spišských obcí v susednom Poľsku nádych starosvetksosti. Vonia chlebom vypečeným v hlinených peciach, čerstvým mliekom po-

rannom pôdoji, usušeným senom májovej d'ateliny, jablkami pozbieranými do prútených košov. Všetko sa tu podriada prísneemu zákonom života. Do kruhov, súkruží, z ktorých sa nedá vymknúť. Orat, siať, žať, košíť, prehazovať, zvážať, mlátiť. Aj malé, kyslé jablko poputuje do košika. Z jari sa bude podobať starence, zoschnuté, zvráskavené, ale sladké a voňavé ako púpavový med. Nevdojak pocití strach, že chodiš po tráve, ktorá môže niekomu chýbať.

V Krempachoch zrána vyháňajú stáda. Pastieri sa stredujú podľa dohody v celej obci. Od skorého svitania je dedina pustá a ticha. Až podvečer sa znova rozozvučí, oživí. Do hmyľ a tmy sa rozsečujú okná domov. Otvoria sa dvere klubovní Slovákov, ktorí sú združení v Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. V Novej Belej, Lapšoch, Nedeci, Krempachoch, všade, kde je na dverach Miestnej klubovne modrožltá tabuľa spoločnosti, je stredisko spoločného života obcí našich krajanov z druhej strany majestátnych Tatier. Nechodievajú sem iba spomínať pamätníci, riešia sa tu súčasné otázky, týkajúce sa života celej obce, jeho krajského spolkového kultúrneho diania.

KAROL FAJTH

ODIŠIEL OD NÁS

Opúšťajú nás najstarší krajania. 15. marca 1985 umrel jeden z najstarších obyvateľov Dolnej Zubricie

KR. FRANTIŠEK HALLA,

který by v máji mal 90 rokov. Bol to statočný a pocitivý človek. Od skončenia prvej svetovej vojny do roku 1940 bol vedúcim jedinečného obchodu v Dolnej Zubriči. Vždy rád pomáhal ľuďom. Po vojne bol dlhé roky predsedom a potom pokladníkom miestneho urbáru. Bol to práve on, ktorý zachránil život nášmu krajanovi odbojárovi Karolovi Kulíkovi, keď sa po tažkých bojoch v SNP vrátil domov. Upozornil Kr. Kuláka na čihajúci nemeckú hliadku a pomohol sa mu ukryť, pričom sám sa vystavil na nebezpečenstvo. Odišiel od nás statočný človek, dobrý krajan a vzorný otec.

Cest jeho pamiatke!
MS KSSCaS
V DOLNEJ ZUBRICI

Šanse zemědělství

Svazky zemědělství s jinými odvětvími národního hospodářství jsou stále silnější a budou se nadále upevnovat. V nynější etapě společenskohospodářského rozvoje naši země se zemědělství nemůže rozvíjet samostatně, podobně jako celé národní hospodářství nemůže normálně fungovat bez příslušného vkladu zemědělství.

Další růst zemědělské výroby závisí především na zlepšeném zásobování strojním parkem, umělými hnojivy, chemikáliemi, osudem apod., což je nezbytné pro intenzifikaci výroby při snižujícím se podílu ostatních faktorů, tj. půdy a práce. Nynější struktura potravinářství je nevýhodná; základním nedostatkem je poměrně velký vklad lidské práce a malé využívání technologie. Svědčí to o nedostatečném podílu strojirenského průmyslu na technickém vybavení zemědělství a potravinářského průmyslu.

Pripomeňme, že již v prosinci 1980 polistické bylo ÚV PSDS a předsednictvo ÚV SLS společně zhodnotily stav zemědělství. Bylo konstatováno, že „... v uplynulém období se dostatečně nepřihlíželo k tomu, že zemědělství a potravinářský průmysl jsou integrální částí celého národního hospodářství. A tedy o výsledcích zemědělství rozhodují nejen sami zemědělci, ale do značné míry i průmysl a jiná odvětví národního hospodářství.“

Toto stanovisko plně potvrdil jak IX. mičoráldný sjezd PSDS a IX. kongres SLS, tak i společné XI. zasedání ÚV PSDS a ÚV SLS. Vláda vypracovala „Program rozvoje zemědělství a potravinářského průmyslu do roku 1990“, který byl schválen Sejmem. V tomto dokumentu čteme, že na rozvoj potravinářského hospodářství se věnuje 30 procent celkových investičních nákladů v celém národním hospodářství. Nejedná se o absolutní zvýšení investičních nákladů na zemědělství a potravinářský průmysl, ale o udržení příslušných proporcí v rozdělování omezených investičních prostředků.

Dosavadní analýza realizace směrnic XI. zasedání ÚV PSDS a SLS o třicetiprocentním podílu investičních nákladů na rozvoj zemědělství a potravinářského průmyslu svědčí o tom, že přes všechny potíže podíl tohoto resortu na investičních nákladech stoupá, avšak uvedený proces probíhá příliš pomalu.

Průmyslová odvětví produkující technickou základnu pro potravinářství mají obrovský význam pro modernizaci a intenzifikaci výroby potravin. Bohužel dosavadní úroveň těchto průmyslových odvětví je naprostě nepostačující. Na rozvoj zemědělství a potravinářského průmyslu je určeno průměrně 5 — 7 procent roční průmyslové výroby. Situace se pomalu zlepšuje, ale stále ještě zůstává za potřebami a očekáváním společnosti.

Realizace Ústředního ročního plánu na rok 1985 je podmíněna mj. nedostatkem pracovních sil, omezením paliv a materiálů a také tempem rekonstrukce výrobních prostředků v průmyslu, což se přímo nebo nepřímo týká i průmyslových odvětví pracujících pro potravinářství.

Zlepší se tedy v roce 1985 zásobování zemědělství a potravinářského průmyslu základními výrobními prostředky? Ústřední roční plán předpokládá zvýšení jejich dodávek. Tato výroba bude nadále zahrnuta do operačního programu a vládních objednávek. Vcelku by měl rok 1985 přinést zlepšení zásobování zemědělství a potravinářského průmyslu základními výrobními prostředky. Jedná se především o široce chápou techniku, výrobky chemického průmyslu a stavební materiály.

Předpokládá se také značné zvýšení stupně vybavení zemědělství technickými prostředky. Plánuje se růst výroby traktorů a zemědělských strojů, melioračních a vodo hospodářských zařízení. Chemie má dodat zemědělství více umělých hnojiv, prostředků na ochranu rostlin, gumových výrobků a umělých hmot.

Situace v potravinářském průmyslu je kritická. Největším problémem zůstává nedostatečná úroveň dodávek nezbytných strojů a zařízení polské výroby. Proto je velmi potřebná zvýšená orientace strojirenského průmyslu na zpracování potravin. Předpokládá se, že koncem osmdesátých let budou uspojkeny technické potřeby mlékárenského, mlynářského, pekařského, cukrovarnického a tabákového průmyslu. Ostatní odvětví dosáhnou takového stavu teprve na počátku příštího desetiletí.

Uvedený obraz výrobní reorientace průmyslu ve prospěch zemědělství a zpracování potravin svědčí o tom, že tento velmi potřebný proces už začal a přináší konkrétní výsledky.

Z.R.

ABY BOLO VIACEJ MÄSA Z HYDINY A VAJEC

V sedemdesiatych rokoch sme si zvykli jest hydinu. Kurčatá bolo možno kúpiť po celý deň: boli čerstvé, mrazené a dokonca údené. Vajec bol tiež dostatok. Doc dr. Tadeusz Grabowski z Ústredného výskumno-rozvojového strediska v Poznani dokazuje, že sú predpoklad, aby hydinárstvo v pomerne krátkom čase dosiahol vysokú úroveň.

Pripomeňme, že v minulom roku výkup hydiny dosiahol úroveň 503,9 tis. ton a vajec 2,6 mld kusov. Na výrobu tohto množstva hydinového mäsa a vajec sme spotrebovali 2,6 mil ton krmív, t.j. okolo 10 perc. krmív a obilia aké boli minulý rok k dispozícii v Poľsku. Pri spotrebe 10 perc. krmív podiel mäsa z hydiny činil 15 perc. nepočítajúc vajcia. Už samotné porovnanie zobrazuje vysokú efektivitu chovu hydiny v spotrebe krmív — v porovnaní s inými druhami zvierat chovaných na mäso.

Za rýchly rozvoj hydinárskej výroby hovori aj fakt že krajina má k dispozícii moderne zorganizované hydinárstvo, integrujúce vedu, chov, reprodukciu, farmovú produkciu, ako aj výkup a spracovanie hydiny a vajec. Sú to skoro všetky zložky rozhodujúce o efektivite a výrobných nákladoch. S výnimkou jednej, veľmi dôležitej — výroby krmív. A krmív, to je 60 — 70 perc. nákladov. Už roky sa vie, že krmívá vyrábané Bacutilom sú veľmi zlej kvality. Spôsobuje to veľké straty. Ukazovatele spotreby krmív na kilogram mäsa či vajec sú vyššie ako vo väčšine iných krajín a to od 0,5 do 0,8 kg.

Mylné a veľmi škodlivé je podľa doc. dr. T. Grabowského presvedčenie, že rozvoj hydinárstva závisí výlučne od dovozu kukurice a sójového šrotu. Skúsenosti dokázali, že brojlerky tak isto dobре rastú, keď sú krmene krmivovými miešankami obsahujúcimi pšenici, jačmeň, repikový šrot, bôbik a vleč bôb. Veľkosť hydinárskej produkcie by mala preto závisieť predovšetkým od domácich krmív pri obmedzení dovozu výlučne na špeciálne bielkovinové komponenty.

Pre podporu rýchleho rozvoja produkcie hydiny sú nasledujúce argumenty:

- ekonomické — najefektívnejšia výroba krmív,
- existencia modernej základnej využívanej dnes iba na 60 percent,
- výživné a jedlé hodnoty — chudé mäso, veľmi chutné a výživné, ako aj bohaté na bielkoviny,
- produkcia vajec

Veľké — aj keď tiež nevyužité — možnosti rastu produkcie hydiny a vajec sú aj v súčasných gazdovstvách. Predovšetkým v zlepšení úžitkovej hodnoty kurčiat a stáda, zlepšení kurínov, starostlivosti, ako aj profylaktiky. (ra)

PŠENŽITO

Zito, ovos, jačmeň a pšenici pestujeme už tisícročia, o týchto obilinách vieme už asi všetko. A pšenžito? Je najmladším dieťaťom našich čias, vyrobili ho vedci pomocou križenia žita s pšenicou a to iba pred niekoľkými rokmi. U nás, v Poľsku ho začali siahajť prakticky iba koncom šesdesiatych rokov. A čo je najdôležitejšie — v celej krajine je o toto obilie veľký záujem. Prečo?

V našej krajine, kde je väčšina ľahkej a piesčitej pôdy, dopredu vieme, že pšenžito môže účinne konkurovať so žitom, ktoré ani úrodu, ani kvalitou bielkovín — teda krmivovou hodnotou — nie je lepšie.

CHÝBY

Nie najlepšia odolnosť proti zime spôsobila, že odrodu Lasko nepovolili u nás pestovať. Ale už odolnosť odrody Grado proti zime je podobná do odrôd pšenice Alcedo a Berga. Odporúčane miesta pestovania Grado sú podobné ako oblasti pestovania ozimného jačmeňa a zahrnujú celú krajinu s výnimkou severovýchodnej oblasti. Dost podstatnou chybou najmä vo vlnkých rokoch je tendencia vyrastania zrna, preto sa nedoporučuje ponechávať zrele lány na korení.

Okrem toho, naše doterajšie druhy pšenžita majú nedostatočnú odolnosť na poľahnutie. Totiž spojenie plennosti s pevnosťou slamy je ľahké a používanie antipoľahovača CCC na lanoch nie vždy prináša očakávané výsledky. Preto pestovatelia pracujú nad vypesťovaním takých križení, ktoré by mali kratšiu slamu ako doterajšie druhy. Nové rody, nad ktorými pracujú z toho hľadiska prevyšujú svoje staršie sesternice.

PREDNOSTI

Najdôležitejšou prednosťou pšenžita je veľká krmivová hodnota, výrazne lepšia ako žita a skoro tak veľká ako pšenica. Vyplýva to z vysokého obsahu bielkovín — 12%. Ale hodnota týchto bielkovín je vyššia. Majú totiž lepšie aminokyselinové zloženie.

Aj slama pšenžita má oveľa vyššiu krmivovú hodnotu ako žitná alebo pšeničná a to hlavne preto, že nemá rôzne choroby. Všetky doterajšie odrody a rody, ktoré práve skúmajú, sa zatiaľ vyznačujú veľkou odolnosťou na mnoho obilných chorôb a najmä na hrzdu.

Nemožno tiež opomenúť fakt, že pšenžito má vysokú výnosnosť. Počas pokusov s odrodou Grado, mala ona lepšiu výnosnosť ako priemerná Grana či Daňkowské Zlate a dávala z hektára v roku 1982 — 48 metrov, 1983 — 59 metrov a v roku 1984 — 56 metrov. Teda o 10 — 15% viac ako žito alebo pšenica. Pripomeňme tiež, že úroda troch najlepších rodov v roku 1983 bola 10,14 tony z hektára; v 1984 — 9,15 tony z ha, teda o vyše tri tony viac. To je významné a je to najlepší argument pre rolníkov a najlepšie svedčí v prospěch ďalšieho zovšeobecňovania pestovania tohto obilia.

CO ĎALEJ?

Podľa vedcov a pestovateľov pšenžito sa môže v budúcnosti stať priam ideálnym obilím pre poľské pôdné a klimatické podmienky. Predvídajú sa, že sa ho začne pestovať na okolo miliónov hektárov nahradzujúc hlavné žito. Všetko svedčí o tom, že rolníci zanedlho budú môcť objednávať v Semenárskej ústrednej zrno ozimného a jarného pšenžita. Totiž, už zanedlho bude vypísané do oficiálneho registra originálnych druhov. Môže priniesť nám ďalšiu hospodárstvu obrovské zisky, ale pod podmienkou, že bude zavádzané rozvážne a bez živelného pôsobenia, ako sa to často u nás stáva.

ZBIGNIEW RUTA

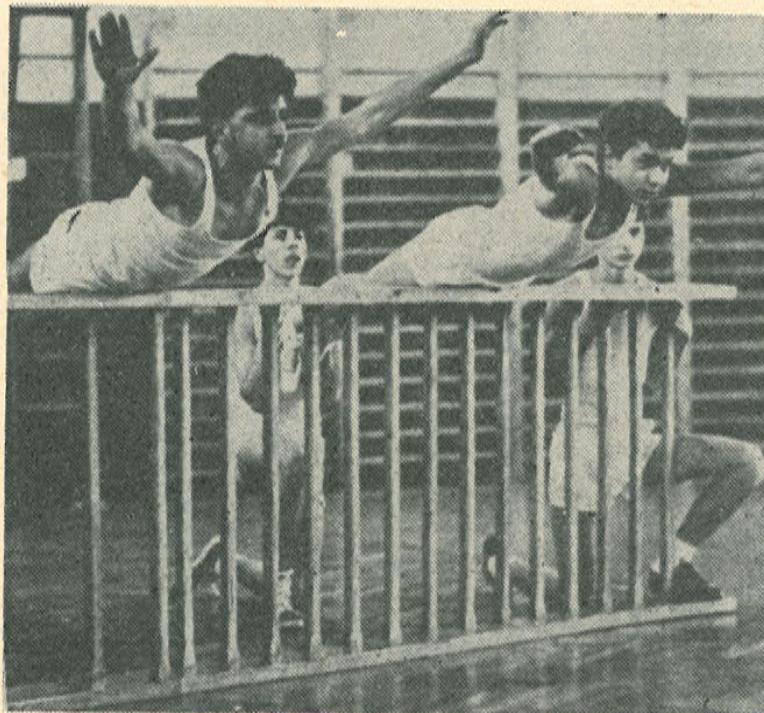

MAJSTERKA CELULOIDOVEJ LOPTIČKY

Už sme si zvykli, že skoro na všetkých stolnotenisových podujatiach hrajú prvé husle ázijski hráči, predovšetkým Číňania. Neboť inak ani na posledných majstrovstvách sveta v Göteborgu, kde čínski hráči vybojovali až 18 z 28 medailí, v tom 6 zlatých. Najúspešnejšou pretekárkou šampionátu bola mladá, 22-ročná čínska tenistka Cao Jen-huaová, ktorá získala 3 zlaté a jednú striebornú medailu.

Mnohí ju navývajú „čínsky tajfun“, lebo je asi najrýchlejšou hráčkou na svete. A keď táto rýchlosť je ešte podložená vynikajúcou technikou, nečudo, že sa Cao už dlho nemôže nikto vyravnáť. Má, pochopiteľne, veľký talent, ale bez lásky k tomuto športu a nespo-

Skončili sa prípravy na najväčšie športovo-televíziové podujatie roka, akým je Československá spartakiáda 1985. Od vlaňajšieho roka spartakiádne skladby nacvičovalo skoro poldruhá milióna cvičencov — deti, chlapcov a dievčat, žien a mužov. Previerkou ich pripravenosti boli miestne, potom obvodné, metské a okresné spartakiády v máji a júni, ktoré sa stali znamenitou prehliadkou sily, krásy a zdatnosti mladej generácie. Kulminačným bodom Čs. spartakiády bude veľkolepé vystúpenie skoro dvesto tisíc cvičencov a cvičenie v Prahe na Strahove, ktoré bude zároveň dôstojným vyvrcholením osláv 40. výročia národnoslobodzovacieho boja československého ľudu a oslobodenia ČSSR Sovietskou armádou. Spartakiáda to, samozrejme, nie je iba nácvik skladieb a vystúpenia cvičencov, ale súčasne celý rad masových branošportových a turistických podujati a súťaží, ktorých sa zúčastnili ďalšie milióny účastníkov. Je výrazom masového rozvoja socialistickej telesnej kultúry, symbolom nerozbornej jednoty a bratstva národov Československa.

četných hodín tvrdého tréningu by asi nič nedokázala. Spočiatku ju stolný tenis dokonca vôbec nezaujimal. To vlastne otec a sestra ju nahovorili, aby začala trénovať. A urobili dobre, lebo malej Cao to išlo hned od začiatku výborne a zakrátko sa dokonca prebojovala do reprezentácie ČER.

Medzi takým obrovským množstvom hráčov, ako je v Číne, to bol veľký úspech, veď o to miesto sa akise uchádzali tisíce. Nečudo teda, že čoskoro sa dostavili aj úspechy na medzinárodnom fóre. Ten prvý dosiahla v r. 1977 na medzinárodných majstrovstvách Skandinávie, kde vyhrala v družstvách a miešanej štvorhre. O štyri roky neskôr vystúpila už na stupne víťazov aj na majstrovstvách sveta v Novom Sade, kde bola prvá v družstvách i v štvorhre a v dvojhre druhá. Na MS v Tokiu (1983) sa už stala majiteľkou až 4 medailí — 2 zlatých a 2 bronzových — v tom tej najcennejšej v dvojhre.

Tento úspech ju nedemobilizoval. Naopak, začala ešte usilovnejšie cvičiť, zintenzívnila kondičnú prípravu, cibrlila techniku. Pracovala vlastne od rana do noci. Veď popri stolnom tenise študovala ešte na športovom inštitúte v Šanghaji. Nie div, že v Göteborgu nechala nikoho na pochybách, kto je najlepší. Bola prvá v dvojhre, miešanej štvorhre a v družstvách, a len v štvorhre prenechala prvenstvo svojim rodáčkam Dai-Geng. Lepšou bilanciou sa už dávno žiadna hráčka nemohla pochváliť. Zdá sa, že jej hviezda bude žiarit ešte dlho.

Vráťme sa ešte k výsledkom z Göteborga. Jedinú zlatú pre Európu vybojovali Švedi vo štvorhre mužov. Pekne si počívali aj Poliaci (bronzová medaila v družstvách mužov), ale najmä československí stolní tenisti, ktorí dovezli z Göteborga dve strieborné medaily. Získali ich: J. Panský a M. Orlowski v štvorhre mužov a J. Panský a M. Hrachová v miešanej štvorhre. Boli to po desiatich rokoch prvé medaily zo svetového šampionátu. Hodno ešte spomenúť, že v družstvách muži skončili na siedmom mieste a ženy na ôsmom, príčom — čo je zaujímavé — po prvý raz v dejinách vyhrali s družstvom Japoniek.

Nebude od veci pripomienúť, že Československo patrilo kedysi k stolnotenisovým veľmociam na svete. Stačí uviesť, že doteraz vybojovalo až 127 medailí na svetových šampionátoch, v tom 29 titulov majstrov sveta, 8 titulov majstrov Európy v súťaži seniorov a 26 v súťaži juniorov. K najúspešnejším hrácom patrili: B. Váňa (13 titulov majstra sveta), I. Andreadis (9 titulov), V. Tokár, J. Staňek, V. Miko, I. Voštová, A. Grófová, M. Orlowski a ďalši.

JAN KACVINSKÝ

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

MAANAM

Je to popredná skupina súčasnej poľskej scény, dobre známa aj na zahraničných estrádach. Hrá perfektnú, originálnu a kvalitnú hudbu, ktorá znesie aj tie najprísnejšie nároky. Pri jej počúvaní cítí obrovskú energiu, silu a rýchle tempo, ktoré akoby nemalo konca. Je to hudba najmä pre mladých ľudí — mladý, svieži rock, hoci sami členovia skupiny už nepatria k najmladším.

Začiatky Maanam možno dатovať na rok 1972, keď z iniciatívy Marka Jackowského vznikla skupina Ossian, ktorú však po troch rokoch opustil. V 1977 založil trio Jackowski-Jackowska-John Porter, ale aj to sa po dvoch rokoch rozpadlo. Bolo to obdobie nástupu novej vlny v hudbe a to umožnilo manželom Markovi a Olge Jackowským realizovať svoje náplady a hudobné cítenie. V r. 1979 založili novú skupinu — Maanam, ktorá o rok neskôr mala svoju premiéru — veľmi vydarenú — na festivale v Opoli. Tvorili ju: Marek Jackowski — gitara, Ryszard Oleśiński — sólová gitara, Bogdan Kowalewski — basová gitara a klavesové nástroje, Paweł Markowski — bicie nástroje, no a dominanta skupiny, speváčka Olga Jackowská, známejšia neskôr pod pseudonymom Kora.

V r. 1981 nahrali svoj prvý album pod názvom Maanam, obsahujúci pesničky v štýle, ktorým si získali popularitu. Takými to pesničkami sú napr. Buenos Aires — Boskie Nuenos, 1984 či Cykady na cykadiach a pod. Potom absolvovali veľké turné po Poľsku a onedlho aj po Európe. Vystupovali o.i. v Holandsku, NSR, Anglicku, Francúzsku a NDR a všade si získali veľké uznanie. Po návrate sa usadili v rodnom Krakove, kde v r. 1982 vydali druhý album pod názvom O! Skupina nim dokázala, že môže hrať čokoľvek, od klasického blues, cez rock'n roll, reggae až po najnovšie hudobné trendy. V r. 1983 skupina zahrala vo filme Czuje się świetnie, nahrala kazetovú pásku Kmínek dla dziewczynek, ako aj singel Kocham cię kochanie, ktorý bol najpredavannejšou platňou roku 1983. Hned na to nahrala v NSR LP-platňu Night Patrol určenú pre gramofónový trh NSR a Skandinávie. Za ten čas sa Kora stala jednou z najpopulárnejších speváčiek v Poľsku. Maanam je skrátka symbolom kvalitnej, originálnej hudby.

PAVOL DOBŠINSKÝ sa nar. 16. marca 1828 v Slavošovciach, okr. Rožňava, zom. 22. októbra 1885 v Drienčanoch, okr. Rimavská Sobota — pedagóg, spisovateľ, zberateľ a vydavateľ ľudových rozprávok. Vydał Slovenské povesti v piatich zväzkoch. Život slovenského Ľudu opísal v knihe Prostónárodné obyčaje, povery a hry slovenské, najobsahlejšia zberka ľudových rozprávok, aká dosiaľ na Slovensku vyšla s ilustráciami M. Benku a Slovenské rozprávky s ilustráciami národného umelca L. Fullu. Prekladal z viacerých jazykov, najmä z francúzštiny, angličtiny a literatúry slovanských národov.

O VETERNOM KRÁĽ'ovi

Jeden kráľ kdesi mal jedného syna a jedno dievčatko. Ej, bol to za párik: šuhaj ako since a dievča ako zora! Mal sa otec z čoho tešiť, mal sa celý svet na čo dívať, keď sa brat so sestrou ruka v ruke prechodili po záhrade. Raz sa kráľ s tou svojou dcérou za mestom v koči vozil, prevážal. Vtom zafučal vietor a princezná z koča zmizla. Diva sa kráľ, pozera na všetky strany, ale po nej ani stopy. Rozposlal sluhy po celej krajine, tí hľadajú, hľadajú ako ihlu, ale nikde nič.

Vtedy sa len kráľ pustil do plácu a náreku!

„Ach, apko môj!“ prercie jeho syn, ktorému tiež nebolo ľahko okolo srdeca.

„Nesmúšie tak, nesmút, netrať nádej. Pôjdem ešte ja sestru hľadať a môžby ju i nájdem.“

Kráľ požehnal svojho syna a vypravil ho, dobre ozbrojeného, do širokého sveta. Ide on cez vršky, cez doliny, volá, vypytuje sa, ale o sestre nikde ani chýru ani slychu. Ako tak chodí horami, dolinami, sem i ta, príde raz k jednému jazeru, kde sa šplachotal kŕdel kačiek. Strhne flintu z pleca a namieri do tej najväčšej.

„Hop, šuhaj, hop! Nestrieľaj do mňa, veď ti ja budem na dobrej pomoci!“ zavolá naňho tá kačka. „Viem, kde ideš, a veru dobre ideš. Tvoja sestra je na veternom zámku.“

Začudoval sa kráľovič, prevesil si flintu cez plece a ide ďalej. Oneľho prišiel k veľkému mrvavenisku, práve mu bolo v ceste. Zastal a pichal doň palicou.

Mrvavec sa zahmyrili, a iba keď vyjde s krídłami a povie mu: „Neburaj môj palác, dobrý mládenec. Obid ho napravo, budem ti na dobrej pomoci.“

Milý kráľovič sa len usmial nad tou rečou, ale predsa nechal mrvavenisko na pokoji.

Tu pride zase do jednej húšlavky. Tak sa v nej zamotal, že raz nevedel, kde von. Práve tam, kadial by sa mohol prešmyknúť, zavadzal mu suchý peň a ten bol plnučík-plný včiel. Vytiahne šuhaj šabľu, že peň vytne. Tu, ako raz zatal, vyjde von včelia kráľovna:

„Nerúb do môjho domu, dobrý mládenec! Obid ho napravo a ja ti budem na dobrej pomoci.“

Poslúchol ju, obišiel ten peň a klesnil si cestu ďalej.

Nápokon sa už prefal cez tú húštinu, a tu vidí pred sebou na holom vršku vysoký zámok:

„No, chvalabohu, predsa som už tu!“ A pusti sa hore vrškom. Ale tu bolo ešte horšie. Fúkal taký vietor, že sa iba štvornožky,

po biede-psote mohol dostať hore. Príde do zámku, klope — nic. Vojde do prvej izby, do druhej, nikde živej duše. Iba hen v tej tretej nájde pána švagra, Veterného kráľa, ako si von oblokom hvízda. Veterný kráľ sa hned obrátil k nemu:

„Vitaj, švagre môj dobrý, vitaj!“

Ale ten nedbal na prázdne reči a hned si pýtal naspať svoju ukradnutú sestru.

„Ej, aký si ty chytrý, švagre!“ vravi Veterný kráľ. „Počkaj troška! Teraz si v mojej moci.“

A pojal ho so sebou na morský breh. Stiahol si z prsta prsteň a zahodil ho doprostred mora.

„Ak mi ten prsteň do rána doniesieš, tak ti ju vydám, hovori. Ak nie, pôjdeš, odkiaľ si prišiel.“

Milý kráľovič len zmrzol od strachu a nepovedal nič. Veterný kráľ ho so smiechom nechal tam a iba tolko doložil, že sa uvidia ráno.

Chodí mládenec okolo toho mora, chodí ako umučený. Tu zrazu prileti k nemu kačka:

„Ej, braček, ty si mne daroval život. Nič sa netráp a Fahni si spať, ja ti ten prsteň donesiem.“

Na svitaní sa šuhaj zobudi a vidí si už prsteň na prste. Ako sa tak teší, pririeli k nemu ten jeho švagor:

„No, čo je, ako je, máš ten prsteň?“

„Tu je!“ ukáže mu ho kráľovič.

„Tak dobre, no, ale to ešte nie je všetko. Pod ty so mnou, švagrík drahý!“ Zaviedol ho na tú najvyššiu zámockú vežu, vzal so sebou vrece maku a rozsypal ho do vetra.

„Hľadže, keď mi do rána všetok ten mak pozbieraš, tak si slobodný aj s ňou!“ Smutne pozera kráľovič na rozviaty mak a vzdychá. Vtom, kde sa vezme, tu sa vezme krídlatý mravec a vratí:

„Nič sa ty nefráp, braček, chod a Fahni si. My ti do rána všetko pozbierame.“ Kráľovičovi troška odľahlo a šiel spať v dobrej nádeji. Kým prišiel ráno Veterný kráľ, mravce vyzbierali mak do posledného zrnka a vynosili ho na vežu.

„Dobre, švagre. Keď si taký súci chlap, tak si tu svoju sestru maj! Lenže si ju musíš poznáť medzi dvanásťmi dievčinami,“ vravi Veterný kráľ.

Co by som to bol za brata, keby som si nepoznal sestru! pomysel si kráľovič.

Daj sa mi svete!

Tu mu ich Veterný kráľ ukázal. Dievčiny boli rovnaké ako jedna. Všetkých dvanásť sa naňho rovnako usmievalo a všetky hovorili:

„Vitaj, braček, vitaj!“

Tu sa mu len začalo meniť pred očami. Tu on len zbadal, že je na lade. Ako tak dumá, prileti včela a pošepne mu do ucha:

„Nič sa neboj, mládenec! Na ktorú si sadnem, to je tvoja sestra.“

Zaradovaný pozrel, na ktorú dievčinu si včielka sadne, k tej potom šiel a objal ju.

„Toto je moja sestra.“

„Tak je.“ nafúkal sa Veterný kráľ. „Len si teda chodí svoju cestou!“ A oni sa nedali dlho ponúkať, naradovaní šli k svojmu zarmútenému otcovi.

Veď sa ten len potešil, keď zazrel, ako si idú ruka v ruke brat so stratenou sestrou! Vtedy sa ešte len mal na čo dívať šíry svet!

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca. Hral v desiatkach filmov ako napr. Július Caesar, Lady Caroline Lamb, Gróf Monte Christo, Traja mušketieri, Posledná vlna, Zvony a pod. Najväčšiu populárnu mu priniesli televízne seriály, najmä Doktor Kildare a naposledy Sogun, ktoré vysielala aj naša televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Prosíme uviesť aj svoj vek. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V živote č. 322/85 sme uverejnili snímku francúzskeho herca a speváka Yvesa Montanda. Knihy vyžrebovali: Helena Strončeková z Nedeče, Marzena Michaláková z Malej Lipnice, Mária Chovancová z Chyžného.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Prestaň už s tými otázkami! — zlosti sa na malého Durka otec. — Keď som bol ja malý, na nič som sa nepýtal.

Durko pokýva hlavou.

— A preto mi teraz nemôžeš na nič odpovedať!

* * *

Vychádzajú sa dvaja prváčikovia:

— Vieš, aký je môj otec slávny? On niekedy aj do rádia hovorí!

— To nič nie je, — nedá sa druhý. — Môj otec niekedy do rádia aj kope!

* * *

— To je ľudné, Ruženka, tvoja sestrička je blondinka a ty si brunetka.

— Viete, teta, moja sestra sa narodila ešte predtým, než si mama začala farbiť vlasy...

Učiteľ: — Predstav si, Ferko, že máš desať sliviek. Otec si vezme päť, mama tri a sestra dve. Co ti zostane?

Ferko: — Desať kôstok, prosím.

* * *

— Tak čím by si chcel byť, syn môj, keď vyrastieš?

— Pekárom, otecko.

— A to už prečo?

— A či si mi nevravel, že najdôležitejšie je mať v rukách chlieb?

* * *

Miško sledoval večer v televízii hokej a zaspal. Ráno ho mamička budí:

— Vstavaj! Sedem desať!

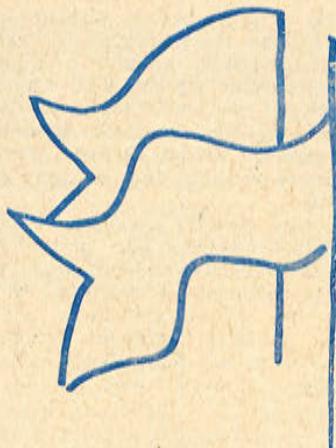
— Nehovor! A pre koho? — pretiera si Miško oči.

* * *

Učiteľ vysvetľuje žiakom:

— Povedali sme si, že zo zvierat jeme mäso. A čo robíme s kostami?

— Odkladáme ich na okraj tabuľky, pohotové odpovedá žiak.

MÁJ

Pod májovým slnkom skvú sa dediny a mestá.
Dnes sa všade oslavuje každá práca čestná.

Máj zástavy porozvíjal červené sťa maky.
Kráča rota pionierska krokom svižkým, ľahkým.

MIRA ALEČKOVICOVÁ

Mamíčke

Ked' vietor na jar si osedlá koňa a celá krajina predjarím vonia, nájdeme kvetov pári, ved' vraví kalendár, že naša mamička sviatok dnes má:

Refrén

Mamička, mamka, vravim ti zas, čo som ti vravel už toľko ráz, najkrajší úsmev pre mňa vždy máš, chcem ťa mať stále tak veľmi rád.

2.

V záhrade vidno len konáre holé, ked' sa však zideme pri bielom stole, voňajú flalky, listy a obálky, ved' naša mamička sviatok dnes má:
Refrén

hudba: ALEXANDER MELICHER Text: ALOJZ ČOBEJ

Tempo di valse

1. Ked' vietor na jar si o-sedlá koňa a ce-lá kra-jí-no
2. V záhrade vidno len ko-ná-re holé, ked' sa ušok zí-de-me

predjarím vonia, nájde-me kvietkov pári, ved' vraví kalendár,
pri bielom stole, vo-na-jú fi-al-ky, listy a obál-ky,

že naša mamička sviatok dnes má — Ma mamička, mamka,
ved' naša mamička sviatok dnes má —

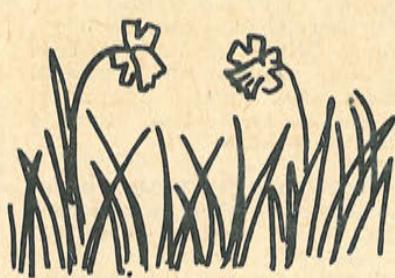
vravim h zos, čo som h vravel už toľ-ko ráz Najkrajší
u-smiev pre mňa uždy máš chcem ťa mať stá-le tak veľmi rád —

Naša mama

Naša mama zavčas rána vstáva prvá, celkom sama, bez budíka, len čo kohút kikirika, a o chvíľu cin, cin, cin, štrngne hrnček, bzučí plyn.

Po podlahe zlahučky sme-tam chodia papučky a potom už rozvonjava v celom byte čerstvá káva. To sa nám už vesele vyskakuje z posteľe.

MÁRIA TOPOLESKÁ

Kolik podob má chleba

Nejdříve je holé pole a v něm zrno klíčí dole.

Celou zimu nehostinou přikrývá se pod peřinou. Přijde jaro a v tom čase jako tráva zelená se.

V létě ovšem, však to znáte, má už klásky celé zlaté. Když ho zkosi, promění se v bílou mouku v bílé míse, potom v těsto a pak znova vypeče se do zlatova.

Položíš ho na ubrousek, ukrojíš si z něho kousek.

A ten krajíc tolik voní, až ti v uších zvony zvoní.

Z DEJÍN

Zorničky

POKRAČOVANIE Z PREDOSLÉHO CISLA

Zornička, noviny pre naše dieťa, vychádzala v Budapešti. Jej vydavateľom bol Budapeštiansky nakladateľský spolok, po ňom sa stal jej vydavateľom a majiteľom Viktor Sékey. Redigoval ju Krýčko Miloš — pseudonym Ludovita Izáka, učiteľa. Redakcia časopisu v programovom vyhlásení hovorí: „Nebolo by nám treba ani podotýkať, že tisice slovenských detí, najmä remeselnických a sedliackých, podlieha často mravnej skaze, na škodu národa slovenského. Čím ďalej, tým hrozivejšie vystupujú hltavé vlny a rastie maďarizačné úsilie, tým väčšia je potreba pomoci a podpory, aby sme chudobné a na pospas vydané deti zachránili národu a svojmu pôvodu... „Zornička bola teda programovo v službach zápasu o národné a sociálne cítenie mladých generácií v období vystupovaného národnostného a spoločenského útlaku zo strany maďarskej buržoáznej nadvlády pred národným oslobodením v r. 1918.

Zornička sa usilovala diferencovať literárnu zložku od publicistickej. Upúšťala od násilného beletrizovania, moralizovania a didaktizovania. Náučné témy sa tu mladým čitateľom predkladali výslovne formou vecnej literatúry, článkami o jazyku, histórii Slovenska, biografiemi predstaviteľov kultúry ap. Stálymi prispievateľmi boli v tomto čase najvýznamnejší autori intencionálnej detskej literatúry, ako Ludmila Podhájovinská — Teta Ludmila, Peter Zgúth Vrbický, Rehor Uram Podtatranský a ī. Citanie pre deti spestrovali výbery zo štúrovskej poézie a prozaické preklady z inonárodných literatúr. Básne, rozprávky, poviedky, bájky, a poučné články boli bohatu ilustrované.

Zornička vychádzala dvakrát do mesiaca na ôsmich stranach a jej existencia sa spájala s hnutím hlasistov. Teda môžeme historiu Zorničky do r. 1918 začleniť do dvoch výraznejších etáp:

1.) obdobie úsilia o mládežnícke a detské časopisecké čítanie za národného obrodenia;

2.) obdobie vlastného rozvoja časopisov pre deti a mládež v čase zápasu o národné oslobodenie.

Po národnom oslobení r. 1918 z predpreveratových časopisov pre deti nezostal ani jeden. Bezprostredne na predvojnovú činnosť nadviazal Viktor Sékey obnovením Zorničky. Vydával ju v Bratislave r. 1920—1922. Zornička sa však v zmenených spoločenských a kultúrnych pomeroch neaktualizovala. Ideovo a umelecky zaostala, nenašla cestu k mladým čitateľom a zanikla.

Po Februári 1948 v podmienkach výstavby nového spoločenského poriadku sa začína presadzovať aj nová kultúra, osvetová a školská politika. Preto sa Poverenictvo informácií a osvety rozhodlo vydávať v Štátnom nakladateľstve v Bratislave, nové detské časopisy, usmerňované jednotne, a Matici slovenskej dňa 29.12.1948 oznamilo, že časopis Slniečko splynie s časopisom Zornička a Ohník. A tak na stránkach Zorničky sa znova ukázali ideovo a umelecky priebežnej rozprávky, poviedky alebo veršiky ako i novodobá socialistická literatúra pre deti s jej poetikou a ideovým zameraním.

J. HALAC

KÝM DIEŤA DOSPEJE

VÝZIVA DETÍ. Do jedálnečka päťmesačného dieťaťa zavádzame už žltok — ktorý má veľkú výživnú hodnotu. Obohacuje dieťa o železo, fosforové zlúčeniny, vitamín A, bielkovinu a vápnik. Podávame ho so zeleninovou polievkou, zo začiatku každý druhý deň pol žltka až po celý žltok v 6.—7. mesiaci. Vaječný bielok podávame iba v 10.—11. mesiaci života, pretože je oveľa tažšie straviteľné.

10-mesačné nemluvňa už preštvávame kojíť. Jeho jedálneček je zložený z piatich jedál. Na raňajky pohár mlieka s obilninovou kávou, tenko nakrájaná žemľa namazaná maslom. Na desiatu 130—150 g mliečného želé s ovocím. Na obed podávame zeleninovú polievku, 1,5 kopcovitej polievkovej lyžice pretretnej zeleniny a 3 zarovnané čajové lyžičky uvareného a rozdrobeného mäsa. Polievky by už mali mať charakteristickú chut' napr. karfiolová, paradajková, uhorková atď. Olovrant — pretreté ovocie s cukrom, tvarohom a čajom. Na večeru pohár ryže uvarenej na mlieku so žltkom, rezance so žltkom, ovosené vločky, krakovská kaša, drobná kukuričná kaša.

Pripomeňme, že často 10 mesačné dieťa máva menšiu chut' do jedla. Stáva sa tak následkom zniženia tempa rozvoja v porovnaní s prvými mesiacmi života, kedy bol mimoriadne rýchly. Svoj význam majú aj rozvíjajúce sa záujmy dieťaťa a jeho možno-

sti, následkom čoho jedlo je všedné a nehodno mu venovať patričný záujem. Rodičia, ktorí si zvykli na výbornú chut' svojho dieťata, sa všemožne usilujú prihnúti dieťa, aby zjedlo prípravenej jedlá a sú rozčúlení, keď sa im to nepodarí. Toto rozčúlenie zasa prechádza na dieťa. Väčšina detí, ktoré nechce jest práve takto začína svoju kariéru.

Jedlo by nemalo dieťaťu pripomínať nič neprijemné. Jedlo by malo byť niečim veselým a prijemným. Ak z takých alebo iných príčin dieťa nechce jest jedlo, ktoré si zvolilo, nenútme ho, nerobme scény, ale snažme sa toto jedlo nahradíť iným s podobnými výživnými hodnotami. Nesmieme tiež zabúdať, že dieťaťu sa páči a povzbudzuje ho k jedu pekné prestieranie, farebný obrúšok a pekne na tanieri uložené jedlo.

NEZABÚDAJME, ŽE NÁS POČÚVA. Najlepšie rozvinutým zmyslom u nemluvňa je sluch. Už niekoľkodňové nemluvňa reaguje na ostrý zvuk pohybom a dokonec pláčom. Niekoľko týždňov staré dieťa reaguje aj na jemnejšie zvuky a obracia ich smerom hlavičku. Keď má nemluvňa niekoľko mesiacov neomyslene reaguje na matkín hlas, zvuky pripravovaného kúpeľa, kroky bližiaceho sa otca atď. Ešte staršie nemluvňa je veľmi citlivé na druh zvukov, ktoré počúva. Teší sa na prijemné, boji sa neprijemných. Preto nie je ľahostajné či sa naň obraciame jemne a pokojne alebo hlasno a prudko. Má preň význam aj to, či chodíme ticho a ticho zatvárame dvere, alebo či klopeme podpätkami a búchame dvermi. Dôležité je aj to či nemluvňa počuje hlas rodičov rozprávajúcich sa

priateľsky a veselo alebo vadiacich sa a rozčúlených. Nezabúdajme teda, že to ako nás dieťa počuje má dôležitý vplyv na to, ako sa cíti a na jeho duševný rozvoj.

KRMENÍ LŽIČKOU. Dítě začíname krmíti lžičkou ve 4. — 5. mesiaci, kdy se v jidelníčku objeví strouhané jablko a zeleninová polévka.

Lžička musí byt malá a hladká. Dítě, ktoré si brzy zvykne na krmení lžičkou, pokouší se držet ju samo. Nemeli bychom mu to zakazovať.

Dítě krmíme lžičkou pomalu a opatrné, s přestávkami, aby nemluvně cítilo chut' jídla a stačilo polknout. V prvých dnech stačí jedna nebo dvě lžičky. Nechce-li dítě jisti, odložime lžičku a pokusíme se o to prišti den. Zacpávání nosu, aby dítě muselo otevřít ústa, není vhodné a může způsobit více škody než užitku.

Lžičku klademe dítěti na jazyk, ale ne příliš hluboko, a pomalu vléváme jídlo do úst. Vložíme-li lžičku příliš daleko, potrava se vylévá na zadní stěnu hltanu a dítě se zakucká.

INFEKČNÍ ERYTÉM (rumien zakažný). Pôvodce této nemoci není znám, pravdepodobne jde o virus. Ve srovnání s jinými dětskými infekčními nemocemi je to choroba poměrně vzácná. Postihuje téměř výhradně děti v předškolním a školním věku. Někdy dochází k malým místním epidemiím. Po prodlážení nemoci zůstává odolnost pravdepodobně na celý život.

Nemoc začína náhle bleděčervenou výržkou, nejdříve symetricky na tvářích (spoličované tváře) a na obou stranách nosu ve tvaru motýla. Okolo rtů není postiženo. Později se objeví vy-

rážka na končetinách. Rozvíjející se vyrážka tvorí charakteristické tvary prstenců, girland a map, připomínající krajkovinu. Často se zhorší po teplé koupeli. Intenzita vyrážky se mění: bledne, zesiluje se, znova bledne. Může to trvat několik dnů až několik týdnů.

Kromě vyrážky a svědění tváři nevývají obvykle jiné příznaky. Někdy může být zvýšená teplota, rýma, začervenalé spojivky. Nemoc má mírný průběh a není třeba ji léčit. Infekční erytém zmizí sám, bez komplikací a následků.

Z POKLADNICE ZDRAVIA

NAJNEBEZPEČNEJŠIA EPIDEMIA. Stres nie je len nervovým napätim krátkotrválcoho charakteru. Podľa amerických vedcov, ktorí skúmajú tento problém je to dnes najnebezpečnejšia epidémia civilizovaného sveta, ktorá vyvoláva následky aké si ešte neuvedomujeme.

Hans Seyle, „otec“ nauky o stresoch, už pred rokmi dokazoval, že dlhotrvajúce nervové napätie vyvoláva veľa nebezpečných symptomov choroby. Teraz vysvitlo, že môže spôsobiť dokonca oslabenie immunologického systému organizmu, čo znamená náklonnosť na infekcie a infekčné choroby. Výskumy pritom potvrdzujú, že spoločenský základ, nedostatok predovšetkým toho, čo možno nazvať harmonickým spolužíváním s vlastnou rodinou, má súvislost so stavom fyziologickeho zdravia. Ľudia osamotení nie len že sú častejšie nemocní, ale aj ich choroby sa rozvíjajú 2—3-násobne rýchlejšie. Možno sa brániť proti následom stresu? Ano, ale musíme sa naučiť sebavládania a nesmieme počítať iba na ozdravujúce pôsobenie liekov v každej situácii.

TAKÝ JE ŽIVOT

• V Ostrove Wielkoposkom sa stratilo 14 000 potravinových lístkov. Vyšetrovanie dokázalo, že ich ukradla vedúca kancelárie pre pridelový predaj. Spravidlivost' ju nemôže dostihiť, podniká vedúca odísťa totiž na stále do eudziny...

• V Krakovskej klinike uší, nosa a hrtna LA museli ošetriť pacienta, ktorý na hranici, počas návratu z výletu — zholt zlatú obrúčku. Obručka mu ostala v hrtnane a prekážala v dýchaní...

• 30 000 vodičov z Lyonu (Francúzsko), ktorí prekročili dopravné predpisy, nezaplatili pokutu. Počítá v policejnom riaditeľstve, v ktorom naprogramovali ich priestupok sa pokazil a vydal prikaz aby zaplatili veľmi vysoké pokuty. Z toho dôvodu policajané riaditeľstvo upustilo od vymáhania pokút...

• 200 000 zlých sa pokúsili vymátiť obyvateľ Zgierza za odovzdanie ukradnutého mercedesa, od ktorého našiel kľúče. Asi ich majiteľka stratila v hoteli, kde bývala po príchode do Lodzi. „Nálezeč“ ľahko prišiel na to, že kľúčiky s firemným nápisom pasujú k autu nachádzajúcemu

sa na parkovisku pred hotelom, akurát jedinému tejto značky. Pani nahlásila stratu auta milicij. Avšak vyšetrovanie neprinieslo žiadne výsledky. Iba o mesiac neskôr jej zavolal neznámy muž a oznánil, že môže ukázať miesto, kde sa nachádza jej auto. Zažadal si za to 200 000 zlých. Majiteľka mercedesa pristala na tento návrh. V dohovorený deň prišla na stretnutie s milicijou. Amatéra ľahkých ziskov zatkli a ukradnuté auto sa vrátilo k majiteľke.

Antonio King, anglický básnik, se při svém zasnoubení zavázal, že každý deň až do smrti napiše básni na počest své nejmilejší. Paní Kingová se ukázala ako rázna a dúsledná žena. Když jí manžel nepredložil básni, nedostal večeri. Po dvaceti letech to pan King nevydržel a podal žádost o rozvod. Soud však prohlásil, že džentlmen dodržuje slovo a žalobu odmítl.

Na benzínové stanici v Nairobi (Keňa) se zastavil automobil. Ridič otevřel kapotu a pod ní se objevil — kobra. Když uviděl lidí, s hrozivým syčením se vztyčila. Vypukla panika, nikdo si s hadem nevěděl rady. Náhle se objevil malý chlapec, který kob-

ru skolil jednou ranou z ... praku.

Policie v Toronto zadržela mladého muže, ktorý „pro zábavu“ stříhal vlasy ženám, většinou v městských autobusech. Když jedna z oštřihaných doma zjistila, že jí chybí 40 cm dlouhý cop, ohlásila to na policii. Jak se ukázalo, zadržený vtipálek, čtyřiačtyřiletý student univerzity, už od školních let stříhal copy svým spolužákům.

Horoskopy se stále častěji uplatňují v životě. Některé firmy v USA se jim řídí při přijímání nových pracovníků. Uchazeče se ptají, v jakém znamení zvěrokruhu se narodil. Neradi zaměstnávají ty, jež se narodili ve znamení Ryb, protože jsou „nerozhodní“, a Štíra, kteří jsou „nepočití a proradní“...

Od smrti Dwighta Eisenhowera, hlavního velitele spojenecových vojsk v Evropě za druhé světové války a později prezidenta USA, uplynulo již mnoho let. Teprve nyní však vyšlo najevo jeho milostného dobrodružství za války. Zamíloval se tehdy do půvabné Kay Summersbyové, která byla jeho osobní sekretářkou.

ZO ŠÍREHO SVETA

NESSIE — slávna obluda z jazera Loch Ness vo Veľkej Británii — má mnohých příbuzných, obývajúcích jazerá Azie, Afriky a Severnej Ameriky. Podobné obudy „žijú“ tiež v dvoch škotských jazerách. Správy o obydach podobajúcích sa hadom pochádzajú aj zo Spojených štátov, Kanady, sovietskeho Jakutska a Kirgizska. Sú tiež relácie o vodných drákoch v afrických jazerech Viktorie, Niassa, Tele, ako aj o tajemných obydach žijúcich na močiaroch v hornom toku Nílu. Prednedávnom vedení vyvodili zaujmimavú hypotézu, že predchodci týchto vodných obydli... veľké ryby. V porieči Vol-

gy žije bieluga — ryba z rodiny jesetrovatých, ktorá dosahuje dĺžku 8 m. Rekordné jedince dosahujú dokonca dĺžku 15 m. V Európe, Ázii a Afrike žijú niekedy obrovské hrčky. Veľká vyrastená hrčka môže pripomínať obludu. Pravdepodobne práve takéto ryby dali počiatok legendám o vodných obludach obývajúcich jazerá.

lo na nepríliš vzdialenú geologic-kú minulosť Tibetu.

* * *

VELKÝ KLOKAN. Austrálski paleontológovia, ktorí našli pozostatky veľkého cicavca, konštatovali, že je to pradávny predok dnešného klokanu. Toto zvierajúce muselo vážiť okolo dvoch ton, malo výšku žirafy a jeho kosti dokazujú, že vedelo skákať tak isto dobre ako jeho neskôrší potomok.

MINULOSŤ TIBETU. Niekoľko rokov pracovala v Tibetu spoločná expedícia geológov a glaciológov z NSR a Číny. Zverejnila výsledky svojich výskumov, ktoré sú senzačné. Totiž — podľa vedcov — doterajší názor o v minulosťi malom zladovatenej klímy Tibetu nie je pravdivý. Je opetyl na pomerne náhodných reláciách cestovateľov a dnešnej suchej klímy, kde hranica večných snehov dnes prebieha vo výške nad 5500 m. Avšak pred 20 000 rokmi, v období ľadovcov, ovzdušie tu bolo vlhšie, hranica večných snehov prebiehala o 1000—1200 m nižšie a celý Tibet pokrývala plocha pevniny ľadu s rozmermi, ktoré možno porovnať s dnešnými ľadmi Grónska. Jedinou od ľadu voľnou plochou bola prepadlina v horách Gajdamu, kde vtedy jestovalo obrovské jazero s plochou okolo 70 000 km². Náďalej pokračujúce výskumy (o.i. veku usadenín dna v jazerach Tibetu) môžu hodiť dodatočné svet-

HUMOR

— Jano, kôň mi ochorel. Co si dával svojmu, keď bol chorý?
— Terpentín.
Na druhý deň.
— Ty si mi ale poradil! Od terpentínu mi kôň zdochol!
— Veď aj mne.

* * *

— Tak ako bolo na schôdzke?
— Obstoje. Ale potom tak hlučne tleskali, že ma zobudili.
— ??
— Voz ťahajú dva voly a cigaretu jeden.

1
Tieto šaty z pásikavej látky s dlhšími širokými rukávmi a pánskou fazónkou sú vhodné aj pre plinšie postavy.

2
Zasa pre štíhle postavy odporúčame tieto elegantné široké šaty stiahnuté v pase širokým koženým opaskom. Rukávy sú veľmi široké nazberané do manžetky pod laktom. Viazačka je tej istej farby ako opasok.

3
Mladým dievčatám odporúčame tieto šaty z pásikavej látky. Rukávy sú kimonové a vo výstrihu je biela vložka.

4
Šaty na tomto obrázku môžete veľmi dobre využiť po cele leto tak pre spoločenské príležitosti, ako aj do práce. Všimnite si pekné priečne riešenie a veľmi široké rukávy, všitné do manžetky.

5
Látka na tieto šaty je pásikavá, základ je biely, pásiky pastelové. Živôtik je preložený a vložka z pravej strany je biela. Namiesto opaska je viazačka dvakrát ovinutá kolo pasa.

ZATRUCIE ŚWIŃ

Swinia może zatrąć się różnymi środkami chemicznymi używanymi w gospodarstwie, jeśli przez niedbalstwo są one dostępne dla inwentarza. Przykładem tego są zatrucia wskutek zjadzenia trutek na szczury, nawozów sztucznych, albo środków używanych do zaprawiania nasion. Innego rodzaju zatrucia są spowodowane skarmianiem nieodpowiednich paszy albo podaniem nadmiernej ilości dodatków do karmy, jak na przykład dużej ilości soli kuchennej.

ZATRUCIE POROŚNIĘTYMI ZIEMNIAKAMI. W ozielonych ziemniakach a szczególnie pozośnietych, znajduje się dużo trucizny zwanej solanina. Karmienie świń takimi ziemniakami może spowodować ciężkie schorzenie przewodu pokarmowego. Jeśli zachodzi konieczność wykorzystania pozośnietych ziemniaków, należy kiełki oblamać, ziemniaki zaś gotować i skarmiać je w niewielkich ilościach. Wody w której gotowały

się pozośnieto ziemniaki nie wolno podawać świnom, gdyż zawiera ona właśnie w/w truciznę — solaninę.

ZATRUCIE PLESNIĄ — grzybki pleśni spotykają się na różnych paszach przechowywanych w pomieszczeniach wilgotnych i ciemnych. Pasze spleśnieiale mają zapach stęchły smak zaś gorzki, często gnią, co powoduje powstawanie w nich trucizny. Skarmianie takich pasz może spowodować zapalenie żołądka, jelit, czy nerek, poronienie lub inne schorzenia.

ZATRUCIE PASZAMI ZEPSUTYMI — Pasze skwaśniałe albo silnie fermentujące czy zgniezione buraczane lub zwiędłe buraki — powodują częste zatrucia świń. Przy takich zatruciach mamy objawy takie jak: biegunka, kwičenie, niemożność utrzymywania się na nogach. Apetyt w takich wyprodukach, w odróżnieniu od innych zatruców, zostaje zachowany. Nie należy wobec tego dawać świnom takiej karmy, a jeśli jest skarmiana z braku odpowiednieszej i wywołuje zatrucie, trzeba przerwać natychmiast jej podawanie.

ZATRUCIE SOLĄ KUCHENNĄ — organizm zwierzęcia potrzebuje soli, jednak zbyt duża jej ilość może spowodować zatrucie. Często nieostrożnie gospodyn odlewa świom do karmy słoną wodę od pekłowanego mięsa lub

zbyt obficie ją soli. Zatrucie solą, spotyka się również u świń karmionych mączką rybną zawierającą zbyt dużo soli. Objawy zatrucia solą są następujące: przede wszystkim wzmożone pragnienie, częste oddawanie moczu, chwiejność zadu, i ogólnie osłabienie. Leczenie świń zatrutych solą polega na zdawaniu im karmy niesolonej, dużej ilości wody do picia lub mleka z odwarem siemienia linianego. Aby nie dopuścić do zatrucia solą, należy pamiętać, że w ciągu dnia dorosła świnia nie powinna otrzymać soli więcej niż 15 gramów, czyli mniej więcej 1 łyżeczkę od herbaty, świnia zaś młodsza, odpowiednio mniej.

Ob. Z.K. Z NOWEGO TARGU — pies rasowy, owczarek podhalanowski, od pewnego czasu stale potrząsa głową, przechyla ją z jednego boku na drugi. Właściciel prosi o poradę. Najprawdopodobniej przyczyną takiego zachowania się psa jest zapalenie ucha zewnętrznego spowodowane nagromadzeniem się tam zbyt dużej ilości woszczyny i brudu. Należy dokładnie obejrzeć uszy chorego psa, jeżeli skóra przewodu ucha pokryta jest brązową, tłustą mazią trzeba ją usunąć cienkim, gładkim patyczkiem, którego jeden koniec owija się dokładnie niewielką ilością waty. Przed zabiegiem trzeba przygotować sobie olej parafinowy lub tran, a ostatecznie olej

oraz zasypkę sulfamidową dostępną w aptece. Ucho psa należy odwinąć, tak aby dobrze był widoczny przewód uszny. Przygotowanym patyczkiem z wata zamoczoną w oleju wyciera się wnętrze przewodu tak, żeby zebrać brud. Przy czynności tej patyczek trzeba trzymać rące bardziej poziomo, a grzbiet dłoni opiera na głowie psa, tak żeby w razie jego gwałtownego ruchu nie uszkodzić ucha. Po wyczyszczeniu przewodu i dokładnym wysuszeniu czystą wata nasypuje się trochę zasypki i szybko trzeba małżownię uszna, aby zasypka równomiernie rozeszła się po przewodzie. To samo robi się w razie potrzeby z drugim uchem. Zasypkę należy stosować 1 raz dziennie, a czyszczenie co 1–3 dni w zależności od nagromadzenia się wydzielin, aż do wyzdrowienia psa. Zabieg ten należy wykonywać bardzo ostrożnie i nie wkładać patyczka w przewód uszny, aby nie uszkodzić systemu słuchowego psa. Jeżeli w uchu oprócz woszczyny nagromadzi się ropa, wtedy maź w uchu cuchnie i przy naciśnięciu palcami poniżej ucha słyszać wyraźnie chłupanie. W takim wypadku trzeba zastosować antybiotyki miejscowo, ale z tym lepiej jest udać się do lekarza.

OB. J.B. W LAPSZACH — u jego krowy w drugiej połowie ciąży, w czasie leżenia, widoczny

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

UHORKOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 1 väčšia šalátová uhorka, 2 biele jogurty, 1/4 litra mlieka, 3 lyžice oleja, 2 strúžky cesnaku, kôpor, mleté čierne korenie, soľ, 1/4 litra studenej vody, trochu citrónovej šťavy.

Cesnak rozotrety so soľou dáme do hlbšej porcelánovej misy a za stáleho miešania prilievame olej. Do tejto zmesi pridáme olúpanú nahruhu postrúhanú uhorku. Zalejem ju jogurtom (ak nemáme jogurt môžeme použiť pol litra kyselého mlieka), v ktorom sme rozložili mlieko s vodou. Okoreníme, pridáme na jemno posekaný kôpor, všetko dobre premiešame, ochutnáme citrónovou šťavou, podľa potreby posolime a dáme na chvíľu vychladnúť.

BRAVČOVÁ KRKOVIČKA PO GAZDOVSKY. Rozpočet: 4 plátky bravčového mäsa z krkovičky bez kosti, 80 g údenej slaniny, 2 cibule, 40 g masti, 6 veľkých zemiakov, 1 lyžička mletej sladkej papriky, šálka vývaru, mleté čierne koreniny, soľ.

Dno kastróla pokryjeme tenkými plátkami slaniny a na ne rozložíme jednu olúpanú cibulu pokrájanú na kolieska. Druhú cibulu nadrobno posekáme, oprážime na masti a premiešame s mletou sladkou paprikou. Plátky mäsa na okrajoch naražeme, vklepeme, posolime, okoreníme a necháme chvíľu odležať. Potom vložíme do kastróla so slaninou a

cibuľou plátok mäsa, zasypeme vrstvou opaprikowanej opráženej cibule, dáme ďalší plátok mäsa a cibule. Navrch do kastróla pridáme obiélené zemiaky pokrájané na kocky. Všetko zalejme 1 a 1/2 dl vývaru a tesne prichlopíme pokrívkom. Dusíme asi 2 hodiny. Podávame so zeleninovým šalátom.

JAHŇACIE STEHO NA JARNÝ SPOSOB. Rozpočet: 200 g jahňacieho stehna, 1 lyžička mýky, 1 lyžička paradajkového pretlaku, 60 g masla, 1 lyžica masti, karotka, hrášok, zelená fazuľka, prípadne šampiňóny, soľ, koreniny podľa chuti.

Mäso umyjeme, odblaníme, prípadne obarime octovou vodou, opäť umyjeme, dáme na pekáč, polejeme rozpustenou mastou, podlejeme vodou a v rúre do mäkké dusíme. Plátočky karotky alebo mrkví (ak máme, aj huby) udušime na masle, hráškovú konzervu precedíme. Udušenú jahňaciu dáme na misu, ale necháme v blízkosti platne, aby nevychladla. Zvyšok šťavy rýchlo posypeme mýkou, pridáme paradajkový pretlak, 2 dl vody, zohrejme a precedíme na dusenú a konzervovú zeleninu. Mäso rozporciujeme, ak treba, ešte zohrejeme a obložíme zeleninou. Podávame s varenými zemiakmi alebo zemiakovou kašou.

SALÁT

Hlávkový salát je v jarních mesiacach výborných doplnkem mnoga pokrmu, przedevším pro

vysoký obsah vitamínov, a nerostných látiek, mj. draslíku, železa, fosforu, vápniku a hořčíku.

SALÁT SE SLANINOU. Rozpočet: 2 — 3 hlávky salátu, 3 — 4 lžice octa, špetka pepře, sůl, 1 dl vody, 100 g slaniny.

Omytý a okapaný salát vložíme do misy. Slaninu nakrájíme na kostičky, rozškvaříme, slijeme tuk a necháme vychladit. Ocet smícháme s vodou, solí a pepřem. Salát ochutnáme zálivkou a lehce promicháme. Při podávání ozdobíme rozškvařenou slaninou.

SALÁT S ŘEDKVÍČKAMI. Rozpočet: 2 — 3 hlávky salátu, svazek ředkvíček, lžice oleje, 3 lžice octa, 5 — 6 lžic vody, sůl, lžička cukru.

Okapaný salát nakrájíme na proužky, ředkvíčky na plátky a promicháme je se salátem. Zalieme zálivkou připravenou z octa, vody, oleje, ochutnáme solí a cukrem a lehce promicháme.

SALÁT SE SMETANOU A VEJCI. Rozpočet: 2 — 3 hlávky salátu, 3 dl smetany, 4 vejce natvrdo, sůl, 2 lžice citrónové šťavy nebo octu.

Okapaný salát nakrájíme na nudličky. Smetanu rozšleháme a smícháme s citrónovou šťavou, solí a vejci nakrájenými na kostičky (jeden žloutek ponecháme). Salát zalijeme zálivkou, lehce promicháme a ozdobíme jemně nastrouhaným žloutkem.

PIKANTNÍ SALÁT. Rozpočet: 2 — 3 hlávky salátu, cibule, 2 strúžky česneku, 3 lžice oleje, sůl, 2 lžice octa, lžička hořčice, 2 dl kefiru nebo smetany,

okapaný salát zalijeme zálivkou z oleje, octa, soli, hořčice a kefiru (nebo smetany), ochutnáme pokrájenou cibulou a rozetreným česnekiem. Salát dobře promicháme.

OSLÁVENCOM

KAKAOVÝ CHLEBÍČEK. Rozpočet: 2 vajcia, 150 g práškového cukru, 20 g kakaa, 50 g krupice, 50 g strúhanky, 400 g očistených jablk.

Čistene jablká postruhame, zasypeme krupicou a necháme asi pol hodiny stát. Žltky vymiesáme s práškovým cukrem a kakao, pridáme z bielkov ušľahačky tuhý sneh a strúhanku. Všetko spolu zlahka zmiešame, vylejeme do vymastenej a mukou vyspanej chlebíčkovej formy a v stredne teplej rúre upečieme. Hotový chlebíček posypeme práškovým cukrom.

MLADÝM GAZDINÁM

VAJCIA. Vajcia spolu s mliekom a mäsem sú najcennejšou živočíšnou zložkou ľudskej výživy. Obsahujú plnohodnotné a ľahko straviteľné bielkoviny najvyššej biologickej hodnoty, vzácne vitamíny a dôležité nerastné soli,

był czerwony otwór w szparze sromowej, który czasem, gdy zwierzę wstawało znikał.

Schorzenie to, to prawdopodobnie wypadnięcie pochwy zdarzające się u krów właśnie w drugiej połowie ciąży. Objawy bywają właśnie takie jak opisał korespondent. Przyczyną wypadnięcia jest osłabienie krowy, niedostateczne żywienie, trzymanie w stanowisku o zbyt pochyłej podłodzie lub podezry wiek zwierzęcia. Przy czym przy całkowitym wypadnięciu pochwy, Czytelnik zauważał czerwony twór nawet wielkości głowy dziecka. Leczenie takiego przypadku może prowadzić tylko lekarz. Do chwili jego przybycia należy wypadniętą pochwę obmyć czystą, przegotowaną letnią wodą i owinać delikatnie czystym płótnem. Jeżeli podłoga w stanowisku jest pochyla, należy dla wyrównania jej poziomu, pod tylne nogi podrzuć odpowiednią ilość słomy: W zapobieganiu trzeba wziąć pod uwagę, że zwierzę musi stać na równej podłodze, zad nie może być niżej. Ciężnym krowom należy podawać dużo koniczyny i jeczmienia oraz do karmy dodawać mieszanki mineralne. Niestety nie wiemy, jak powyższa sprawa zakończyła się.

H. MĄCZKA

Vajcia patria medzi ľahko strávitelné potraviny. Tažko strávitelnými sa stávajú až po niektoréj kuchynskej úprave. Najľahšie strávitelné sú vajcia varené na mäkkó, ktoré opúšťajú žalúdok podobne ako čaj, káva alebo polievka, t.j. o 1 až 2 hodiny. Ani vajcia varené na tvrdzo, ktoré opúšťajú žalúdok o 2 1/2 až 3 hodiny, nepokladáme za ľahko strávitelné, pričom ich strávitelnosť môžeme ešte zlepšiť, keď ich poskáme nadrobno do šalátov, nátierok a pod. Trochu horešie strávitelná je praženica a volské oká.

Vaječný žltok obsahuje väčšie množstvo cholesterolu, preto sa žltky zakazujú v žlénkových a protisklerotických diétach. U starších ľudí sa odporúča obmedziť spotrebu žltkov na dva kusy do týždňa. Vaječné bielky možno konzumovať bez obmedzenia.

Z vajec pred uskladnením odstraňujeme len hrubú nečistotu, ale neumývame ich. Umytím by sme odstránilí ochranný povlak škrupiny a do vajca by mohla ľahšie vniknúť nákaza. Umyté vajcia aj rýchlejšie vysychajú.

Až pred použitím vajcia dobre umyjeme. Pred úpravou rozbijame každé vajce osobitne do hrnčeka, aby sme si jedným, nečerstvým, nepokozaли celý pokrm.

ODPOVED:

VÁZA — č. 7

CESTICKÝ — I = 3D;

II = 3A; III = 2E; IV = 1C;

V = 2A.

PRAWNIK

UBEZPIECZENIA POJAZDÓW MECHANICZNYCH

Z dniem 1 marca 1985 r. weeszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1985 r. w sprawie ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (Dz.U. Nr. 6, poz. 20). Uchylili ono przepisy dotyczących obowiązujące w tym zakresie.

JAKI JEST ZAKRES USTAWOWYCH UBEZPIECZEŃ KOMUNIKACYJNYCH?

Ubezpieczenia ustawowe komunikacyjne obejmują:

- 1) odpowiedzialność cywilna (OC) posiadaczy i kierowców pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdu mechanicznego, podczas wypadania lub wsiadania do niego, bezpośrednio po jego zalażaniu lub wyladowaniu, po toju i naprawie na trasie jazdy oraz wskutek wypadku, pożaru lub wybuchu pojazdu. Wymienione świadczenia nie przysługują, jeżeli wypadek zdarzył się:
- 1) poszkodowanemu w czasie prowadzenia przez niego pojazdu w stanie nietrzeźwym,
- 2) poszkodowanemu, gdy w razie prowadzenia przez siebie pojazdu nie posiadał prawa jazdy, uprawniającego do prowadzenia danego pojazdu,
- 3) posiadaczowi lub kierowcy pojazdu nie zarejestrowanego, jeżeli wypadek został spowodowany ruchem tego pojazdu,
- 4) wskutek popełnienia lub usiłowania popełnienia przez poszkodowanego przestępstwa lub samobójstwa,
- 5) osobie uprawnionej do świadczenia, jeżeli umyślnie spowodowała wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć poszkodowanego.

NA JAKICH ZASADACH PRZYSŁUGUJE ODSZKODOWANIE Z UBEZPIECZENIA ODPOWDZIALNOŚCI CYWILNEJ (OC)?

Odszkodowanie przysługuje, jeżeli posiadacz lub kierowca pojazdu mechanicznego są zobowiązani — obowiązującym prawem — do odszkodowania za szkodę wyrządzoną tym pojazdem, w wyniku czego nastąpiły: śmierć, uszkodzenie ciała, rozczerwienie, utrata, zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy.

Z tytułu OC zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody:

- 1) dotyczące uszkodzenia, zniszczenia lub utraty mienia, wyrządzone przez kierowcę posiadacza pojazdu,
- 2) w pojeździe mechanicznym, z wyjątkiem szyb, jeżeli nie ustalone tożsamości posiadacza lub kierowcy pojazdu, którym spowodowano szkodę,

- 3) wynikłe w przewożonych za opłatą ładunkach, przesyłkach lub bagażu, chyba że szkoda wynikła w związku z ruchem innego pojazdu mechanicznego,
- 4) polegające na utracie gotówki, biżuterii, papierów wartościowych i innych wszelkiego rodzaju dokumentów,
- 5) w drzewostane lasów i parków na skutek wzniecenia pożaru,

- 6) które nie przekraczają łącznie 2000 zł.

Zakład ubezpieczeń zobowiązały się dochodzić od kierowcy wypłaconego odszkodowania jeżeli:

1) szkoda została wyrządzona przez kierowcę umyślnie lub w stanie nietrzeźwości,

2) kierowca nie posiadał prawa jazdy lub kierował pojazdem nie zarejestrowanym, z wyjątkiem wypadków, gdy chodziło o ratowanie życia ludzkiego lubienia albo o ściganie przestępcy,

3) kierowca wszedł w posiadanie pojazdu wskutek popełnienia przestępstwa.

NA JAKICH ZASADACH PRZYSŁUGUJĄ ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZENIA OD NASTĘPTW NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW (NW):

Świadczenia przysługują jeżeli poszkodowany zmarł lub doznał uszczerbku na zdrowiu w następstwie zdarzenia, które wynikło w związku z ruchem pojazdu mechanicznego, podczas wypadania lub wsiadania do niego, bezpośrednio po jego zalażaniu lub wyladowaniu, po toju i naprawie na trasie jazdy oraz wskutek ognia, wybuchu, niezbędnych prób technicznych przed lub po dokonaniu naprawy, jak również wskutek kradzieży pojazdu lub jego części,

5) nie przekraczające 3000 zł.

JAKIE SĄ OBOWIAZKI POSIADACZA POJAZDU (KIEROWCY) W RAZIE WYPADKU?

Posiadacz pojazdu (kierowca) w razie wypadku powinien:

- 1) przedsięwziąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku, starać się o złagodzenie skutków wypadku oraz zapewnienie pomocy lekarskiej osobom poszkodowanym, a także w miarę możliwości o zabezpieczenie ich mienia,
- 2) zapobiec w miarę możliwości zwiększeniu się szkody,
- 3) powiadomić w miarę możliwości niezwłocznie o wypadku zakład ubezpieczeń, udzielając niezbędnych informacji i wyjaśnień,

- 4) nie dokonywać w uszkodzonym pojazdzie żadnych zmian nie uzasadnionych koniecznością kontynuowania dalszej bezpiecznej jazdy i nie oddawać go do naprawy bez uprzedniego przeprowadzenia oględzin przez przedstawiciela zakładu ubezpieczeń, chyba że zakład ubezpieczeń nie przeprowadzi ich w ciągu 7 dni od dnia zawiadomienia o wypadku lub 14 dni, jeżeli niezbędne jest powołanie rzecznika,

- 5) w wypadku szkody powstałej za granicą — niezwłocznie zawiadomić zagranicznego przedstawiciela TUIR „Warta” i nie dokonywać bez jego zgody żadnych zmian w uszkodzonym pojazdzie i nie oddawać go do naprawy, chyba że zagraniczny przedstawiciel TUIR „Warta” nie dokona oględzin w ciągu dwóch dni od opowiadania lub wysłania zawiadomienia o wypadku, albo jeżeli wysokość kosztów naprawy pojazdu niezbędnej do kontynuowania bezpiecznej jazdy nie przekroczy wysokości kwoty określonej na ten cel przez Ministra Finansów,

- 6) po powrocie do kraju każdą szkodę powstającą za granicą zgłosić zakładowi ubezpieczeń w ciągu 7 dni od przekroczenia granicy.

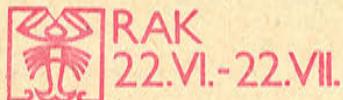
Posiadacz pojazdu (kierowca) powinien także niezwłocznie zawiadomić Miłość Obywateską o wypadku z ofiarami w ludziach lub kradzieży ubezpieczonego pojazdu oraz o wypadku powstającym w okolicznościach nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

W. MOLITORIS

HVIEZDY O NÁS

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Tvoj elán, energia a chuť k práci budú mať vplyv na stav tvojich finančí a životnú situáciu. Tuná bude všetko v poriadku. Napäťe ovzdušie v manželstve si nemusíš vyčítať — nie je to tvoja vina.

RAK
22.VI.-22.VII.

Odkiaľ sa v tebe berie toľko neznašanlivosti a nepochopenia voči najbližšiemu človekovi? Nezabúdaj, že aj ty dráždiš okolie svojimi rozmarmi a náladami. A predsa dobre vieš, že v takejto situácii najlepšou metódou je taktné jednanie a nie ostré slová.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

V práci nová situácia; konečne si ťa všimnú. Dosiahneš úspech, ale s jednou podmienkou: nehovor o svojich záležitostach, zahraj tajomstvo pred spolupracovníkmi, ktorí ti závidia a môžu všetko pokaziť.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Tvoje úsilie konečne prinesie výsledky. Prialivo sa zmení tvoja finančná situácia. Keď sa chceš vyhnúť neprijemnostiam, zachovaj skromnosť a rozvahu, vystrihaj sa ohovarania a intrig. Dobre by ti urobila krátká dovolenka, tvoje nervy potrebujú odpočinok.

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Trápi ťa nedostatok peniazi, ale neobávaj sa — koncom mesiaca sa šťastie obráti. Podobne v práci: konaj pokojne a dôsledne, trpečlosť ruže prináša. Na tvojom ovládani a trpečlosťou budú záležať aj vzťahy s partnerom, ktorý v poslednom čase nie je v dobrej nálade.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Môžeš počítať s väčšou sumou peňazí. Mnoho spokojnosti ti prinesie aj rodinný život. Už dávno

sa chystáš zmeniť zariadenie bytu — urob to teraz! Venuj pozornosť rodine, ktorá narieka, že pre ňu nikdy nemáš čas. Ak nebudeš zanedbávať svojich najbližších, ich láska ti prinesie mnoho radosti.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

To, čo na začiatku vyzeralo ako porážka a strata, zanedbano sa zmení na úspech, ktorý ti priniesie konkrétny prospech. V rodine ťa očakáva mnoho radosti, ale i starosti a obavy o budúcnosť. Netrap sa vopred, všetko sa dá ešte napraviť.

VODNÁR
21.I.-18.II.

Ak využiješ svoje možnosti a energiu, nebudeš dlho čakať na peniaze a dobré výsledky v práci. Značne lepšie sa vyvinú vzťahy s osobou, na ktorej ti veľmi záleží. Prestaň ľutovať sám seba, nariekanie nepatri k citovým vzťahom.

RYBY
19.II.-20.III.

Situácia je lepšia ako si myslíš. Šťastie ti praje, môžeš sa o tom presvedčiť v totolotku. Aj v

práci a v štúdiach ťa čaká dobré obdobie. Nedovoľ, aby tvoje okolie zneužívalo tvoje dobré srdečné a súcit a zatahovalo ťa do sporov a intrig.

BARAN
21.III.-20.IV.

Nadálej ſi priliš agresívny. Budú miernejší, nekrič na všetkých okolo, lebo vyvoláš hlboké rozpory v rodine. Musíš sa do všetkého pliesť? Tebe zloží rýchlo prejde, ale myslí aj na ostatných... Najbližšie týždne budú vhodný časom na dovolenku, najlepšie s celou rodinou.

BYK
21.IV.-20.V.

Veľa sa zmení na lepšie v tvojom najbližšom a ďalšom okoli. Nezabúdaj na aktívny, racionálny odpočinok. Tvoje zdravie sice nič neohrozenie, ale máš za sebou veľa ťažkých chvíľ a mesiace usilovnej práce.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Nemáš istotu, či tvoja voľba bola správna. To sa ukáže len po čase. Nezabúdaj preto na zadné dvierka a nepál mosty za sebou. Musíš si všetko dobre rozmyslieť a neponahľať sa v rozhodovaní.

NÁŠ TEST

Chybí ti sebejistota?

Náš test priezrazený nedá pinou odpovedeť na túto otázku, ale snaž sa odpovedať upřímně, ne tak, jak bys chtiel, aby všechno vypadaly, ale tak, jak vypadají doopravdy.

1. Môžeš vyjmenovať čtyři věci (týkající se práce, jiných činností nebo sportu), kterým bys mohl naučit skupinu lidí?

2. Když se sám učíš něčemu novému, očekáváš, že ti to půjde snadno?

3. Stává se ti často s údivem zjistit, že už je čas na oběd?

4. Dozvěděl ses, že šéf chce s tebou ráno mluvit. Čekal bys netrpělivě na to setkání?

5. Mohl bys klidně odpovědět na otázku lekaře, týkající se tvého spůsobu života: diety, trávení volného času apod.?

6. Kdybys potrestal své dítě a pak zjistil, že jsi neměl pravdu, dovedl bys se mu omluvit bez rozpaků?

7. Kdybys zabloudil na cestě autem neznámym okolím, hľadal bys raději cestu na mapě nebo se zeptal někoho z kolemjdoucích?

8. Jsi v rozpacích, musíš-li požádat o radu nebo pomoc ve své osobní záležitosti?

9. Věříš, že před tvými dětmi je lepší buďoucnost než byla před tebou, když jsi byl dítětem?

10. Máš nějaký — alespoň rámecový — plán na příštích deset let života?

Cím více odpovědí „ano“, tím větší je tvá sebejistota. Ale pozor: deset „ano“ může znamenat falešnou sebejistotu. Nejlepší odpověď je osmkrát „ano“. Menší počet kladných odpovědí znamená, že musíš nějak poslat svou příliš malou důvěru ve vlastní síly a možnosti. Cím méně kladných odpovědí, tím potřebnější je změna psychiky ve vztahu k sobě. A jak to udělat? Psycholog rádi může:

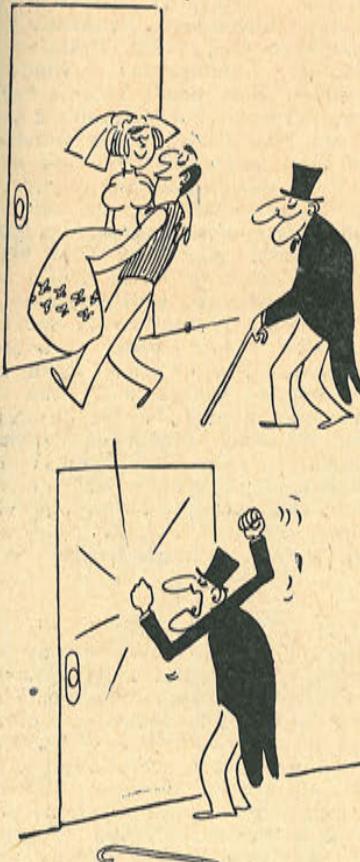
RADA PRVNÍ: Jen málo lidí je opravdu přesvědčeno o tom, že dělá v životě přesně

to, co vždycky chtěl dělat. Ale i když věříš, že jednou budeš dělat to, co bys chtěl, dělej to, co děláš, dobře. Dá ti to přesvědčení o vlastních schopnostech a možnostech a díky tomu se budeš cítit jistější v práci i v rodině.

RADA DRUHÁ: Snaž se vyhýbat pocitu viny, nepáchat drobné každodenní hříšky. (Jeden americký psycholog dříve rádi sepisal jakýsi seznam, např. 1. buď dochvilný, 2. odepisuj na dopisy, 3. plat všechny účty včas, 4. organizuj si lépe práci doma, 5. neztrácej rozvahu a smysl pro spravedlnost ve vztahu k dětem; snaž se pochopit i jejich hledisko, 6. mluv lidem příjemné věci, nebo nemluv nic, apod.)

RADA TŘETÍ: Všichni lidé, které obdivujeme pro jejich sebejistotu, víru ve vlastní síly a osobní hrdost, mají jednu společnou vlastnost: sami si dovedou poradit s vlastními problémy. Máš-li nějaké starosti, nesmíš podlehnout panice, která tě nutí běžet za jinými a hledat u nich pomoc. Nejdříve se pokus najít řešení sám. Pomůže ti to uvěřit ve vlastní síly.

RADA ČTVRTÁ: Neboj se toho, co tě čeká. Ale pamatuj, že víra v budoucnost se musí opírat o všeobecnou přípravu — morální, duševní a materiální — na to, co tě má nebo může v budoucnosti potkat.

Matka vraví svojej vydatej dcére:

— Nemohli by sme vám večer priniesť vaše deti? Chceli by sme ist s otcom už raz do kina!

— Mali ste pravdu, pane, — po-vedal čašník hostovi.
— Bol som sa v kuchyni spýtať a potvrdili mi, že vám do tania naložili namiesto polievky pomyje.

— Co sa ti v divadle najviac páčilo?
— spýtal sa sused suseda,
— Ked dávali kabáty.
— ???
— Vybral som si ten najlepší.

— Odkedy nosíš okuliare? Ved si tvrdil, že dobre vidíš.
— Vidím dobre, čo mám však robiť, keď som ich zdelil?

DOKÁŽEŠ TO?

CESTICKY

Fragmenty cest označené římskými číslicemi naleznete na

— Vraj už nechodiš s Lacom?
— Nie, zakázala mi to obvodná lekárka.
— A čože ju je do toho?
— Ona je jeho manželka.

— Co urobili stari Slovania, keď prešli cez Dunaj?
— spýtal sa učiteľ žiaka.
— Sadli si na brehu a začali si sušiť šaty.

— Vy máte krásnu tmavú pleť,
— nadchýna sa dievča.
— Ja som totiš miešanec. Moja matka je beloška a otec komiár...

— Nepoznáš liek proti tučnote?
— Poznám repu.
— Ako sa to užíva?
— To sa neužíva, to sa okopáva.

— Prečo vratíš o Ferovi, že je tuctový človek?
— Pretože je z dvanásťich detí!

Muž vyčíta večer manželke:
— Dnes si mi na raňajky urobila takú silnú kávu, že som v práci ani oko nezažmuri!

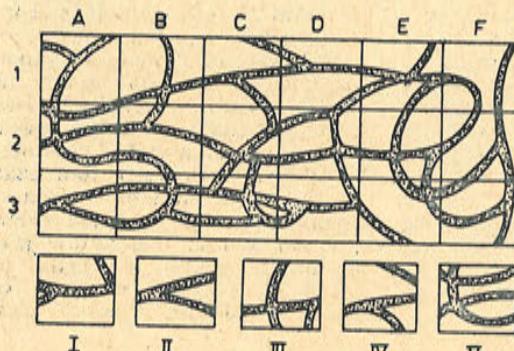
— Co si myslíte, prestane pršať?
— Určite. Doposiaľ vždy prestalo.

plánku. Určete, kam patrí.
Odpověď na str. 29.

VÁZA

Ktorou očíslovaných črepín možno opraviť rozbitú vázu?

JMÉNO VĚŠTÍ

VILÉM. Jméno v poslední době nepříliš oblíbené. Vilém je velmi zajímavý a originální — v kladném smyslu — charakter člověka. Tmavovlasý, s tmavou pletí a výrazným ruměncem. Má pravidelné rysy, husté vlnité vlasy, oči velké, hnědě nebo černé, s matným leskem, bystré, jako oči hypnotizéra. Je střední postavy, s harmonickými pohybami a gesty. Od dětství je bystrý, s dobrými pozorovacími schopnostmi.

Vilém doveď svým vlastním šestým smyslem odlišit přátele od lidi, kteří mu nepřejí, a to jak mezi vrstevníky, tak i dospělými. Energieky na to reaguje. Už jako dítě má bohatý duševní život. Mluví málo, klidně, příjemným hlasem a pěkným jazykem, na němž si dává záležet od dětství až do stáří. Je to takový svérázný mladý filozof, velmi sečtělý, vzdělaný, všeobecně nadaný, s převahou uměleckých, hereckých a hudebních schopností, krátce řečeno humanistiky a kultury. Učí se dobré, ale jeho uzavřenosť a zdrženlivost ve slovech i gestech, pozorný výběr slov a vyjadřování myšlenek a názorů často mylí a rozčilují učitele, kteří ho podezirají, že je pyšný, zlomyslný a že podceňuje pedagogy a proto mu pravidelně sníží známky bez racionalního odůvodnění. On nerad vysvětluje a nepokří se, i když všechny příkazy učitelů plní bez odmlouvání, ale i bez nadšení. Pro jeho tajemný způsob života mu přátelé říkají sfinx. Dívky ho bzožňují, ale zdá se, protože Vilém nesnáší laciné flirty ani divoké zábavy.

TADMIR

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale to predsa nevadí pozriet sa občas do snára. Ved' je to iba zábava, a čo keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, ked

sa vám snivali:

Jahňatá — neočakávané štastie

Jed — hrozí ti tajomný, neznámy nepriateľ

Jastrab — más falošného priateľa

Hodváb — dostaneš pozvánku na slávnosť alebo hostinu

Ihlica — vyhneš sa veľkému nebezpečenstvu

Opera — tvoje štastie sa zanedlho skončí

Lampa zažatá — štastie; zhasnutá — strata

Plavba loďou — čaká ňa daleká cesta

Požiar domu — budeš mať štastie a bohatstvo

Štiepanie dreva — stratiš majetok

Dažď mrholiaci — zisk; prudký — smútok

Sadenie stromov — smrť v rodine; rúbanie — prospech

Dedok — čaká ňa úspech v láske

Sekera — ľažka práca

Kométa — spory a starosti

Útek pred niekym — čakajú ňa starosti a neprijemnosti

Vidiecka chalupa — daj si pozor na príbužných, cheú ňa oklamat

Chmel — svadba v rodine, neočakávaný prospech

Oči veľké a pekné — štastie; slepé — starosti

Noty — niekto ti pomôže v neštasti

Jazda na saniach — stretnieš prekvapenie

Kačice — tvoje zdravie sa zhorší.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Miedzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krystofeková, Józef Pilous, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Gallián, Józef Grigáč, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mšálová, František Paciga, Štefan Vaksmanšký, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doreczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doreczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

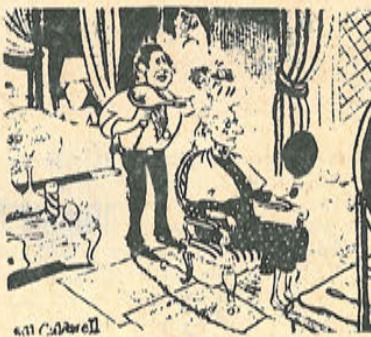
DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 243.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 15.IV.1985, podpisano do druku 12.VI.1985.

EVA A PÁN ROBINSON. Všetko sa to začalo inzerátom: „Spirálovateľ hľadá partnerku so zámerom spoločného ročného pobytu na opustenom tropickom ostrove“. Autorom inzerátu bol anglický novinár, bývalý parašutista, 48-ročný Gerald Kingsland. Na tento nezvyklý inzerát sa prihlásilo až 52 žien. Rozhodol sa pre 24-ročnú Lucy Irwineovú, peknú úradníčku. V máji 1981 sa vylodili na ostrove Tuin pri severných brehoch Austrálie. Chceli žiť ako stroskotanci, ale stroskotanci dvadsiateho storočia: mali trochu konzervy, ryžu, sušenky a zásoby čaju. Mali aj udice a mačetu, aby si mohli uloviť zverinu. Povolenie od austrálskej vlády iba za cenu toho, že uzavreli manželstvo. Lucy, ktorá chcela vyskúšať hranice ľudských možností, bola spočiatku pobytom ďaleko od civilizácie uchvátená. Potom však zistila, že Kingsland nezdopovedá celkom jej predstavám o partnerovi, že život na ostrove je veľmi ťažký. Aj so samotou bol veľmi rýchlo koniec, pretože domorodci zo susedných ostrovov s nimi čoskoro nadviazali kontakty.

Pred koncom minulého roku sa Lucy vrátila do Anglicka a napísala o svojom pobete knihu, Eva a pán Robinson. Neveľmi nadšene hovorí o Kingslandovi, ktorý zostal na ostrove a aj nádejne opravuje lode domorodcov za trochu potravy.

za ni nosil lyže, sjižděl s ní z každého kopečku a tři kroky za ním dva jeho spolupracovníci. Dianu také znervózňuje, že si musí dávat pozor na každé slovo, což pro mladou ženu není snadné. Nedávno došlo k malému skandálu. Kadefník, ktorý stále česal Dianu, prozradil veľké drobné poznámky týkajúce se života dvoru, a dokonc se i to, že si barví vlasy! A ještě ke všemu její tchán kníže Filip ji má za zlé, že odvádí jeho syna od mužských zábav, ako hony a jízda na koni. „Z Charlesa se stane baba, bude-li Diana dôležitá, aby tolík času věnoval dětem,“ řekl prý kníže Filip.

Na snímku: karikatura z jednoho anglického časopisu: kráľovský manžel sám češe Diana ze strachu pred indiskrétnymi kadefníky.

V ARICKÉM BUŠI se dodnes spojuje manželstvo — Amorovu strelou. Strela je tenká a lehká, namočená v „nápoji lásky“, jež hož složení Evropane neznají. Mladenc, ktorému se líbí dívka, musí ji zasáhnout strelou do zad. Prý to vúbec neboli. Když trefí, dívka se musí za něho provdat. Netrefí-li, ztratí naději na její ci-

SLZY LIEČIA. Liečebné účinky silenia potvrdili odborníci z Ústavu kardiologie Akademie lekárskych vied v ZSSR. Dosiaľ neznáma endokrinná funkcia slzných žliaz podľa názoru vedcov bezprostredne prispieva k hojeniu rán. Umiestnením smietky do oka pokusného zvieraťa odbornici docielili silenie a porovnávali výsledky hojenia rany s podobne postihnutým, avšak neslziacim zvieraťom. Čím viac zviera „plakalo“, tým lepšie sa rana zacelovala, v priemere až o dvanásť dní rýchlejšie než obvykle. Keď potom viedli zvieratu odoperovali slzné žlazy, zistili, že hojenie sa spomalilo a rana sa delkonca mierne zväčšila. Je zrejmé, že látky vyuľučované slznými žlazami do krvi majú vplyv na kožný tónus, pretože keď odbornici opäť začali zvieratám pravidelne dodávať extrakt z týchto žliaz, rana sa hojila lepšie.

NAJDLHŠIA CIGARETA. Martin Gaessler, obchodník s tabakom v Mahlbergu (NSR) dal vyrábiť zatiaľ najväčšiu cigaretu na svete. Je dlhá 3,74 metra a váži 40 kilogramov. Táto supercigaretta je reklamou na nový druh cigaret a zapisali ju v rôznych aj do Guinnessovej knihy rekordov. Na snímke: M. Gaessler so svojou cigaretou.

NEZVÝČAJNÝ POŽIAR. Istý obyvateľ Vaaase sa takmer stal na ulici obeťou požiaru. Prechádzal rušným centrom tohto finského mesta, keď jeho nohavice z ničoho nič zachytili plameň. Zhodou okolnosti práve prechádzalo okolo požiarneho vozidla, ktorého osádka pohotovým zásahom požiar zlikvidovala. Ako napisali miestne noviny, nezvýčajný požiar nohavic spôsobil zapaľovač, z ktorého unikal tekutý plyn.

ELEKTRINA KADERNIKOM. „Na túto myšlienku ma priviedli moji dva synovia, 10-ročný Danielle a 9-ročný David“, hovorí kaderník zo San Francisca, Maurice Cohen. Raz sa vrátili zo školy a celi bez seba mi porozprávali o pokuse na hodine fyziky, kde po dotyku gule nabitej statickou elektrinou sa im zjedli všetky vlasové na hlave. Povedal som si: čo, keby som tento sys-

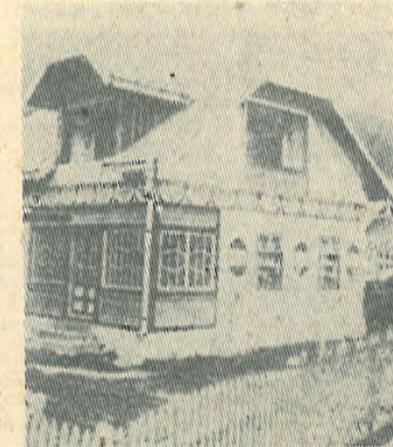
PSÍ HOSTINA. V londýnskej restauraci pro labužníky „Searcy's“, proslové výbornou kuchyní a vysokými cenami, sa konala neobyčajná hostina. U stolu s elegantným porcelánom a hořčicami svičkami usedlo... sedm čistokrevných psíků. Byly cvičené, u stolu sa chovaly vzorné. Obsluhovať je vŕchní číšnik, pan Keith Dellar. Večer byla filmována a fotografována.

Nikdo se nezbláznil. Večer byla reklamný trikem jednej anglickej firmy, vyrábajúcej nový druh jídla pro psy.

Na snímku: Čtyřnoží hosté v restauraci „Searcy's“.

CIPKOVARÁ DEDINA. O čipkovanych domoch dedinky Ciocanesti (Rumunsko) sa šíri chýrnielen po blízkom okolí, ale chodia si ich obzerať aj turisti z ďalekých krajov. Za slávu može dedinka, ale ja kraj Suceava, d'akovat kamenárovi Constantinovi Tomoioagovi. Tento totiž podľa národných tradícií vyzdobil domy v celej dedine farebnými ornamentmi. Domov je takmer 200 a všetky sú takto očipkovane.

Z OSOB Z KRÁĽOVSKÉ RODINY se v tisku nejčastejší píše o manželco britského nástupce trónu Dianě. Mladá maminka dvou synov pôkonalala v popularite dokonca i krásnou Karolinu z Monaka.

Dianin život není, jak by se mohlo zdáť, jediným pásmem štěsti. Napríklad Diana je veľmi nesmélá, boji se davu a fotoreportér s kamerami. Překáží jí také neustálá prítomnosť „ochráncu“ kráľovskej rodiny, ktorí jí neopuštia ani na krok. Když letos jezdila na lyžích, její osobní ochráncie, zvaný krátce Smithy,

tém využil na česanie svojich žakaníkov? Skúsil som to, a bol to úspech. Cohen je dnes majiteľom veľmi vyhľadávanej salónu Saint Tropez. Vec je celkom jednoduchá: stačí žakaníku presvedčiť, aby sa dotkol elektrinou nabitej gule, a jeho čerstvo umyté a čiastočne presušené vlasové sa mu na hlave zjedzila do účesu. Pod vrstvou laku vydrží účes niekoľko hodín. Práve v tom azda spočívá jeho výhoda: možnosť zmeny účesu len na jeden večer, a potom, keď sa účes zunuje, jedno umytie vlasov a vlásky sú znova na svojom mieste. Na snímke: kaderník a nový účes.